

3. L'ÀMBIT FUNCIONAL DE LES COMARQUES GIRONINES

- 3.1 Determinació de l'àmbit del Pla
- 3.2 Antecedents de planejament territorial a l'àmbit del Pla
- 3.3 Emmarcament de l'àmbit del Pla
- 3.4 Els components físics i naturals del territori
- 3.5 Un territori fortament antropitzat
- 3.6 Els components socials i econòmics del territori
- 3.7 Punts forts i punts febles del territori de les Comarques Gironines

3. L'ÀMBIT FUNCIONAL DE LES COMARQUES GIRONINES

En aquest capítol s'emmarca l'àmbit funcional de les Comarques Gironines en el context del planejament territorial a Catalunya i s'analitzen i interpreten les seves característiques físiques i socioeconòmiques essencials.

3.1 Determinació de l'àmbit del Pla

La llei 23/83, de política territorial, determina la necessitat de formular el Pla territorial general de Catalunya i els corresponents Plans territorials parcials per a cada un dels àmbits funcionals que, al seu torn, havia d'establir el Pla territorial general

L'article 2 de la Llei 1/1995, de 16 de març, per la qual s'aprova el Pla territorial general de Catalunya, fixa l'àmbit d'aplicació del Pla territorial parcial de les Comarques Gironines a les comarques de l'Alt Empordà, el Baix Empordà, la Garrotxa, el Gironès, el Pla de l'Estany, el Ripollès i la Selva.

3.2 Antecedents de planejament territorial a l'àmbit del Pla

En dates 3 d'octubre de 2006 i 16 de setembre de 2008, el Govern de Catalunya va aprovar respectivament els Plans directors territorials de l'Empordà i de la Garrotxa. Aquests documents es varen tramitar a l'empara de l'article 19 bis de la Llei 23/1983, de política territorial, amb el contingut propi d'un pla territorial parcial, limitat a l'àmbit de les comarques respectives. El Pla territorial parcial de les Comarques Gironines integra les propostes d'ordenació d'aquests dos plans directors territorials, que quedaran anul·lats amb l'aprovació definitiva d'aquest nou pla.

3.3 Emmarcament de l'àmbit del Pla

L'àmbit funcional territorial de les comarques gironines està compost per les comarques de l'Alt Empordà, el Baix Empordà, la Garrotxa, el Gironès, el Pla de l'Estany, el Ripollès i la Selva, que en total sumen 208 municipis i 1.021 entitats singulars de població. El total d'habitants, el 2008, és de 716.858 i la seva extensió, de 5.584,19 Km², que representa el 9,73% del total de la població catalana i el 17,39% del territori de Catalunya.

La densitat de les set comarques té una mitjana, el 2008, de 128 habitants/Km², que és molt inferior a la mitjana catalana, que, per al mateix any, és de 229 habitants/Km². Tenint un màxim a la comarca del Gironès (304 habitants/Km²) i un mínim al Ripollès amb només 28 habitants/Km².

Les Comarques Gironines formen un territori molt divers: el 32% del territori té un pendent igual o inferior al 10 %; el 16,2% presenta pendents entre el 10 i el 20 %; mentre que el 51,8% restant, té un pendent superior al 20 % (veure taula 3.3.1). Aquest gradient representa més de la meitat de la superfície de sòls amb pendent elevat i, en conjunt, poc espai de plana apte per als assentaments humans i per al conreu, que s'han de localitzar en les planes i corredors existents. Aquesta variable, com tantes d'altres, està repartida, però, de forma heterogènia pel territori. Les comarques més planes són l'Alt i Baix Empordà, Pla de l'Estany i Gironès amb un percentatge de superfície amb pendent superior al 20% inferior a la mitjana del conjunt de l'àmbit, mentre que el Ripollès i la Garrotxa tenen un percentatge força superior i el cas de la Selva, una mica per sobre del conjunt de l'àmbit, que és la comarca més diversa de les set, amb forts pendents, però també, amb una plana important.

Taula 3.3.1: Superfícies segons el pendent del territori

	SupTotal*	0-10 %		10-20 %		20-30 %		>30 %	
		Ha	%	Ha	%	Ha	%	Ha	%
Alt Empordà	135.755	61.525	45,3	21.192	15,6	15.406	11,4	37.631	27,7
Baix Empordà	70.167	37.398	60,6	13.935	22,6	8.484	13,8	10.351	16,8
Garrotxa	73.461	12.466	17,0	9.881	13,5	11.482	15,6	39.632	54,0
Gironès	57.562	26.378	45,8	11.578	20,1	8.023	13,9	11.583	20,1
Pla de l'Estany	26.277	10.746	40,9	7.729	29,4	3.697	14,1	4.105	15,6
Ripollès	95.661	3.046	3,2	7.893	8,3	14.318	15,0	70.405	73,6
Selva	99.503	27.192	27,3	18.132	18,2	16.286	16,4	37.894	38,1
Com Gironines	558.387	178.751	32,0	90.339	16,2	77.696	13,9	211.600	37,9

Font: Elaboració pròpia

*La superfície total de la comarca pot variar lleugerament en funció de la font utilitzada

En quant al règim jurídic del sòl, el conjunt de l'àmbit, té un 3,1% de sòl classificat com a urbà, un 1,4% com a sòl urbanitzable i un 95,5% com a sòl no urbanitzable; aquesta última classificació supera la mitjana catalana en un punt (veure taula 3.3.2). S'observa, però una diferència entre comarques: les comarques litorals i/o ubicades al corredor d'activitat tenen percentatges més elevats de sòl urbà i/o urbanitzable (especialment el Baix Empordà i Gironès); mentre que les comarques més interiors tenen un percentatge molt elevat de sòl no urbanitzable. La diferenciació entre aquest dos grups de comarques serà una constant en l'anàlisi que es fa de les diferents variables.

Taula 3.3.2: Règim Jurídic del Sòl per comarques. 2007. Superfície (Ha)*

	SupTotal	Sòl Urbà		Sòl Urbanitzable		Sòl No Urbanitzable	
		Ha	%	Ha	%	Ha	%
Alt Empordà	135.765	3.761	2,8	2.766	2,0	129.238	95,2
Baix Empordà	70.169	4.924	7,0	2.459	3,5	62.786	89,5
Garrotxa	73.494	1.173	1,6	413	0,6	71.908	97,8
Gironès	57.574	2.523	4,4	1.710	3,0	53.341	92,6
Pla de l'Estany	26.283	658	2,5	240	0,9	25.385	96,6
Ripollès	95.662	660	0,7	324	0,3	94.678	99,0
Selva	99.504	3.767	3,8	-	-	95.737	96,2
Comarques Gironines	558.451	17.466	3,1	7.912	1,4	533.073	95,5
Catalunya	3.210.946	115.022	3,6	61.358	1,9	3.034.566	94,5

Font: Direcció General d'Urbanisme. Web Departament PTO

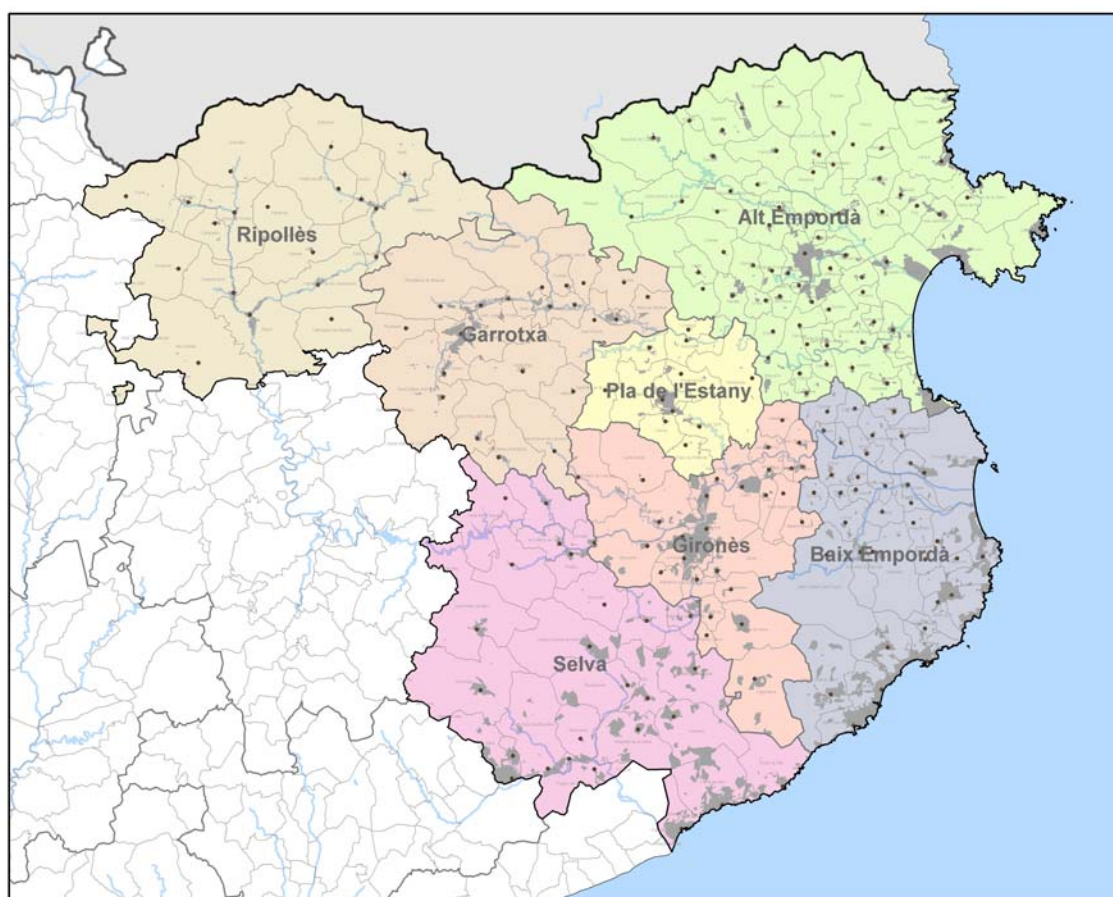
*Les superfícies poden variar lleugerament en funció de la font utilitzada

Un territori divers i en transformació

Les Comarques Gironines ocupen la part nord-oriental del territori català i en elles, s'integren terres de plana amb muntanyes (L'Empordà, la Selva) i de muntanya amb planes (la Garrotxa, el Ripollès), terres orientades al mar (des de Portbou a Blanes, amb ports importants, tant pesquers com esportius: Roses, l'Escala, Palamós, Sant Feliu de Guíxols, etc) i d'altres cap a l'interior (terres pirinenques, Guillerries, Montseny, etc) i amb una densa xarxa fluvial (el Ter, la Muga, el Fluvià i part de la Tordera, amb tots els seus afluents). Conté, doncs, paisatges molt diversos i variats, tots ells fortament antropitzats des de fa

molts segles, atesa la seva posició geogràfica excel·lent, tant en relació amb la península ibèrica -sobretot pel sud i a través de la depressió prelitoral cap a tot el corredor mediterrani, però també cap a ponent a través dels eixos transpirinenc A26 i transversal C25-, com amb Europa -a través de Portbou, de la Jonquera, de la Vajol, de Molló i de la collada de Tosses cap a la Cerdanya-. D'entre les infraestructures de mobilitat, a més de la xarxa viària, cal afegir la xarxa ferroviària de les línies de Portbou i Puigcerdà, més la propera arribada de l'Alta Velocitat per la Jonquera. Finalment, i com a element d'impacte¹ més recent, malgrat estar creat des del 1967, l'aeroport de Girona. Des dels inicis, la part més oriental del territori ha estat una zona de pas, un corredor de comunicacions, que es veurà potenciat en fer-se realitat el corredor mediterrani ferroviari de mercaderies, recentment aprovat per la Unió Europea.

Mapa 3.3.1: L'àmbit territorial de les Comarques Gironines

Font: Elaboració pròpia

L'àmbit gironí, limita pel sud, amb l'àrea d'influència de l'entorn metropolità de Barcelona, sent la Selva una comarca ròtula, d'articulació entre aquest i l'àrea d'influència metropolitana de Girona.

El model territorial de l'àmbit està en transformació¹, passant d'un històric model policèntric, caracteritzat per unes capitals comarcals -i en alguns casos altres nuclis importants com Palafrugell o Blanes- que han exercit la seva influència en el seu entorn; a l'actual, més jerarquitzat, atès la importància creixent

¹ Estudi i proposta territorial i estratègica per a la regió de Girona. Càtedra de Geografia i Pensament Territorial. Universitat de Girona. Setembre 2002

que està adquirint Girona i la seva àrea urbana, que se superposa al model anterior, sense desfer-lo del tot.

L'àrea urbana de Girona és la capital de l'àmbit i exerceix la seva influència inclús en municipis de les comarques del voltant, que són quasi totes, però molt especialment sobre el Pla de l'estany. Una mica més apartades queden la Garrotxa i sobretot el Ripollès, que presenta unes característiques quasi pirinenques. Ambdues estan considerades comarques de muntanya.

En general, és un territori amb una posició territorial privilegiada, on han sorgit una multiplicitat de paisatges que estan en transformació permanent, atès el fort dinamisme que ha tingut en els darrers 15 anys -degut al seu creixement demogràfic, econòmic, urbanitzador, etc-, encara que aquest, no s'ha repartit homogèniament entre les comarques, ni entre els municipis, igual que la crisi actual no ha afectat per igual el territori. Especialment dinàmiques han estat les comarques de la Selva, el Gironès i l'Alt i el Baix Empordà, que són també, a grans trets, les més afectades per la crisi iniciada la tardor de 2007, mentre que les comarques que han tingut creixements més sostinguts durant el període anterior, els ha afectat menys.

La incògnita que es planteja ara, es veure com l'evolució futura, afectarà les Comarques Gironines; si bé els primers símptomes de la crisi ja es deixen notar en les variables que s'estudien en aquest Capítol de la Memòria, existeixen encara molts factors d'incertesa en el desenvolupament futur d'aquest territori, que de ben segur, però, continuarà transformant-se.

3.4.- Els components físics i naturals del territori

3.4.1.- El relleu

L'àmbit de les Comarques Gironines s'estén sobre uns territoris que es caracteritzen per la seva posició privilegiada en relació als itineraris històrics d'enllaç entre la península ibèrica i la resta d'Europa, ja sigui directament per determinats punts de la costa, ja sigui a través dels Pirineus per passos relativament fàcils: Portbou i el Pertús, Coll d'Ares i la Cerdanya. Passos que han enllaçat les vies del nord amb el corredor prelitoral i el corredor definit pels cursos dels Rius Ter, Congost i Besòs. Corredors nord-sud complementats per les més difícils però rellevants comunicacions est-oest, de l'Empordà al Ripollès per Besalú i la Garrotxa.

Es tracta d'uns territoris que morfològicament estan molt lluny de ser unitaris, però amb uns límits clars. Al nord, les serralades pirinenques i subpirinenques i, a llevant, el litoral. A ponent el límit transcorre per les alçades de les serres transversal i prelitoral i al sud es difumina per la plana al·luvial de la Tordera. A l'articulació entre els Pirineus i les serralades litorals es generen unes unitats singulars ben diferents: la serralada transversal i les planes de l'Empordà. Els cursos fluvials, relativament importants en un àmbit de clima mediterrani, han contribuït a la modelació de l'espai i a organitzar les bases sobre les que s'ha estructurat la vida econòmica del país.

Els paisatges pirinencs es configuren amb serralades orientades est-oest, primes i d'alçada modesta a l'Empordà, que van adquirint gruix i volum al Ripollès, on pràcticament tot el territori és muntanyós, on els sòls amb pendents superiors al 30% representen gairebé les tres quartes parts de la seva superfície. A les confluències de les estretes valls del riu ripollesos s'han desenvolupat la pràctica totalitat dels assentaments humans. Els Pirineus empordanesos generen el teló de fons de la plana cap al nord i els seus boscos han estat el suport d'una part de l'economia agrària del territori, amb un poblament històric potent que ha minvat a mida que aquesta economia es transformava.

L'aparent unitat que és la gran plana de l'Empordà entre la Serra de Rodes al nord i les Gavarres al sud, estesa fins el Pla de l'Estany i drenada per tots els rius significatius d'aquesta part de Catalunya, queda suauament fragmentada pel continu de petites ondulacions, geològicament heterogènies, del Montgrí, la Serra de Ventalló i la Serra de la Creu. El desenvolupament econòmic i les formes de poblament de l'Empordà han vingut marcades tant per l'activitat agrària, que ha comportat una literal "creació" del

territori, amb obres de drenatge i consolidació de les terres, com per les activitats que la situació en un gran corredor de pas han generat al llarg de la història, des dels mercats i les capitals comercials, als ports i el turisme, primer minoritari i després massiu.

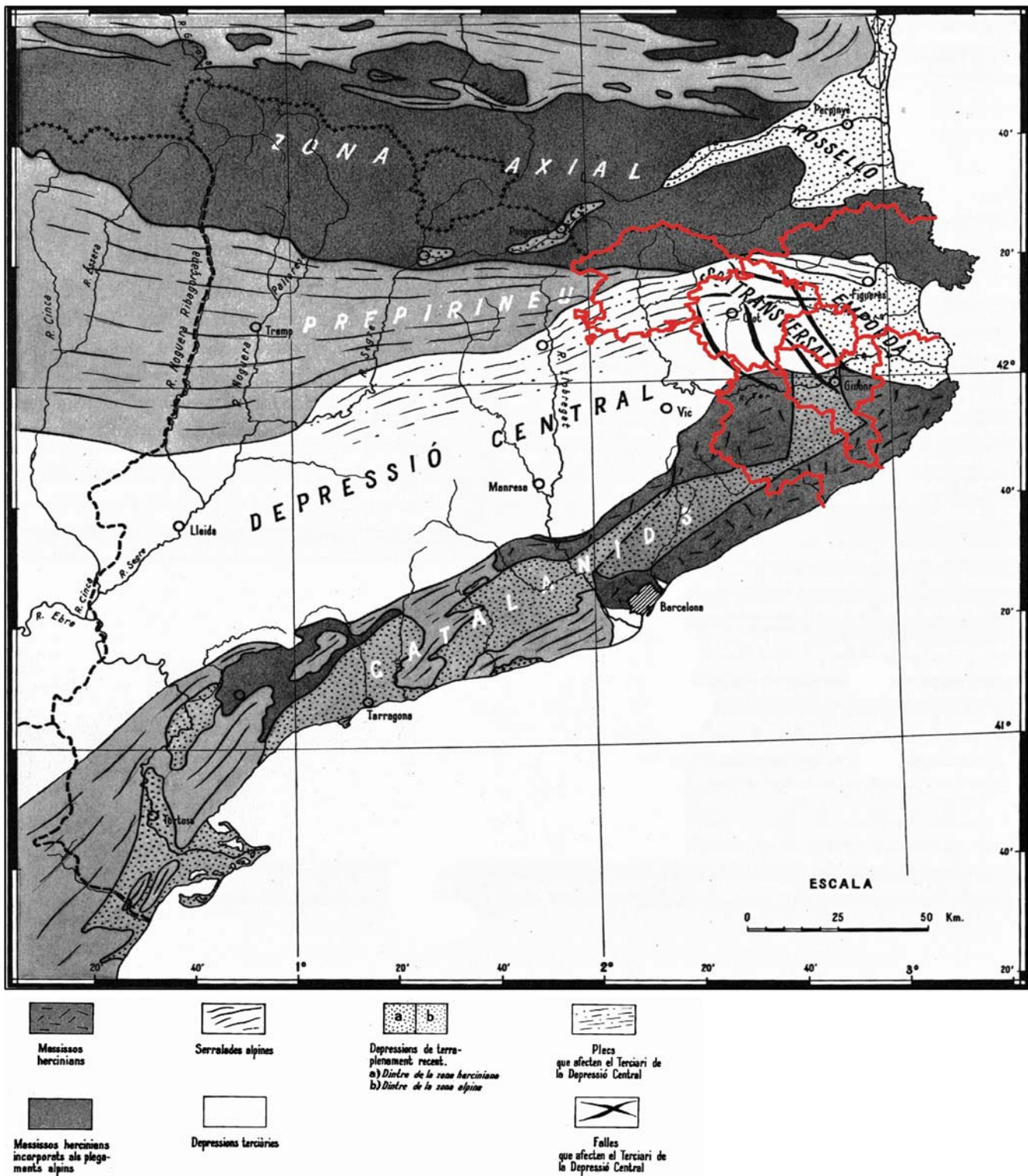
Allà on la Plana es converteix en corredor s'hi assenta la ciutat de Girona, controlant-lo i organitzant progressivament el territori al seu voltant. Girona es troba a la confluència de quatre rius –el Ter, l'Onyar, el Güell i el Galligants- i encaixada en l'únic pas que les formacions muntanyoses de les Guilleries i les Gavarres deixen entre les comarques de la Selva i l'Empordà. Més al sud, el corredor torna a eixamplarse abans agafar la seva configuració més característica a l'alçada d'Hostalric, altre punt fort del territori, entre el Montseny i el Montnegre. És l'espai de la Plana Selvatana, centrada al voltant dels Estanys de Sils: un espai relativament petit, però, un dels punts de pas estratègics en l'organització de les comunicacions de Catalunya. Aquí s'hi bifurquen les vies i els trens cap a la Regió Metropolitana, pel Maresme i pel Vallès, hi arriba un itinerari històric des d'Olot i és l'entrada sud cap a la important conurbació litoral del Baix Empordà. Aquí, també es fa evident alguna de les conseqüències de la proliferació de les urbanitzacions durant les dècades dels seixanta i setanta, amb una acceleració del procés de fixació de l'habitatge principal d'una població, en bona part procedent de la Regió Metropolitana, en uns assentaments que no estant plenament preparats per assumir-ho.

L'àmbit de la Selva marítima, amb el quasi continu Blanes-Lloret marca el final dels assentaments del litoral gironí, iniciat a Portbou. És un espai que es troba ja en un procés de consolidació urbanística, demogràficament molt dinàmic que, a la pràctica, articula el territori de la plana al·luvial de la Tordera, compartit amb el municipis de Malgrat i Tordera, al Maresme.

Els territoris interiors de les Comarques Gironines, els de la Garrotxa i de bona part de la Selva, orogràficament complexos, tenen una estructura de poblament consolidada i, sobretot a la Garrotxa, un percentatge d'espais amb categories de protecció especial molt alt, inclòs el Parc Natural de la Zona Volcànica. Aquí sembla haver-se assolit l'equilibri entre l'activitat econòmica diversificada i les proteccions ambientals de màxim nivell.

Les dinàmiques econòmiques desenvolupades sobre les Comarques Gironines, afavorides per la seva posició estratègica, i la gran complexitat geogràfica del conjunt, han donat lloc a uns dilatats processos d'implantació d'assentaments humans i a un modelatge paisatgístic extremadament variat, que ha acabat convertint-se en una de les característiques més singulars i valuoses del territori. Són aquests condicionants històrics –grans corredors de pas, potencials econòmics endògens, articulació urbana i riquesa paisatgística– encara avui els referents quan es tractarà de ponderar les seves forteses i debilitats, en la perspectiva que obre el planejament territorial.

Mapa 3.4.1: Les Comarques Gironines i les grans unitats estructurals de Catalunya

Font: Geografia de Catalunya. Editorial AEDOS (1958).

3.4.2.- El litoral gironí

El litoral gironí va des de Portbou a Blanes i inclou 22 municipis, repartits en tres comarques. El Pla Director Urbanístic del Sistema Costaner (PDUSC) abarca, però, 23 municipis com a objecte de protecció, ja que inclou l'Armentera, que si bé no arriba al mar, el seu límit municipal arriba a menys dels 500 metres de la costa. En la Memòria d'aquest Pla Director, es fa la diagnosi del sistema costaner següent²:

Al nord, els Pirineus s'aboquen perpendiculars al mar per construir la costa més feréstega, amb unes poques cales que van donar acollida a poblacions mai massa nombroses, de vocació pescadora i d'agricultura modesta, originàriament, i ara encarades quasi en exclusiva al turisme. A partir d'aquí, les planes fluvials generades per la Muga, el Fluvià i el Ter –la depressió de l'Empordà, dividida pel petit massís del Montgrí-, donen les primeres plataformes -platges- i passos amplis cap a l'interior del país, malgrat que l'existència d'aiguamolls i estanys dificultessin durant molt segles la humanització. Seguint cap al sud, a Pals s'inicia l'enfilada de conjunts muntanyosos que constitueixen la serralada Litoral que amb diferents noms, estructures i relacions amb el mar es perllongarà fins pràcticament al Vendrell.

Des del Massís de Begur, seguint pels vessants orientals de les Gavarres fins a l'Ardenya-Cadiretes, la façana gironina alterna costa alta amb cales i petites valls que originades per rieres –entre elles el Ridaura, que arriba a la consideració de riu, o l'Aubi- han donat lloc a unes estructures urbanes que històricament han estat en part obertes al mar i en part a una distància prudent d'ell, que han anat consolidant els seus nuclis marítims primer per a la pesca, passant després per les drassanes i la indústria i, més tard, per al turisme. Una trajectòria territorial i històrica present a altres indrets del país, sobretot el Maresme.

Aquesta part de la costa –el centre de la Costa Brava- amb Palafrugell i les seves cales, Palamós, Calonge i Sant Antoni, Castell i Platja d'Aro i Sant Feliu de Guíxols tradicionalment s'articulaven en rodalies molt ben definides, però ara conformen una estructura urbana quasi contínua i policèntrica de gran potència amb lligams funcionals creixents. Més al sud, Tossa i Lloret, històricament molt més aïllats i sense rerepaís, fins fa ben poc continuaven encastats en les petites conques naturals però ara també cada vegada més estan units entre ells i amb Blanes per la urbanització.

A Blanes s'acaba l'Ardenya-Cadiretes i el pas de la Tordera, amb la plana i delta que genera, marca la separació amb el Montnegre que es converteix en el teló de fons del següent tram costaner, el del Maresme.

El sistema costaner, caracteritzat per una morfologia extraordinàriament diversa i per una notable complexitat de les dinàmiques urbanes i territorials que en ell es manifesten, reflecteix amb claredat uns canvis morfològics i funcionals que si bé evidencien més oportunitats socials, així com la millora de la renda mitja, això es produeix al preu d'un major cost ambiental, d'una dispersió de la urbanització, de l'increment de la despesa energètica i de la mobilitat privada així com de l'increment del risc de fragmentació social, que podrien arribar a posar en perill la vertadera integració territorial.

3.4.3.-Les aigües

Aquest component inclou, tant la densa xarxa fluvial que estableix els eixos estructurals bàsics del territori com també les aigües subterrànies i els llacs, estanys i llacunes que són abundants en l'àmbit gironí i dibuixen i concreten el seu paisatge. Les Comarques Gironines s'inclouen en la zona de tramuntana i en la regió oriental humida de Catalunya, (veure el mapa 5.2.1/1 de Solé Sabarís al capítol 5 de la Memòria), que ha fet que existís una xarxa hidrogràfica important i que per la formació geològica, es donessin els aiguamolls de costa i els estanys interiors, com el de Banyoles i el de Sils.

---

² *Diagnosi socioeconòmica i territorial del sistema litoral català. Càtedra de Geografia i pensament Territorial. Universitat de Girona. Maig 2004*

La seva funció és, per una banda, de modelatge dels terrenys i com a configuradors d'una part dels principals eixos de connexió biològica que estructuraven el sistema d'espais oberts de les comarques gironines (vegeu capítol 5 de la memòria). I per l'altra, d'afavorir l'antropització d'aquests espais: tant els rius amb els seus embassaments que han propiciat l'establiment d'assentaments humans i d'activitat productiva (agricultura, indústria, energia), com les aigües termals subterrànies i els estanys, llacs i aiguamolls, com a elements d'atracció turística que representen, estan relacionats amb l'ocupació que l'home ha fet d'aquest territori. És, per tant, un eix estructurador bàsic del territori (veure mapa 3.4.2).

La xarxa hidrogràfica

La complexitat morfològica de l'àmbit genera un sistema hidrogràfic també complex, estructurat en vuit unitats bàsiques: cinc conques principals –la Muga, el Fluvià, el Ter, el Daró i la Tordera, elles mateixes integrant un conjunt de vint subconques– al costat de les molt reduïdes conques litorals que recullen les aigües dels extrems pirinencs de les serres de la Balmeta i de Rodes, de les que drenen els aiguamolls de la plana empordanesa, de les dels petits massissos de Begur, les Gavarres orientals i de la Selva marítima. A ponent, s'hi troba l'inici de la conca de la Riera de Merlès que, al seu torn, forma part de la del Llobregat.

La Tordera, el Fluvià, la Muga i el Ter en els seus cursos mitjà i inferior tenen orientació oest-est, contràriament a l'orientació de la resta de rius catalans, que la tenen nord-sud. Excepte el Ter, que és una mica més llarg, són rius amb un recorregut curt, atesa la proximitat de les muntanyes amb el mar.

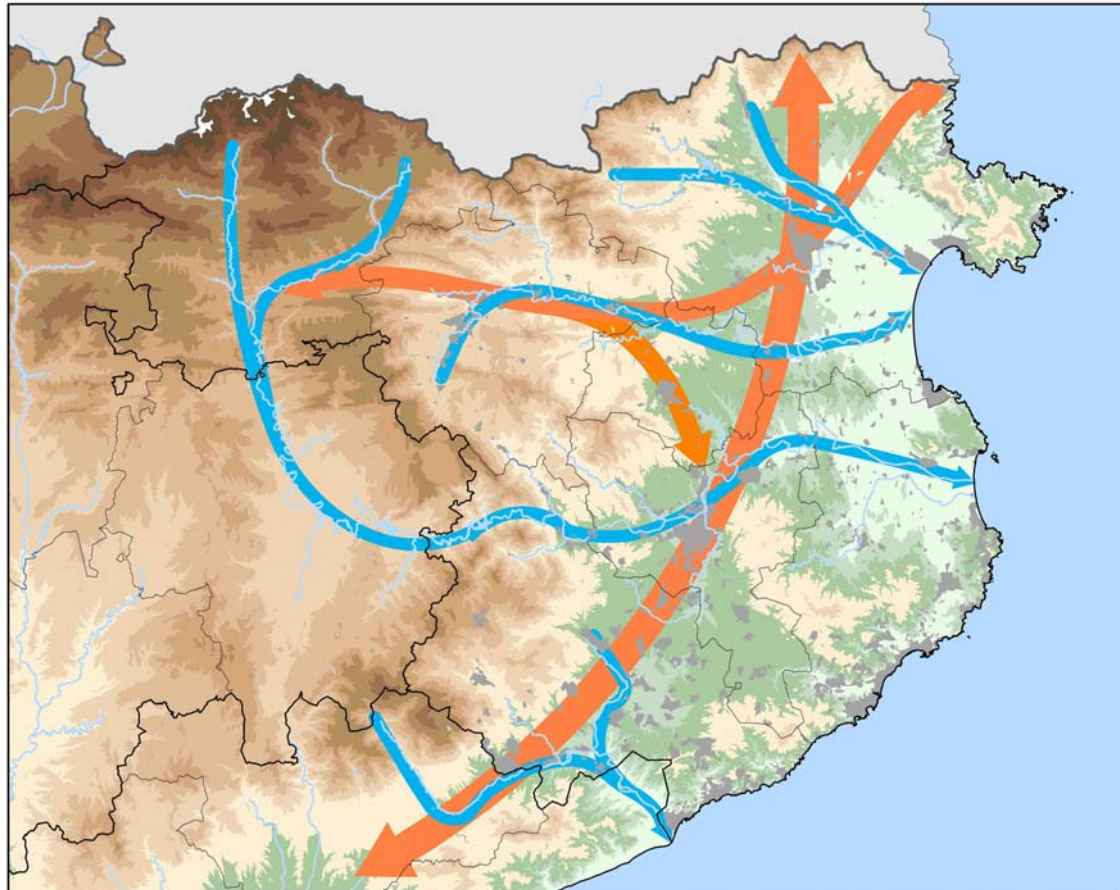
El Ter, amb els seus afluents principals: el Brogent i l'Onyar, és el riu principal de l'àmbit, amb un recorregut de 208 Km i una mitja de 840 Hm³ d'aigua anuals. Neix als Pirineus (a Ulldeter al Ripollès) i pren direcció sud, fins arribar a Osona (entre Sant Hipòlit de Voltregà i Manlleu) on fa un revolt i després de fer un seguit de meandres, pren direcció est endinsant-se per entre les Guilleries i el Cabrerès. En aquest tram s'hi ha fet diferents embassaments (Sau, Susqueda i el Pasteral). Continua el seu camí en direcció est, fins a Girona, on gira cap amunt per salvar el final de les serres costaneres i s'endinsa en la plana de l'Empordà fins desembocar al mar per sota del massís del Montgrí.

El Fluvià neix a la Serralada Transversal (al Cabrerès) i es dirigeix pel Pla d'en Bas fins a Olot, tot rebent les aigües dels seus afluents pirinencs, que li donen caràcter de riu pirinenc, i tot seguit, passant per Castellfollit de la Roca, per Sant Jaume de Llierca on conflueix amb el Llierca, i per Besalú, s'eixampla en penetrar a la plana de l'Empordà fins a desguassar en el golf de Roses entre aiguamolls.

La Muga neix al coll del Puig de Bassegoda i ben aviat s'embassen les seves aigües en el pantà de Boadella. Continua el seu recorregut per la plana empordanesa en direcció NO-SE, on se li adjunta el Llobregat, el seu afluent principal provinent de l'Albera, fins desembocar en el golf de Roses, una mica més amunt que el Fluvià, en una zona pantanosa i urbanitzada: Empuriabrava.

La Tordera neix al Massís del Montseny i és limítrof amb l'àmbit de les Comarques Gironines, ja que desemboca al mar formant un petit delta entre Blanes i Malgrat.

Mapa 3.4.2: El medi físic i els eixos estructuradors del territori

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Institut Cartogràfic de Catalunya.

Les aigües subterrànies

En els relleus amb predomini calcari, l'aigua de la pluja penetra per les fissures de les roques, eixamplant-les a mesura que es dissolen les parets i forma acumulacions o circula com un riu subterrani, fins que surt a l'exterior en forma de fonts o deus.

A les regions volcàniques i on hi ha falles recents, les aigües subterrànies es poden escalfar en circular per esquerdes molt profundes o per la proximitat de cambres magmàtiques i donar lloc a les fonts termals o caldes. Les aigües termals són força mineralitzades i tenen "poder curatiu", fet que s'ha aprofitat per crear recintes balnearis, com és el cas de Caldes de Malavella, Santa Coloma de Farners o les termes bicarbonatades de Sant Hilari de Sacalm.

Els llacs

L'estany de Banyoles és l'únic de Catalunya que arriba a la categoria de llac. El seu origen és mixt, ja que es tracta de l'embut de sortida d'un sistema de circulació càrstica d'aigües –subterrània, instal·lat damunt una gran línia de falla, la que separa el bloc enlairat del Rocacorba amb la depressió de l'Empordà³. La seva superfície actual és de 106 Ha tot i que hi ha indicis que sofreix un procés de reducció. Al seu voltant hi ha altres estanys més petits, d'origen més recent (el darrer es formà sobtadament el 1974 en qüestió d'hores, davant d'una masia). L'alimentació del llac és bàsicament subterrània i es complementa amb l'aportació superficial dels torrent que hi van a parar

L'estany de Sils és un vestigi del que va ser un dels estanys més grans de Catalunya (es calcula que va arribar a tenir una superfície de 7 Km²). Localitzat en una zona tectònica sense drenatge natural, les aigües de diverses rieres -Vallcanera, Caldes, Pins, el Rec Clar i la Torderola- abocaven a la seva conca lacustre, convertint-lo en un llac intermitent, ja que en els anys de sequera veia la seva extensió molt reduïda. Encara avui aquestes rieres el fan inundable en èpoques de pluja. A mitjans del segle XIX, la llacuna es va dessecar per guanyar terres per al conreu i per erradicar el paludisme, però gràcies a les condicions d'especial humitat i inundabilitat, encara es conserven diverses espècies de flora i fauna característiques de la zona, que ha facilitat el projecte actual de restauració.

Les llacunes litorals es formen a les costes baixes, en zones de maresmes i prop de les desembocadures fluvials on abunden els aiguamolls. El seu origen es una barrera de sorra que aïlla paulatinament l'aigua de mar, fins tancar-la totalment. Molts d'aquests terrenys s'han dessecat o han estat dessecats per l'home per tal d'aprofitar-ne les terres, com és el cas dels que hi havia a l'Empordà.

3.4.4.- El clima: un territori amb clima suau i plujós, en general.

Les comarques gironines tenen les característiques del clima mediterrani, que és suau i humit al litoral i prelitoral i més fred cap a les zones pirinenques i muntanyoses, en general. El clima queda matisat, segons la zona, per l'altitud i l'orientació: així es pot distingir entre el clima mediterrani de muntanya i el clima mediterrani litoral. El primer correspon al Ripollès, a la Serralada Transversal i als massissos de la Serralada Pre-litoral superiors als 700 metres, que es considera una degradació del clima subalpí propi de les zones pirinenques més elevades, però amb menys pluges i neu, hiverns més suaus i estius més calents, encara que plujosos, excepte als fons de les valls i depressions arrecerades, on no arriben els vents humits i les pluges són escasses; aquesta pluviositat estiuena disminueix a mida que disminueix l'altitud de la zona). A la zona costanera, la Serralada Litoral i la Depressió Pre-litoral s'inclou dintre del clima mediterrani litoral, amb suavitat climàtica, tot i que a les comarques gironines és més fred i plujós que a les zones més meridionals de Catalunya, que és més sec i càlid

³ Josep Lorman i Ignasi Planas. *Geografia de Catalunya*. Editorial Claret. Barcelona 1983

La disposició del relleu juga un paper important en les diferenciacions dels climes locals, que produeix un major o menor escalfament solar del territori en funció de la inclinació dels vessants, de l'orientació nord-sud, etc. L'orientació de les valls respecte als vents dominants, plujosos o secaners, influirà en el règim pluviomètric de la contrada, com per exemple, a la Garrotxa, oberta a la Mediterrània pel trauc del riu Fluvià, rebrà els efectes de les pluges de Llevant, car aquesta és precisament l'orientació de la vall.

En general, les comarques gironines estan dintre de la Catalunya humida. A la part oriental dels Pirineus hi ha més precipitacions al vessant sud que al nord degut a l'arribada de vents humits procedents del mar, com per exemple, Camprodon a 950 m, recull 1155,6 mm a l'any. El que s'anomena dorsal pluviomètrica⁴, coincideix amb la Serralada Transversal, que arriba al Montnegre a través de les Guilleries i del Montseny, amb precipitacions per sobre dels 1000 mm a conseqüència de l'efecte pantalla que atura els vents humits mediterranis, que representen aquests relleus (Olot 1030,7 mm).

Un altre component climàtic a destacar són els vents, especialment, la tramuntana, degut a la seva força i constància, que afecta l'Empordà, on pren direcció nord, provinent del Rosselló. La seva intensitat és deguda a l'acanalament dels vents del nord en traspasar la serralada pirinenca; després, davallen i acceleren, afectant amb virulència la plana. La tramuntana és un vent secaner i impetuós, que sovint, arriba a velocitats de l'ordre dels 100 Km/h. Un altre vent que defineix el clima gironí, és el llevant, que és humit perquè prové del Mediterrani i bufa, sobretot a la tardor i la primavera; és el generador de gran part de les precipitacions de la franja costanera i pot provocar xàfecs que degeneren en aiguats i inundacions.

3.5.5.- La vegetació i usos del sòl

La vegetació de les Comarques Gironines, com la del conjunt de Catalunya, ha estat alterada per l'empremta de l'home que fa que avui en dia, hi hagi molt poca vegetació climàtica i predomini la de nova introducció. De molt antic, a les planes, es talaren i desbrossaren els boscos per dedicar aquelles terres a l'agricultura i a pastures que s'anaren expandint amb el temps i a l'edat Mitjana s'hi estableixen les masies i petits pobles envoltats de bosc.

El desenvolupament urbanístic de les darreres dècades ha fet que les masses forestals i espais naturals, en general, retrocedissin als llocs més inaccessibles i allunyats dels nuclis de població, ja que els llocs més aptes per a la residència i l'activitat humana han alterat els paisatges naturals per d'altres més antropitzats. Tendència que s'ha trencat en la darrera dècada, en què es constata una recuperació de superfície forestal, degut, en part a l'abandó de terres de conreu poc productives. Una altra alteració humana, ha estat la introducció d'espècies forànies com l'eucaliptus o la robinia i alguns, com el castanyer, han aconseguit adaptar-se plenament i s'han reproduït i barrejat amb la vegetació autòctona, de forma natural.

La vegetació, en principi, ve determinada pel clima, que, alhora ve condicionat pel relleu: a cada zona climàtica, li correspondria un tipus de vegetació determinat. Aquesta, però, ha sofert moltes transformacions, bé per la introducció d'espècies noves, com és el cas de les pinedes mediterrànies, que han substituït els alzinars primitius especialment important al sector granític litoral del Maresme-la Selva; bé per la seva destrucció, degut a la urbanització, tant residencial com per a activitat econòmica, fenomen que s'ha accelerat en les darreres dècades amb l'aparició d'urbanitzacions i de segona residència, tal com es veurà en l'apartat següent i que fan necessària les figures de protecció dels espais naturals per garantir-ne la seva qualitat i la seva connexió.

En concordança amb el que s'ha dit fins ara i a partir del Mapa d'Hàbitats de Catalunya⁵ s'observa com els conreus es localitzen, bàsicament a les zones planes, mentre que la resta del territori està recoberta de boscos, amb zones de bosquines i matollars i amb zones de prats i herbassars, bàsicament.

En l'actualitat, els usos del sòl en els espais oberts de les comarques gironines es mantenen estables, a grans trets. La superfície agrícola es manté estable amb tendència a consolidar-se, especialment en les comarques que tenen terrenys més aptes per al conreu i per contra, continua disminuint a les zones de

⁴ Josep Lorman i Ignasi Planas. *Geografia de Catalunya*. Editorial Claret. Barcelona 1983

⁵ Mapa d'Hàbitats de Catalunya. Departament de Medi Ambient i Habitatge. 2005

muntanya, especialment al Ripollès. La superfície forestal també es manté estable, però es constata una disminució del seu aprofitament degut a la baixa rendibilitat econòmica de l'activitat silvícola

En quant a la vegetació forestal, en general, la més estesa pel territori és l'alzinar i la pineda a les zones de muntanya mitjana o baixa, prop de les planes, i de major influència mediterrània. A les zones més elevades es troba la roureda amb fagedes i castanyedes a les zones més humides i obagues. A les zones axials pirinenques del Ripollès hi trobem els prats de festuca de tipus alpi i una mica més avall les pinedes de pi negre i de pi roig a les zones més seques. Mentre que a la part més oriental de l'Albera i fins el Cap de Creus hi trobem bosquines i matollar mediterrani, ja que la influència marítima, la tramuntana i els successius incendis no han permès la consolidació d'una vegetació forestal.

S'observa l'existència, a llarg termini, d'un procés que podria arribar a variar les espècies forestals dominants, en cas que es continuï sense tractar el bosc o amb una intervenció mínima o bé si no es produeixen perturbacions naturals. Consisteix en què la manca d'intervenció humana fa que el sotabosc sigui més dens, amb creixement d'exemplars d'espècies arbrades (alzines, roures i faigs, bàsicament) que poden arribar a substituir la coberta principal que actualment està formada per espècies introduïdes per l'home per al seu aprofitament econòmic (sobretot acicucifolis) o bé espècies que han colonitzat espais prèviament desforestats

A destacar la importància de les suredes, especialment a les Gavarres i a la Selva i que han estat explotades regularment, originant la indústria del suro, important a la zona, malgrat que la seva importància ha disminuït amb el temps

Un altra tipus de vegetació present són els boscos de ribera, associats als marges dels cursos fluvials: salzedes, vernedes freixenedes i canyissars. Aquesta vegetació creix també al voltant estany de Sils o dels torrents i rieres existents per tot el territori.

Aquest apartat queda ampliat i concretat en el capítol 5 de la Memòria, dedicat als espais oberts .

3.5.- Un territori fortament antropitzat

3.5.1.- Un territori dinàmic: paisatges en transformació

La complexitat de l'estructura física i natural d'aquest territori, junt amb l'activitat humana que s'hi ha desenvolupat, en diàleg permanent amb el seu entorn, defineix diferents paisatges identitaris a les Comarques Gironines. Els paisatges no són estàtics, sinó que evolucionen en funció del model de desenvolupament social i econòmic predominant en el territori; i en l'àmbit gironí, atès el seu dinamisme (veure apartat següent del capítol: components socials i econòmics), els seus paisatges han sofert, en algunes zones, una ràpida transformació, sobretot en les darreres dècades. La causa ha estat que el model de desenvolupament s'ha basat en els sectors de la construcció i el turisme i en un model d'ús i ocupació del territori caracteritzat per un ús extensiu, dispers i de baixa densitat, tot considerant els recursos naturals, i el mateix sòl, com a béns il·limitats. Canvis que s'han produït, sobretot, al litoral gironí i a les zones de muntanya més turístiques, considerats com a recursos paisatgístics vinculats a la indústria de l'oci. També s'han produït canvis pel creixement urbanístic de la perifèria de les grans ciutats, per l'impacte de les polítiques agràries comunitàries i per l'evolució dels diferents paisatges forestals.

Si bé és normal que els paisatges evolucionin i canviïn, es constata una preocupació social quan es banalitzen. El paisatge de qualitat és cada cop un bé més escàs, ja que les transformacions dels darrers temps han tendit a eliminar els valors identitaris i a crear paisatges estandaritzats i homogenis; només els indrets que han estat protegits a temps mantenen els seus valors, com per exemple, part dels aiguamolls de l'Empordà, el Cap de Creus o el Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa.

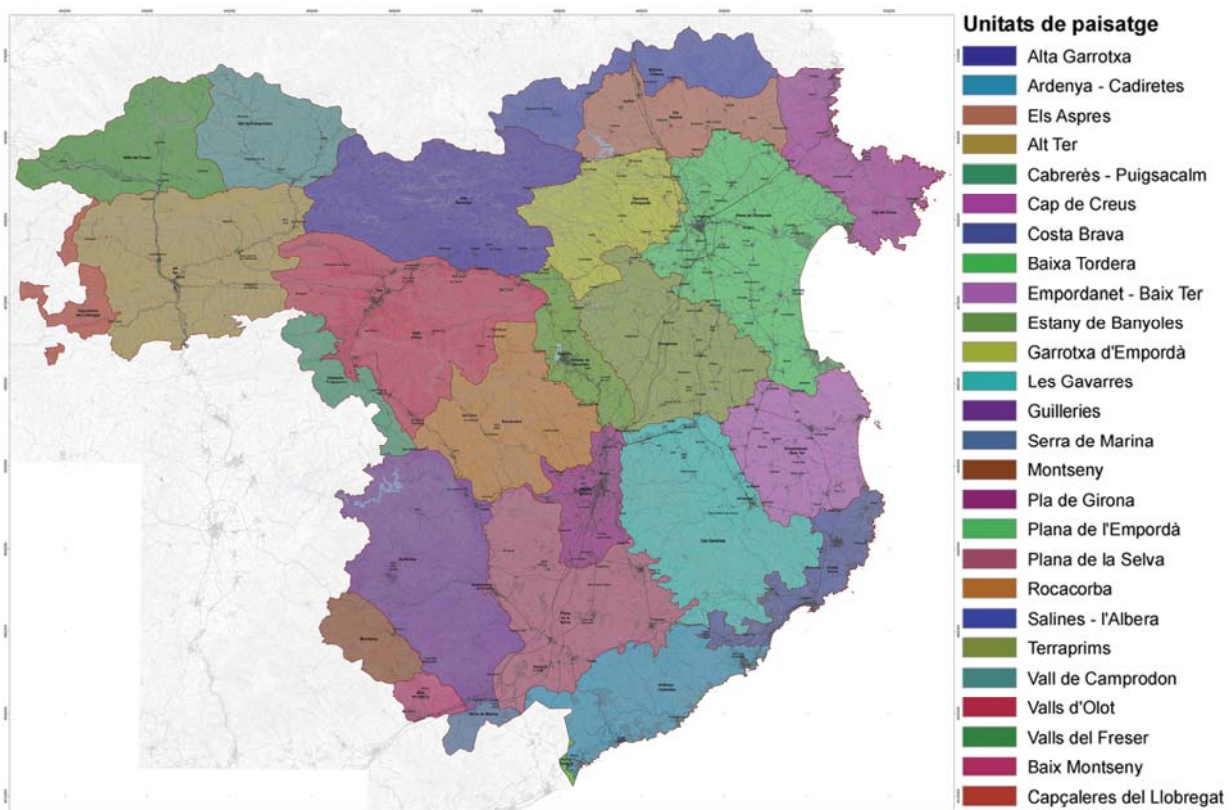
El repte està en procurar que en el seu inevitable procés de canvi, els valors que caracteritzen cada paisatge no es vegin mermats sinó, preservats i exaltats per tal de contribuir al benestar social i individual. Per donar resposta a aquests reptes, és important la sensibilització, l'educació i la formació per a generar un canvi d'actituds socials; però també, calen polítiques paisatgístiques que gestionin la inevitable transformació dels paisatges, tenint en compte que són fruit del model de desenvolupament territorial. No és suficient només intervenir en les formes visuals del paisatge; és imprescindible fer-ho en les causes de les transformacions i en la valoració social dels paisatges. Es per això que les polítiques de paisatge estan estretament relacionades amb la planificació territorial.

En aquest sentit, l'Observatori del Paisatge de Catalunya està elaborant el Catàleg de Paisatge de les Comarques Gironines, que és l'instrument per conèixer quins són els seus paisatges i quins valors contenen; quins factors han determinat l'existència d'aquests paisatges i no uns altres; com evolucionen en funció de les actuals dinàmiques econòmiques, socials i ambientals del territori; i, finalment, quin tipus de paisatge seria desitjable i com aconseguir-lo. Aquest document tècnic permetrà l'ordenació i la gestió del paisatge des de la perspectiva de l'ordenació territorial.

Les Directrius del paisatge d'aquest Pla, doncs, es basen en el Catàleg de Paisatge de les Comarques Gironines, que està en fase d'elaboració, però amb els responsables del qual s'ha mantingut un diàleg estret per fonamentar la definició de les directrius de caràcter general que formen part d'aquest document.

A les Comarques Gironines, es defineixen un total de 26 unitats de paisatge, tal com es dibuixen en el mapa 3.5.1 i són les següents: Alta Garrotxa, Ardenya-Cadiretes, Els Aspres, Alt Ter, Cabrerès-Puigsacalm, Cap de Creus, Costa Brava, Baixa Tordera, Empordanet-Baix Ter, Estany de Banyoles, Garrotxa d'Empordà, Les Gavarres, Serra de Marina, Montseny, Pla de Girona, Plana de l'Empordà, Plana de la Selva, Rocacorba, Salines-l'Albera, Terraprimis, Vall de Camprodon, Valls d'Olot, Valls del Freser, Baix Montseny, Capçaleres del Llobregat.

Mapa 3.5.1: Les Unitats de Paisatge de les Comarques Gironines

Font: Catàleg de Paisatge de les Comarques Gironines. Observatori del Paisatge

Un altre instrument és la Carta del Paisatge que promou la millora dels paisatges i la qualitat de vida de la població mitjançant l'establiment de criteris, mesures i accions consensuades pels agents públics i privats d'un territori, que incideixen en la seva gestió i transformació. En l'àmbit de les Comarques Gironines, s'han endegat dues iniciatives d'aquest tipus: la Carta del Paisatge de la Vall de Camprodon, promoguda per la Mancomunitat Intermunicipal de la Vall de Camprodon (formada per 6 municipis: Sant Pau de Segúries, Camprodon, Llanars, Vilallonga de Ter, Setcases i Molló); i la Carta del Paisatge de l'Alt Empordà, impulsada pel Consell Comarcal.

Cal finalment, esmentar el ric i variat patrimoni arquitectònic de les comarques gironines, reflex també del llarg procés d'antropització d'aquest territori i, alhora, element modelador dels seus paisatges. El Pla, el recull en el plànol informatiu I.2 "Inventari del patrimoni arquitectònic" on ubica els béns culturals d'interès nacional (BCIN) declarats pel Departament de Cultura de la Generalitat, -que inclou edificis i construccions d'interès artístic, arquitectònic o històric, sectors i elements d'edificis, elements arquitectònics aïllats, petits conjunts i nuclis d'interès historicoartístic, tant de caràcter monumental com popular i tradicional- i s'hi refereix en l'article 2.23: "consideració del Patrimoni Cultural Immoble de Catalunya" de la normativa. A continuació es relacionen aquests béns, distribuïts per cada una de les set comarques:

Patrimoni declarat Bé Cultural d'Interès Nacional a les Comarques Gironines.

ALT EMPORDÀ.

ESGLÉSIA DE SANTA MARIA D'AGULLANA	CASTELL DE REQUESENS
PORTA ANTIGA DE LA MURALLA DE LA POBLACIÓ Portal d'Albanyà	CASTELL DE ROCABERTÍ
TORRE DE CORSAVELL	CASTELL DE CANADAL
MAS SOBIRÀ	ESGLÉSIA DE SANTA MARIA
CASTELL D'AVINYONET - COMANDA HOSPITALERA Plaça de l'església	TORRE Castell de Llançà, Palau de l'Abat
CASTELL DE BÀSCARA Castell episcopal	CASTELL DE LLERS
MURALLES DE BÀSCARA	CASTELL D'HORTAL
CASTELL DE CALABUIG	RUÏNES DEL CASTELL DE LA VALL Castell des Güell, Castell Desgüell, Desdinyol de la Vall
CASTELL D'ORRIOLS	RUÏNES DEL CASTELL DE SARRAÍ Castell de Serrai, Castell de Serrahí
CASTELL DE BIURE dit dels "Comtes de Torralba"	RUÏNES DEL CASTELL DEL GORG
CASTELL PALAU DE BOADELLA	MURS DE DEFENSA
CASTELL DE LES EÇAULES "Baluard" del castell de Llers	CASTELL DE CABRERA
CASTELL DE CREIXELL	CASTELL DE VILARNADAL Can Pol, Mas Pou
LA TORRE Castell de Cabanes	CASTELL DE NAVATA
CASTELL DE CADAQUÉS Torre de sa fusta d'es Baluard, Es Baluard, Casa de la Vila	MAS VILAR Mas Vilà
CASTELL DE SANT JAUME O DE LES CREUS	PALAU SARDIACA Castell de Palau Sardiaca
CADAQUÉS	CASTELL DE PALAU-SAVERDERA Torre del Rellotge
CASA SALVADOR DALÍ DE PORTLLIGAT	TORRE DEL VENT Molí del Vent
CASTELL DE CANTALLOPS	MAS DE LA TORRE Estany Bos, Mas de la Torre de l'Albert
MURALLES Torre del Portal de la Gallarda	"CASTELL" O CAL MARQUÈS
LA CASA GRAN	CASTELL DE VILAÜT
PALAU COMTAL Antic convent de Sant Domènec	CASTELL DE MARZÀ Muralls de Marzà, Portal de Marzà
FORT FUSELLER O BALUARD Torre Carlina	RESTES DE MURALLES
TORRE RIBOTA	CASTELL PALAU DE PERALADA
ESGLÉSIA DE SANTA MARIA	CASTELL DE VALLGORNERA Can Modest de les Torres
CASTELL DE VILARIG	MURS MEDIEVALS A VILANOVA DE LA MUGA
CASTELL DE MONT-ROIG	MAS DE LES TORRES El Castell de Vilanova
TORRE D'EN MONTGÓ	CLAUSTRE DE SANT DOMÈNEC
TORRE DEL PEDRÓ	CASTELL DE MOLINS Torre d'en Buac
TORRES DE DEFENSA DE LES CORTS Mas Feliu o Can Baix, Mas Torreportes o Can Noguera o Mas Picaportes	CASTELL DE MONTMARÍ
ALFOLÍ El Pòsit Vell	CASTELL DE PONTÓS
CASTELL DE CINCLAU Torre i portal de Cinclaus	TORRE DE L'ÀNGEL
SANT MARTÍ D'EMPÚRIES	MAS EL CASTELL
CEMENTIRI VELL DE L'ESCALA Cementiri marí, cementiri mariner.	CASTELL DE VERDERA Castell de Sant Salvador de Verdera
CASTELL D'ESPOLLA	TORRE DE SANT BALDIRI
CASTELL DEL FAR	MONESTIR DE SANT PERE DE RODES Sant Pere de Roda
ESGLÉSIA DE SANT MARTÍ DEL FAR	ESGLÉSIA DE SANTA HELENA DE RODES Santa Creu de Rodes
TORRE GORGOT Torre Galatea	MONESTIR DE SANT QUIRZE DE COLERA
CASTELL DE SANT FERRAN	POBLAT VISIGÒTIC DEL PUIG ROM Castell del Puig Rom
ESGLÉSIA FORTIFICADA DE VILATENIM Església de Sant Joan	CIUTADELLA
CASA DE LA REINA SIBIL.LA Can Borrassana	CASTELL DE LA TRINITAT Castell de la Poncella, Fort de la Santíssima Trinitat.
CASTELL D'ARENYS	CASTELL DE BUFALARANYA Castell de Bufarganyes, Castell d'en Bufalaranya, Castell de Pinna Negra.
CASTELL DE VILAJOAN	CASTELL DE LA GARRIGA
TORRE DE MALA VEÏNA	

TORRE DEL SASTRE
TORRE DE CAN FIGA
Mas Figa, Can Figa
CASA ROZES
CASTELL DE SANT LLORENÇ
TORRE DE GUAITA
FORTIFICACIONS A SANT LLORENÇ DE LA MUGA
Portal de dalt i portal de baix
ESGLÉSIA DE SANT MIQUEL DE FLUVIÀ
CASTELL DE SANT MORI
CASA CARAMANY
Castell de Sant Pere Pescador
MURALLES DE SANT PERE PESCADOR
ESGLÉSIA DE SANTA EUGÈNIA DE SAUS
ESGLÉSIA FORTIFICADA DE SANT MARTÍ DE LLAMPAIES
RESTES D'ANTIGUES MURALLES
Torre de Can Birba, Torre d'en Vergés, Torre d'en Mullada o d'en Picó, Torre de Can vives
CASTELL DE SIURANA
CASTELL TERRADES
Castell de la Roca, El Castellot
CASTELL DE PALAU-SURROCA
RECINTE FORTIFICAT DE VILACOLUM
LA FORÇA
CASTELL DE PELACALÇ
CASA DEL DELME
Antic castell
PALAU DELS MARGARIT
Ca l'Isern, Palau de Montiró
TORRE A VILA-ROBAU
Torre a cal Ferrer
TORRE A CAL FERRER
PORTA I MURS DE VENTALLÓ
ESGLÉSIA DE SANT ESTEVE
CASTELL DE VILA-SACRA
L'Abadia o Casa de l'Abat
CANÒNICA DE SANTA MARIA DE VILABERTRAN
Monestir de Santa Maria de Vilabertran
CASTELL DE SANT FELIU DE LA GARRIGA
PORTAL I RESTES DE MUR

BAIX EMPORDÀ

CASTELL D'ALBONS
MURS I UNA TORRE DE PLANTA QUADRADA DE L'ANTIGA FORTIFICACIÓ
CASTELL DE BEGUR
CASTELL D'ESCLANYÀ
TORRES DE LA VILA: TORRE DE CAN MARQUÈS
TORRES DE LA VILA: TORRE DEL MAS PINC
TORRES DE LA VILA: TORRE DE CA N'ARMANAC
Can Reig
TORRES DE LA VILA: CAN PELLA I FORGAS
TORRES DE LA VILA: TORRE DEL CARRER SANT RAMON
CASTELL PALAU COMTAL
Castell-Palau de Belcaire
CASTELL PALAU
CASTELL D'EMPORDÀ
de Llaneres
RESTES DE MURALLA I RECINTE FORTIFICAT
TORRE DE DEFENSA DE L'ANTIC MOLÍ DE LA TORRE
MURALLA DE L'ANTIC NUCLI DE LA BISBAL
MAS TORRETES
TORRE DE LA CREU
Torre de la Creu del Castellar
TORRE DEL MAL ÚS
CASTELL DE CALONGE
CASTELLBARRI

CASTELL DE PALOL SABALDÒRIA
CASTELL DE QUERMANÇÓ, Castell de Carmencó
CASTELL DE MIRALLES
TORRE I ESGLÉSIA FORTIFICADA
L'ABADIA
EL CASTELL
Can Gorgot
CASTELL DELS MOROS
Castell dels Solers
CASAL FORTIFICAT
El Castell
ANTIGA MURALLA
ESGLÉSIA ROMÀNICA DE SANT JULIÀ DE RIBELLES
ESGLÉSIA DE SANT CORNELI DE RIBELLES O LA MUGA
RUÏNES DE L'ESGLÉSIA ROMÀNICA DE SANT VICENÇ DE PRINCIPI
ESGLÉSIA DE SANT JOAN DE BOSSOLS O BAUSSOLS
ESGLÉSIA ROMÀNICA DE SANT MARTÍ DE CORSAVELL
ESGLÉSIA ROMÀNICA DE SANT MIQUEL DE BASSEGODA
ESGLÉSIA ROMÀNICA DE SANT ANDREU DE LLORONA O LLIURONA
SANTUARI LA MARE DE DÉU DEL MONT
MONESTIR DE SANT LLORENÇ DE SOUS
ESGLÉSIA ROMÀNICA DE SANT BARTOMEU DE PINCARÓ
ERMITA DE SANTA MARIA DE LA FAU
Ermita de les Formigues, Ermita de les Alades
ESGLÉSIA SANT CRISTÒFOL DELS HORTS
ESGLÉSIA DE SANT FELIU DE CARBONILS
PONT VELL
Pont Nou, Pont Major, Pont dels Set Arcs
MUSEU DALÍ
Museu-Teatre Dalí
MONESTIR DE SANTA MARIA DE LLADÓ
Sant Joan de Lladó
CASC ANTIC Torroella de Fluvià

CASTELL DE LA TORRE LLORETA
Can Sixt de la Torre
TORRE VALENTINA
CAN RIAMBAU
CAN DAUSSÀ
CAN SICARS
CAN BAS
CASTELL DE CASTELL D'ARO
TORRE SEGUERA
Cal Rei, cal Xai
CONJUNT HISTÒRIC DE CASTELL D'ARO
S'AGARÓ
CASTELL DE COLOMERS
FORTIFICACIONS DE COLOMERS
CASTELL DE CORÇA
CASTELL DE L'ALBERG - CAN CARAMANY
TORRE GUINARDA
CAN SAVALL DE PLANILS
MUR DE FORTIFICACIÓ DE CASAVELLS
CASTELL DE CRUÏLLES
RESTES DE LES ANTIGUES MURALLES DE CRUÏLLES
"EL CASTELL" DE SANT CEBRIÀ DELS ALLS
CASTELL DE MONELLS
MAS DE LA TORRE DE MONELLS

ESGLÉSIA DE SANT MIQUEL DE CRUÏLLES	CASTELL DE FONOLLERES
RECINTE FORTIFICAT DE FOIXÀ	CASAL FORTIFICAT MAS DE PUIG
CASTELL DE FOIXÀ	MAS CROS
CASTELL DE FONTANILLES dit el Castellot	LA FORÇA DE LA PERA
CASTELL DE PERALTA	MURALLES DE PÚBOL
MAS COMES DEL BRUGAR	CASTELL DE PÚBOL I ESGLÉSIA DEL CASTELL
CASTELL DE VULPELLAC	RECINTE FORTIFICAT
CASTELL DE PERATALLADA	CASTELL DE RUPIÀ
ESGLÉSIA DEL CASTELL DE VULPELLAC	MURALLES DE RUPIÀ
ESGLÉSIA DE SANT JULIÀ I SANTA BASILISSA	CASTELL DE SANT ELM
PERATALLADA	MONESTIR DE SANT FELIU
VULPELLAC	NOU CASINO DE LA CONSTÀNCIA
MOLI DE GUALTA	MURALLA DE SANT FELIU
CASTELL DE JAFRE	CASTELL DE SOLIUS
LA TORRE SIMONA	CASTELL DE SANT ISCLE
TORRE DE CAN COLOM	Elements de la fortificació de Sant Iscle (torre i murs)
RESTES DE LA MURALLA MEDIEVAL	EL MAS CUNYÀ
TORRE DE CAN BOERA	MAS SERRALLERS
TORRE DEL MAS FINA	CASTELL DE LA TALLADA
CAN BORRULL Dit Torre dels moros	ESGLÉSIA DE LA TALLADA Església parroquial de Santa Maria
TORRE ROJA	CASTELL DE TORRENT
TORRE DELS MOROS	CASTELL DE MONTGRÍ Castell de Santa Caterina
TORRE VILA-SECA	RECINTE MURAT DE TORROELLA Torre de les bruixes
TORRE DE SANT SEBASTIÀ	LA TORRE MORATXA
TORRE DE CALELLA	TORRE GRAN
CASTELL DE CAP ROIG	TORRE BEGURA
TORRE DE CAN MARIO	TORRE MARTINA Torre Mirona
PORT BO DE CALELLA	LA QUINTANETA
CALA S'ALGUER	TORRE FERRANA
TORRE DEL MAS XEC Antic Mas Bofill	TORRE PONÇA
CASTELL DE SANT ESTEVE DE MAR	MAS RAL
CASTELL DE VILA-ROMÀ	TORRE DELS MOSCATS
MAS DE LA PIETAT	CASTELL D'ULLASTRET Torre de la presó
LA TORRE MIRONA	CASTELL DE SANT ANDREU
MAS AGUSTÍ	CASTELL DE FINESTRES Castell de Gleu
MAS JUNY	CASTELL DE VERGES
TORRE DEL MAS PEPÓ	RECINTE FORTIFICAT
CASTELL DE PALAU-SATOR	MASIA CAL REI
TORRE PORTAL dita de les Hores	MASIA CAN MASSELLER Can Canet
TORRE CILÍNDRICA A PANTALEU	CASTELL DE VILOPRIU
ERMITA DE SANT JULIÀ DE BOADA	L'ALMOINA
MURALLES	CASTELL DE VALLDAVIÀ
PALS Barri del Pedró	TORRES DE LA VILA: CAN PELLA I FORGAS
CASTELL DE PALS Torre de les Hores	ESGLÉSIA DE SANT ROMÀ DE SIDILLÀ Sant Romà de les Arenes
MURALLES DE PALS	NUCLI INTRAMURS DE LA VILA DE PALAU-SATOR
TORRE D'EN DERI	PALAU SOLTERRA
LA TORRE	LA VILA D'ULLASTRET
MAS TOMASI	
TORRE MORA Torre de la platja	
ESGLÉSIA FORTIFICADA DE SANT FELIU	

GARROTXA

CASTELL DE MONTPALAU
Dit també Palau d'Amunt.
CASTELL D'ARGELAGUER
BESALÚ
ESGLÉSIA DE SANTA MARIA
PONT MEDIEVAL
ESGLÉSIA DE SANT PERE
ESGLÉSIA DE SANT VICENÇ
CASTELL COMTAL DE BESALÚ
RECINTE EMMURALLAT DE BESALÚ
SANT SEPULCRE DE PALERA
CASTELL DE BEUDA
Castellot de les Bruixes
"CASTELL NOU" DE BEUDA DEL PLA
PUIG DEL FAR - CASTELL DE FALGARS
Castell de Falgars
CASTELL I RESTES DE MURALLES DE CASTELLFOLLIT
ESCUT DE CAN TRAVER
CASTELL DE DOSQUERS
CASTELL DE MONTAGUT
o Castell del Cós
CASTELL D'OIX
Casal del Barutell
CASTELL DEL MONTPETIT
CASTELL MASIA DE PERA
TORRE DE TALAIXÀ
CABESSES
CASTELL COLL
o torre del castell Coll
TORRE DE LES BISAROQUES
TORRES DEL TURÓ DE SANT FRANCESC
CLAUSTRE DE L'ANTIC CONVENT DEL CARME

CASA SOLÀ-MORALES
MAS VENTÓS
ESGLÉSIA DE SANT ESTEVE
CASTELL D'HOSTOLES
CASTELL DE PUIG-ALDER
LA TORRE
TORRE RODONA
CASTELL DE SALES
CASTELL DE S'ESPASA
Castell de Sespesa
CASTELL DE FINESTRES
CASTELL DE COLLTORT
CASTELL DE LA MIANA
CASTELL DE MONT-ROS
LA TORRE DE CANADELL
CASTELL I RESTES DE MURALLES DE CASTELLFOLLIT
CASA JUVINYÀ
ESGLÉSIA DE SANT JOAN LES FONTS
CASTELL DE SANTA PAU
RECINTE EMMURALLAT DE SANTA PAU
SANTA PAU
FORÇA DE BELLPUIG
CASTELL DEL MALLOL
CASAL DE PUIGPARDINES
HOSTALET D'EN BAS
EL MALLOL
CASTELL DE CASTELLÓ D'EN BAS
LA TORRE DE LA VALL DEL BAC
LA TORRE DE BIANYA
Torre de Sant Pere

GIRONÈS

CASA DELS TEMPLERS
CASTELL DE VILADEMANY
Can Forroll
LA TORRE
TORRE DEL TELÈGRAF
ESGLÉSIA PARROQUIAL
TORRE LLUPIANA
CASTELL DE ROCACORBA
Santuari de la Mare de Déu de Rocacorba
LA TORRE
CAN HERES
CASA FRIGOLA O CAN SELVÀ
Torre Selvana
CASTELL DE CELRÀ
CASTELL DE MABARRERA
CASTELL TORRE DESVERN O DESBAC
La Torre
MONESTIR DE SANTA MARIA
CAN SANTAMARIA DE RASET
CASTELL DE CERVIÀ
TORRE DE LES HORES I RESTES DE MURALLA
MAS TORRENT
CAN PELLICER
MAS LA TORRE
CAN LLAUSÀS
o Torre del Marquès de Vallgornera
CAN VINYALS

TORRE DE GUAITA
Torre de Bac i Basset
LA TORRE D'ESTRAC
CASTELL DE MONTJUÏC
PALAU-SACOSTA
o Les Torres de Palau
CAN PUIG
TORRE BONICA
o Can Montiel
CAN BARRIL
CASTELL DE CAMPDORÀ
MONESTIR DE SANT DANIEL
CATEDRAL DE SANTA MARIA
ESGLÉSIA DE SANT NICOLAU
LA FONTANA D'OR
LA PIA ALMOINA
GIRONA
MONESTIR DE SANT PERE DE GALLIGANTS
BANYS ÀRABS
ESGLÉSIA DE SANT FELIU
RESTES DEL CONVENT DE SANT FRANCESC D'ASSÍS
CONVENT DE SANT JOSEP
CONVENT DE SANT DOMÈNEC
CASA AGULLANA
ANTIC PALAU CARAMANY

CASA TEIXIDOR
Casa de la Punxa
PARC DE LA DEVESA
MURALLES I PORTALS
LA TORRE GIRONELLA
TORRE CORNÈLIA
CASTELL DE JUIÀ
CASTELL DE LLAGOSTERA
MONTAGUT
CASA DE LES VÍDUES
Casa Petit
RECINTE EMMURALLAT
CASTELL DE MILLARS
CASTELL DE PALOL
CASA DEL MARQUES DE CAMPS
CASTELL DE CARTELLÀ
CASTELL DE SANT GREGORI
Casa dels Margarit
CASTELL DE TUDELA
TORRES DE TAIALÀ

PLA DE L'ESTANY

MAS TASSI
PLAÇA MAJOR
La Plaça
MONESTIR DE SANT ESTEVE
CAN PUIG DE LA BELLACASA
PESQUERES I PASSEIGS DE BANYOLES
LA SALA - LA TORRE
CAN BASSES - LA TORRE
CASTELL DE RAVÓS
TORRE DE PUJALS DELS CAVALLERS
TORRE MEDIEVAL
CASTELL D'ESPONELLÀ
TORRE MEDIEVAL
Can Bofí de la Torre
TORRE MEDIEVAL DE CAN PUJOL
CASTELL DE PALOL DE REWARDIT
MURALLES
MAS BARDERA
TORRE DE PUJARNOL
TORRE DESCALÇ
Torre de Calç
CAN TRAVER

RIPOLLÈS

CASTELL DE MILANY
MAS DIT EL CASTELL
GRATS
EL CASTELL
PUIG DE LES RELIQUIES O DEL CASTELL
Castell de Camprodon
CASTELL DE CREIXENTURRI
TORRE CAVALLERA
CASTELL DE ROCABRUNA
CASTELL DE BESTRACÀ
EL CASTELLOT
PONT NOU
ESGLÉSIA DE SANT CRISTÒFOL DE BEGET
MONESTIR DE SANT PERE

CREU DE TERME
MAS QUELAT
EL MOLÍ
LA TORRE
RECINTE EMMURALLAT
CASTELL DE SANT JORDI
CASTELL DE MEDINYÀ
CASTELL DE MONTAGUT
CAN MARGARIT
"LA MAESTRANZA"
CASTELL DE GRANOLLERS DE ROCACORBA
MASIA FORTIFICADA LA SALA
MASIA FORTIFICADA CAN SOLÀ
MASIA FORTIFICADA CAN PERADALTA
TORRE DE GUAITA
TORRE MEDIEVAL DEL MAS PI
TORRE DE GUAITA
Torre de Can Faixat

ESGLÉSIA DE SANTA MARIA
MAS CASTELL
Castell de Porqueres
TORRE DE GUAITA
CASTELL DE FALGONS
TORRE DE GINESTÀ
TORRE A BRIÓ
CASTELL DE LA ROCA
CASTELL DE TEIÀ
Can Parella / Castell de Taià
MAS FORTIFICAT CAL FERRER DE LES TORRES
Can Genover
LA TORRE DE L'HEREU
CASTELL DE VILADEMULS
RESTES DEL RECINTE FORTIFICAT
CASA FORTA DELS POLS
FORT FUSELLER
Torre del Telègraf
PORTAL I MURS
TORRE DE SANT MARÇAL
Can Quarantella

CASTELL DE MATAPLANA
CASTELL DE MOGRONY
CASTELL DE BLANCAFORT
Castell de les Dames
CASAL DE SOLANLLONG
CASTELL DE PALMEROLA
CASTELL DE LA GUÀRDIA
ROCA DE BABORERS
Castell de Baborers, la Talaia
CASAL DE PORTAVELLA
ESGLÉSIA DE SANTA CECÍLIA
CASTELL DE PENA
"EL CASTELL"
ESGLÉSIA FORTIFICADA
Església de Sant Esteve
CASTELL DE RIBES

Castell de Sant Pere
CASTELL DE SEGURA
CASTELL DE PENA
EL CATLLAR
CASTELL DE LLAÈS
MASIA CASTELLPALOM
MONESTIR DE SANTA MARIA DE RIPOLL
MONESTIR DE SANT JOAN DE LES ABADESSES
ESGLÉSIA DE SANT POL
Església de Sant Joanipol
TORRE RODONA
TORRE ATALAIA DE SANT ANTONI
Capella de Sant Antoni de Pàdua

SELVA

CASTELL D'ESTELA
TORRE DE ROCA-SALVA
Torre de Sant Climent
CASTELL D'ANGLÈS
CASTELL DE MONTSORIU
TORRE DE VILARMAU
CASTELL DE SANT JOAN
CASTELL PALAU DELS VESCOMTES DE CABRERA
ERMITA I TORRE DE SANTA BÀRBARA
JARDÍ MAR I MURTRA
BREDA
CASTELL DE BRUNYOLA
CASTELL DE CALDES
CASTELL DE MALAVELLA
TORRE RODONA MEDIEVAL
BANYS ROMANS
MURALLA I CASTELL
CASTELL DE SANT JOAN DE LLORET
CAN GRASSOT, TORRE CONTRA LA PIRATERIA
Can Sensio, Torre de defensa, Torre de pirateria
JARDINS DE SANTA CLOTILDE
Casa Roviralta
CASTELL DE TORCAFALÓ
TORRE DE CARTELLÀ
TORRE MARATA
TORRE DE RECS / TORRE D'OSOR
Torre de la Presó / Torre de Medinacelli / Torre d'Osor
TORRE DE ST. JOAN
TORRE D'EN PEGA
Castell de Riells

LA TORRE
CASTELL DE TOSES
DÒRRIA
CASTELL DE VALLFOGONA
La Sala
CASTELL DE MILANY
ROCA DE PELANÇÀ
LA SALA
El Castell
EL CATLLAR

CASTELL D'ARGIMON-SANTUARI DE LA MARE DE DÉU
D'ARGIMON
TORRE DE L'ESPARRA
Força de la Roqueta / Torre dels Mussols / Torre de les Bruixes
TORRE PONÇA
CASTELL DE MONTSORIU
TORRE DE LA MORA
LA TORRE DE GRIONS
CASTELL DE SOLTERRA
CASAL-CASTELL DE LA ROVIRA
Domus de la Rovira. Castell de Mascarbó
CASTELL DE LA SALETA DE MAS
Castell de Saleta o Casal-Castell dels Marquesos de Montsolís
VILLAVECCHIA
Torre de Villavecchia o de Sant Miquel
CASTELL DE FARNERS
CASTELL DE FORNILS
Castell del Roure / Castell de Sant Pau / Castell de les Gleies
MAS SALIONÇ
HOSPITAL DE SANT MIQUEL
Casa de cultura Tomàs Vidal i Rei
VILA VELLA DE TOSSA/RECINTE EMMURALLAT
CASTELL DE SANT ISCLE
Castell de Vidreres
TORRE LLOBET
CASTELL DE VILOBÍ D'ONYAR
MAS OLIVER
Mas Alrà, Ca n'Oliver
CAN COSTA

3.5.2.- Un territori complex i fràgil

El territori de les Comarques Gironines és variat i complex i es caracteritza per paisatges litorals, planes agrícoles -sobretot a l'Empordà i també la plana selvatana-, sistemes boscosos i de muntanya i una densa xarxa fluvial. Tots ells dibuixen un eixos territorial, que junt amb les característiques del seu clima i la vegetació han fet que des de molt antic s'establissin assentaments humans i es desenvolupés una activitat econòmica rica, diversa i dinàmica.

Es tracta d'uns territoris fortament antropitzats des de fa temps i que va en augment, que els converteix en territoris canvians i alhora fràgils, motiu pel qual es fa necessari unes polítiques, amb plans i actuacions, que els protegeixi davant les pressions externes que puguin rebre, o bé els dinamitzi en cas de quedar-se més al marge de l'evolució socioeconòmica.

L'objectiu d'aquest Pla és la previsió dels creixements futurs i la seva ordenació de forma sostenible i coherent, tot valorant, protegint i gestionant els espais oberts, és a dir, les planes agrícoles i els espais naturals amb valor per tal d'assegurar-ne la pervivència, la qualitat i la connexió. El Pla delimita la relació entre els teixits urbans i els espais naturals i agrícoles; fixa per on i fins on poden créixer les ciutats i viles, en funció de la previsió de la població que hi pugui arribar; i fixa les infraestructures que facin possible el desenvolupament, fixant els traçats en base a múltiples criteris i responen a una idea global de territori (veure capítol 4: Objectius del PTP)

A part, existeixen diferents polítiques sectorials que incideixen sobre el territori i que són competència dels diferents Departaments de la Generalitat. Des del Departament de Política Territorial i Obres Públiques existeixen, també, diferents plans i actuacions en aquest sentit que, malgrat tenir objectius i àmbits territorials d'aplicació diferents, són complementaris als Plans Territorials Parcials.

Per una banda, les zones muntanyoses compten amb la política de muntanya que a partir de la llei 2/1983 de 9 de març, d'alta muntanya i del seu instrument, el Pla Comarcal de Muntanya¹, estableix diferents programes d'actuació per tal de protegir i alhora dinamitzar aquests territoris. Aquestes actuacions es complementen amb d'altres mesures com els programes d'actuació específics de muntanya de la Direcció General d'Arquitectura i Paisatge i amb el Pla director de les estacions de muntanya. A les comarques Gironines hi ha dues comarques considerades de muntanya: la Garrotxa i el Ripollès, i nou municipis considerats com a zona de muntanya: Albanyà, Maçanet de Cabrenys i la Vajol a l'Alt Empordà; Sant Miquel de Campmajor al Pla de l'Estany; i la Celler de Ter, Osor, Sant Hilari Sacalm, Susqueda i Tossa de Mar a la Selva.

Per altra banda, el litoral, també, ja està delimitat i protegit davant la pressió de la urbanització i de les infraestructures d'un model econòmic on el sector de la construcció i del turisme tenen un pes important. El Departament de Política Territorial i Obres Públiques va aprovar el mes de maig de 2005, el Pla Director Urbanístic del Sistema Costaner (PDUSC) com a instrument de planejament urbanístic supramunicipal adequat per ordenar la costa catalana des dels principis que inspiren el desenvolupament urbanístic sostenible i en defensa de l'interès general, amb l'objectiu d'identificar, protegir i posar en valor els espais costaners lliures d'ocupació, per tal de contribuir al desenvolupament urbanístic harmònic de la costa catalana. Així, el Pla protegeix definitivament la pràctica totalitat del sòl no urbanitzable i del sòl urbanitzable no delimitat situats bàsicament dins els 500 metres d'amplada de la línia de costa. Aquest Pla és una mesura immediata de protecció d'un dels àmbits territorials més sensibles i necessitats i una mesura complementària del Programa de planejament territorial. Posteriorment, el mes de desembre del mateix any, s'aprovà el Pla Director Urbanístic dels Àmbits del Sistema Costaner Integrats per Sectors de Sòl Urbanitzable Delimitat sense Pla Parcial aprovat (PDUSC-2) que amplia els mateixos objectius als sòls en aquesta situació. A l'àmbit gironí hi ha 23 municipis abastats pel PDUSC² i que, en el seu conjunt equilibren al 50% l'espai costaner ocupat i ocupable amb l'espai protegit, tenint en compte que les Comarques

¹ El Pla Comarcal de Muntanya 2008-2012 actualment està en fase d'aprovació

² Àmbit territorial de CG d'aplicació PDUSC: Portbou, Colera, Llançà, El Port de la Selva, Cadaqués, Roses, Castelló d'Empúries, Sant Pere Pescador, L'Armentera, l'Escala, Torroella de Montgrí, Pals, Begur, Palafrugell, Mont-ras, Palamós, Calonge, Castell-Platja d'Aro, Sant Feliu de Guíxols, Santa Cristina d'Aro, Tossa de Mar, Lloret de Mar i Blanes

Gironines concentren el 50% dels espais naturals protegits del conjunt de la costa catalana. L'àmbit territorial d'aplicació del PDUSC-2 inclou 8 municipis gironins¹ que comprenen un total de 16 sectors.

3.6.- Els components socials i econòmics del territori

3.6.1.- Un model territorial en evolució.

L'àmbit de les Comarques Gironines és un territori força heterogeni, amb un model territorial en evolució. Ha passat d'un policentrisme inicial, seguint el model comarcal, on les capitals comarcals han exercit la seva centralitat en la seva àrea d'influència (la comarca), malgrat algunes excepcions²—i que encara es manté, més o menys, en el cas del Ripollès, la Garrotxa i l'Alt Empordà—, al model actual, on a partir dels anys 90 i cada cop més, se superposa la jerarquia de l'Àrea Urbana de Girona, distorsionant les dinàmiques de les comarques del voltant, que entren a formar part de la seva àrea d'influència, especialment bona part del Baix Empordà i la Selva —que són comarques policèntriques de sempre per no comptar amb una capitalitat forta— i el Pla de l'Estany —que és una comarca de creació més recent, i de fet amb forta dependència de l'àrea urbana de Girona. En els darrers anys, la jerarquia de l'àrea urbana de Girona matisa el policentrisme existent sense arribar a trencar-lo. La capitalitat de Girona ja existia, però fins la dècada dels 90' derivava sobretot pel seu rol polític i administratiu.

L'àrea urbana de Girona augmenta el seu pes quantitativament i qualitativa, ja que comença a aprofitar la renda de la localització en un eix de comunicacions i d'activitat molt important com a organitzadora de bona part de l'espai gironí i com a centre ben relacionat amb l'àrea urbana de Barcelona³. A més, la tensió entre el litoral i l'interior, que comença a manifestar-se a partir dels anys 60 i que s'accentua amb els anys, fa que es consolidin ciutats importants a la costa, a més de les ubicades en el corredor i d'algunes capitals comarcals. Així tenim que les àrees urbanes de Figueres, de la Costa Brava central, de la Selva marítima i d'Olot són realitats supramunicipals consolidades i dinàmiques, que queden reforçades a través de la seva relació amb l'àrea urbana de Girona.

Una altra característica a tenir en compte és que àrees del Ripollès i de la Selva marítima augmenten les relacions amb la regió metropolitana de Barcelona, però de diferent tipus cada una. Mentre que el Ripollès es relaciona a través de l'eix osonenc del Ter amb l'àrea metropolitana barcelonina per motius turístic-esportius (esquí, excursionisme, ..) i de segona residència; la Selva marítima i en general el sud de la Selva s'hi relaciona també per aquests motius, però cada cop més com una extensió de la pròpia regió metropolitana de Barcelona, tant en quant a ubicació d'activitats econòmiques com per fixació de la primera residència. Això fa que la Selva, degut a la feble capitalitat, s'ha convertit en una comarca frontissa entre l'àrea metropolitana de Barcelona i l'àrea metropolitana de Girona.

El resultat és un model territorial que concentra el seu dinamisme en el corredor d'activitats que, evidentment, coincideix amb la depressió prelitoral i el seu eixamplament en la plana de l'Empordà i que és un dels eixos territorials bàsics de l'àmbit que l'uneixen cap al nord amb França i cap al sud amb Barcelona, Tarragona i tot el corredor mediterrani. Destaca la potència de l'àrea urbana de Girona, però també el dinamisme de l'àrea urbana de Figueres, que es dibuixa com a segona capital de l'àmbit, i de determinats nuclis, més petits però molt dinàmics, de la plana selvatana.

El segon eix a destacar del territori és el que partint d'aquest corredor, s'allarga com un braç cap a ponent, seguint els passos que s'obren entre les muntanyes i per on passen les infraestructures

¹ Àmbit territorial de CG d'aplicació PDUSC-2: Portbou, Llançà, Cadaqués, Sant Pere Pescador, Begur, Palafrugell, i Lloret de Mar

² La Bisbal i Santa Coloma de Farners, que sempre han tingut una capitalitat dèbil

³ *Estudis previs del Pla Territorial Parcial de les Comarques Gironines. Grup de Recerca Anàlisi i Planificació Territorial i Ambiental. Càtedra de Geografia i Pensament territorial. Universitat de Girona. Desembre 2006.*

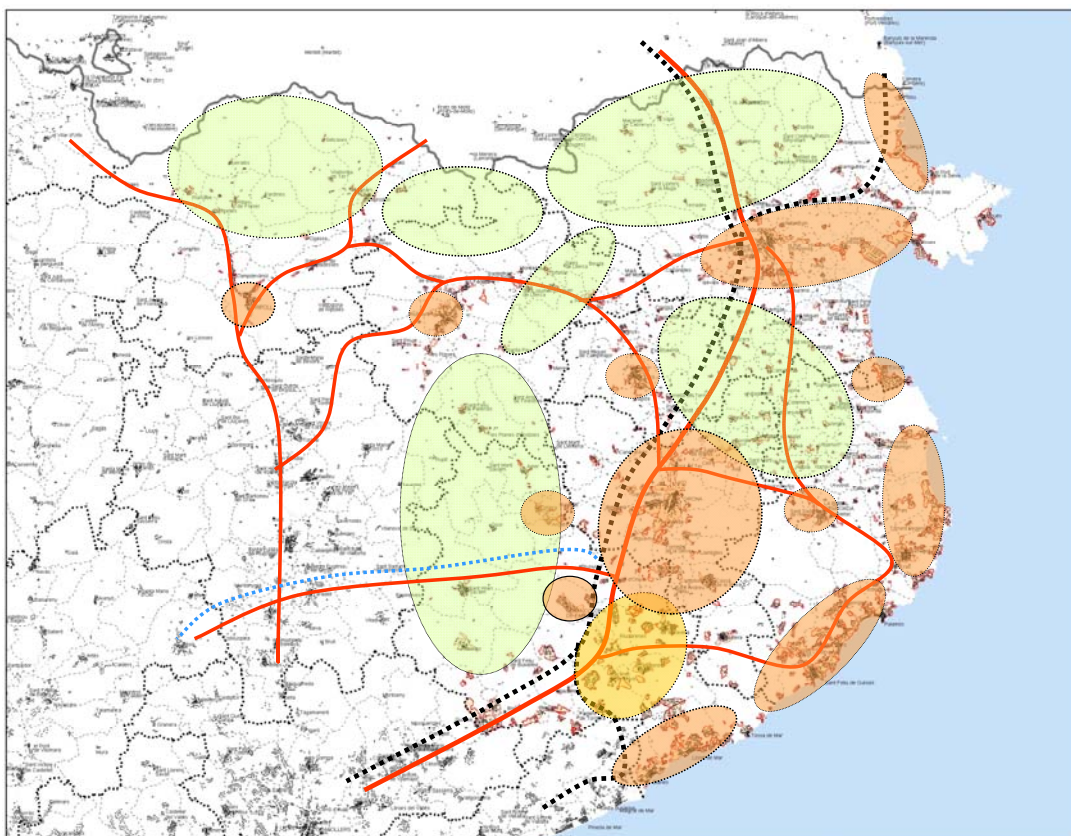
viàries tradicionals que uneix les altres tres capitals comarcals: Banyoles, Olot i Ripoll, continuant cap a l'oest, constituint l'eix transversal pirinenc.

El resultat és un territori força heterogeni i diferenciat amb característiques pròpies a cada una de les diferents zones (més o menys coincidents amb les diferents comarques i sobretot amb els diferents àmbits de referència (veure capítol 6 de la Memòria) i amb un model funcional comú que, reforçat per les infraestructures de mobilitat, es basa en els grans eixos estructuradors del territori (veure mapa 3.4.2) i en les polaritats que es mostren en el mapa 6.2.1.1, del capítol 6.

El territori probablement continuarà evolucionant i transformant-se tant pels efectes de la crisi actual que genera factors d'incertesa en quant a l'evolució futura del territori; però també pels efectes d'elements dinamitzadors com ho són les infraestructures projectades i el paper creixent de l'aeroport de Girona junt amb la redefinició del turisme a les comarques gironines –alguns municipis com Lloret de Mar, s'ho estan plantejant i cerquen una marca de qualitat.

A continuació, s'analitzen l'evolució i les característiques de les diferents variables socioeconòmiques de les comarques gironines, bàsic per entendre el model territorial i per tant, bàsic per a la planificació territorial.

Mapa 3.6.1: Model funcional de les Comarques Gironines

Font: elaboració pròpia

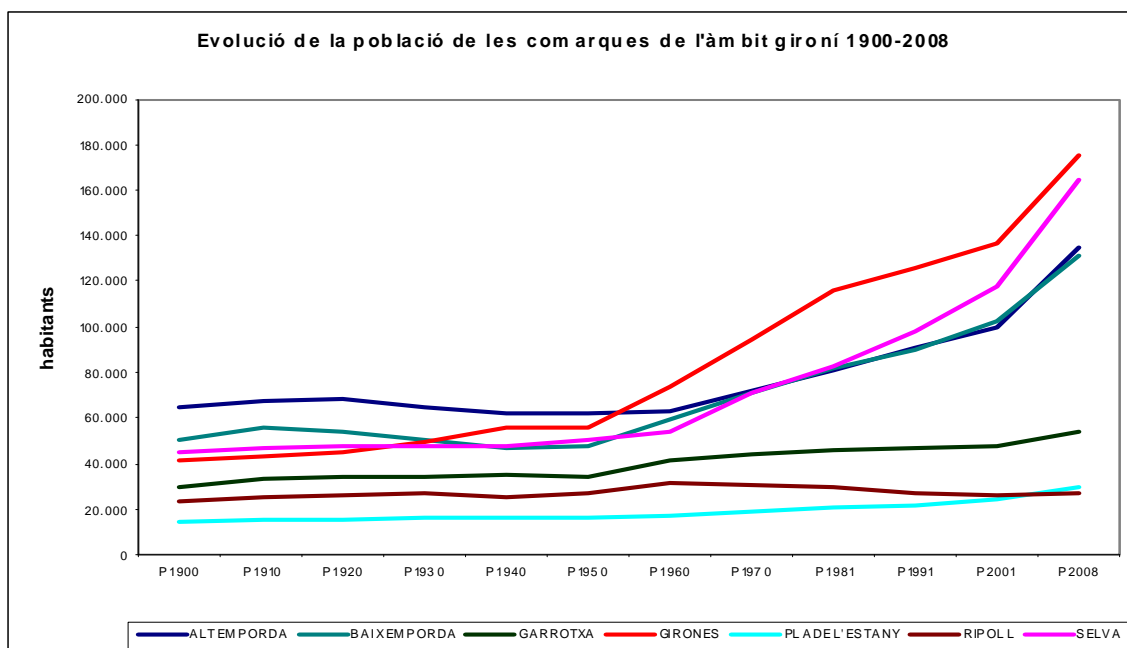
3.6.2.- La població ha crescut per sobre de la mitjana catalana, però amb una distribució desigual en el territori.

3.6.2.1.- Evolució de la població des del 1900 i la seva distribució territorial

La població del conjunt de les Comarques Gironines no ha parat de créixer des del 1900, excepte durant els anys 30. Hi ha hagut alt i baixos, però l'acceleració del creixement s'inicia amb l'impuls dels anys 60 i primers 70, caracteritzat pel "desarrollisme" i per l'arribada del turisme de forma massiva i continuada; reflecteix l'estancament dels anys 80 i primers noranta i fa una nova acceleració entre el 2001 i el 2008¹ (veure gràfic 3.6.1: Evolució de la població de les comarques gironines 1900-2008).

Analitzat per comarques, s'observa que el creixement demogràfic no es dona a totes les comarques per igual: el Gironès, tot i no ser la més poblada l'any 1900, no ha parat de créixer en tot el període (excepte entre 1940 i 1950 que perd uns pocs habitants) i molt especialment a partir dels anys 60. La Selva té una evolució similar a la del conjunt de comarques gironines, amb un creixement continuat excepte durant els anys 30, que perd uns pocs habitants. L'Alt i el Baix Empordà parteixen de la màxima població l'any 1900, però entre 1920 i 1960 en perden, fins que els anys 50 i 60 en comencen a guanyar força. El Ripollès és l'única comarca que perd població a partir dels 60. La Garrotxa té una situació més estable, en general, va augmentant la població, però sense grans accelerades. I finalment, el Pla de l'Estany, també augmenta la població a partir de 1960 i cada cop de forma més accentuada sota la influència de l'àrea urbana de Girona. Excepte al Ripollès, cal destacar la forta accelerada que fa la població de totes les comarques i la del conjunt de l'àmbit, entre 2001 i 2008 i més, tenint en compte que només ho fa en un període de 7 anys.

Gràfic 3.6.1: Evolució de la població de les Comarques Gironines 1900-2008*

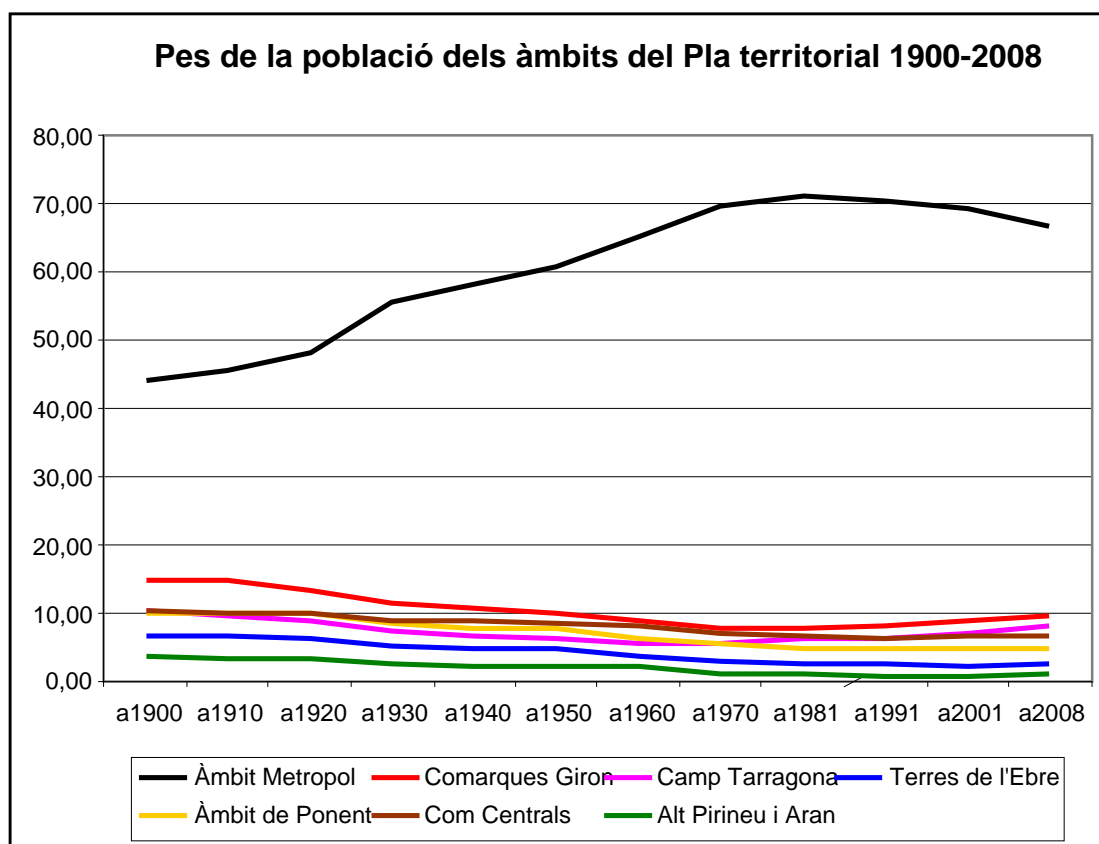

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'IDESCAT
 * Les fonts poden ser diferents, en funció de la data de referència

¹ La població de 2008 es refereix a l'1 de gener d'aquest any. No reflecteix encara els efectes de la crisi, bé perquè les equiparables amb les altres variables serien les de 2009 (1 de gener de 2009); bé perquè la població és una variable que pot reflectir els efectes de la crisi de manera més lenta i aplaçada. No és tan immediata com la construcció d'habitatge o l'ocupació, que a més estan referides a 31 de desembre de 2008.

El pes de la població de les Comarques Gironines respecte el total de la població catalana parteix de representar un 14,77% el 1900, per continuar disminuint, pràcticament de forma continuada, fins arribar a un mínim del 7,67% el 1981, degut al pes que va agafant l'àmbit metropolità de Barcelona. A partir d'aquesta data, però, va augmentant el seu pes en el conjunt català, també de forma continuada, fins arribar a representar el 9,73% del conjunt català, l'any 2008, amb un fort increment entre 2001 i 2008. Aquesta evolució és inversa a la que segueix l'àmbit metropolità, que guanya pes des de 1900 fins 1981, data en què comença a disminuir per l'auge d'altres àmbits, especialment les Comarques Gironines i el Camp de Tarragona –que han estat els més dinàmics en els darrers anys- i el manteniment del pes dels àmbits restants, amb una tendència a l'alça entre 2001 i 2008.

Gràfic 3.6.2: Pes de la població dels àmbits de planificació 1900-2008

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'IDESCAT

Taula 3.6.1: Evolució del pes de la població dels àmbits de planificació respecte el total de Catalunya 1900-2008 (%)

Ambit	a1900	a1910	a1920	a1930	a1940	a1950	a1960	a1970	a1981	a1991	a2001	a2008
Àmbit Metropol	44,05	45,32	48,24	55,77	58,18	60,68	65,4	69,87	71,08	70,31	69,22	66,93
Com Gironines	14,77	14,90	13,52	11,36	10,88	9,84	8,7	7,89	7,67	8,34	8,73	9,73
Camp Tarragona	10,46	9,60	8,77	7,33	6,88	6,26	5,43	5,49	6,08	6,39	7,12	8,14
Terres de l'Ebre	6,72	6,64	6,37	5,24	4,86	4,75	3,8	2,94	2,58	2,51	2,49	2,57
Àmbit de Ponent	10,04	10,00	10,03	8,36	7,76	7,50	6,46	5,45	4,88	4,85	4,72	4,78
Com Centrals	10,18	10,02	9,83	9,22	9,11	8,64	8,3	7,07	6,65	6,59	6,74	6,81
Alt Pirineu i Aran	3,77	3,52	3,24	2,71	2,34	2,33	1,94	1,29	1,06	1,01	0,99	1,04
Catalunya	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'IDESCAT

La població de les comarques gironines creix de manera important a partir de 1960, però no de forma homogènia en el territori. Així, si s'observa el quadre 3.6.2, es veu el pes i l'evolució de la població en cada una de les zones del territori. Per una banda, es veu el fort creixement de la zona costanera de l'àmbit a partir de 1960, fomentat per l'auge del turisme i de la segona residència. També destaca la concentració de població de l'àrea urbana de Girona (que dobla el seu pes en el conjunt de l'àmbit en el període), mentre que la població de les capitals comarcals restants augmenten poc el seu pes entre 1900 i 2008, disminuint-lo fins i tot entre 1960 i 2008, pel fort impuls de les altres zones. D'entre les capitals comarcals, destaca Figueres que, junt amb la seva àrea urbana, sí ha tingut un augment demogràfic important i es consolida com a segona capital de l'àmbit. Finalment, la resta del territori -que correspon bàsicament amb les zones més interiors i menys urbanes-, disminueix el seu pes a la meitat entre 1900 i 2008, però amb una disminució més marcada entre 1960 i 2008. En una primera anàlisi, s'observa, doncs, com la població es concentra als municipis costaners i a l'àrea urbana de Girona, bàsicament, mentre que en la resta del territori, que representa quasi les 3/4 parts, només hi viu 1/4 part de la població de l'àmbit.

Taula 3.6.2: Pes de la població segons les grans zones de les Comarques Gironines

Zona2008*	SUP	SUP%	P1900	P1900%	P1960	P1960%	P2008	P2008%
Litoral	66.311	12,0	60.660	22,7	71.621	21,1	244.469	34,1
Capitals Comarcals*	41.838	7,6	47.768	17,9	72.570	21,3	143.115	20,0
AU Girona	39.189	7,1	28.211	10,6	61.820	18,2	156.761	21,9
Resta teritori	404.820	73,3	130.536	48,9	134.213	39,4	172.513	24,1
Total Gironines	552.158	100,0	267.175	100,0	340.224	100,0	716.858	100,0

* Litoral: els 23 municipis costaners de l'àmbit, abastats pel PDUSC (a 500m de la costa)

Capitals Comarcals: excepte Girona i inclou els 16 municipis de l'àrea urbana de Figueres, inclosos en el PDU de Figueres

AU Girona: Municipis inclosos en el PDU de l'AU Girona

Això suposa una **redistribució territorial de la població** que, junt amb l'augment de la urbanització, han anat configurant el model territorial actual de les Comarques Gironines. Si s'estudia l'evolució de la població segons la grandària dels municipis on es concentra (veure taula 3.6.3), es veu que, a més de fer-ho al litoral, ho fa a les zones urbanes i no només a la de Girona. Si bé el 1900 més de 3/4 parts de la població vivia en municipis amb menys de 5.000 habitants i només Girona superava lleugerament els 15.000; el 2008 és al revés, pràcticament, les 3/4 parts de la població habita en municipis de més de 5.000 habitants, però és que més de la meitat ho fa en municipis de més de 15.000. A partir de 1960, però sobretot de 1970, altres ciutats van guanyant pes (veure també els mapes d'evolució de la població) el que suposa una redistribució territorial de la població, que es concentra a les ciutats, no només a l'àrea urbana de Girona, sinó que altres ciutats guanyen pes, creant una xarxa de petites i mitjanes ciutats, característica de l'àmbit. Tal com es conclou a l'estudi de la Universitat de Girona¹, **“aquesta és una característica del territori gironí que el diferencia dels altres: l'estructura urbana diversificada**, que vol dir no només, que la població es distribueix en un bon nombre de ciutats petites i mitjanes sinó que, a més, **espacialment es localitzen d'una manera força homogènia** per tot el territori, sense grans concentracions”. Estructura que ve de dècades, no és recent i que es manté tot i la jerarquització actual.

Taula 3.6.3: Pes de la població segons la grandària dels municipis de les Comarques Gironines 1900-2008

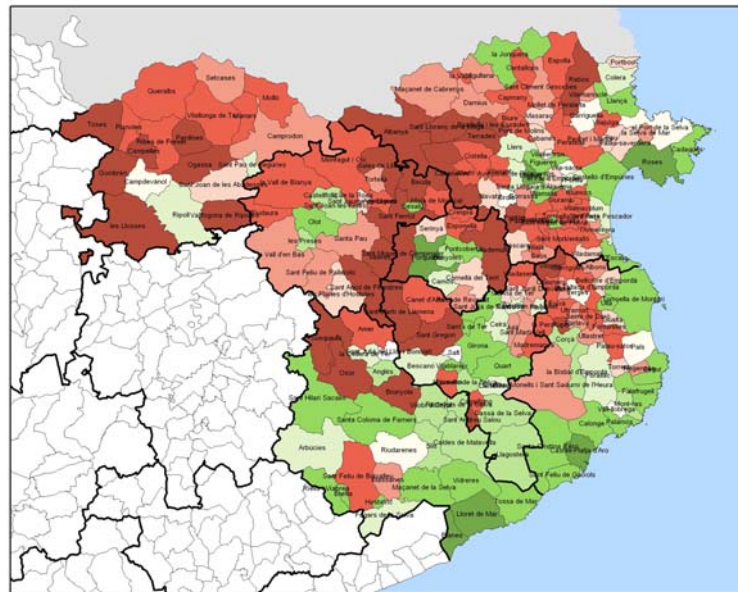
Grandària	P1900	1900%	P1960	1960%	P2001	2001%	P2008	2008%
>15.000 hab	15.787	5,9	79.679	23,4	244.489	44,2	374.781	52,3
5.000-15.000	42.175	15,8	65.698	19,3	126.190	22,8	157.311	21,9
>5.000 hab	57.962	21,7	145.377	42,7	370.679	67,0	532.092	74,2
<5.000 hab	209.213	78,3	194.847	57,3	182.982	33,0	184.766	25,8
Total Gironines	267.175	100,0	340.224	100,0	553.661	100,0	716.858	100,0

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'IDESCAT

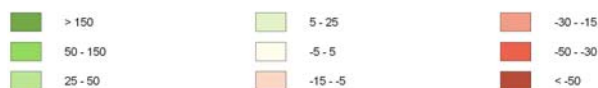
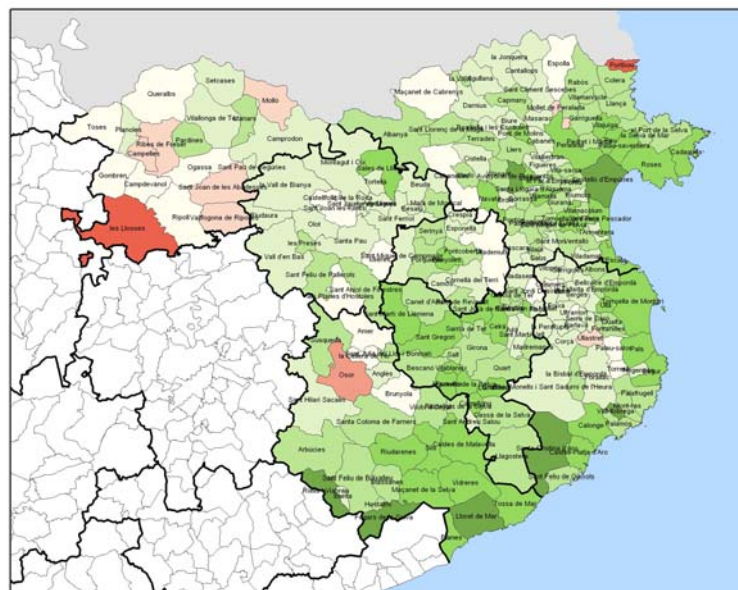
L'estructura històrica és prou potent perquè es mantingui malgrat la tendència del model territorial actual, tot i que està fortament matisada per l'activitat turística i de segona residència que ha dut a la creació de diferents urbanitzacions per tot el territori, que no es poden menystenir i que poden anar des de les més irregulars i mig suburbials com alguna de la plana selvatana -objectiu prioritari de la llei d'urbanitzacions recent- a , per exemple, fins a les d'alt standing en promontoris a sobre del mar a Lloret, també a la Selva, o algunes de la Costa Brava central (s'Agaró, etc).

¹ *Estudis previs del Pla Territorial Parcial de les Comarques Gironines. Grup de Recerca Anàlisi i Planificació Territorial i Ambiental. Càtedra de geografia i pensament Territorial. Universitat de Girona. Desembre 2006*

Mapa 3.6.2: Evolució de la població 1960-1991 (en %)

Mapa 3.6.3: Evolució de la població 1991-2008 (en %)

0 20 km

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'IDESCAT.

Inicialment, els mapes reflecteixen la diferència entre els municipis que queden immersos en l'economia del turisme i la construcció o amb una base industrial encara dinàmica i els que resten amb un perfil agrari o de crisi de sectors productius determinants que, en la seva majoria, entren en regressió demogràfica. Però **aquest creixement**, que hem caracteritzat com a urbà, es veu com dècada rere dècada, **es difon pel territori**, sobretot a partir de 1981, tendència que es reforça la dècada següent i que es consolida entre 2001-2008, on quasi tots els municipis gironins augmenten la seva població, exceptuant potser, el cas del Ripollès, que només creix la vall de Camprodon i algun municipi de la vall de Ribes, mantenint-se amb un creixement estable la resta de municipis, excepte les Lloses i, curiosament, Setcases que tenen un decreixement dèbil. Els altres dos municipis amb poc decreixement en aquesta dècada, de l'àmbit són Portbou i Mollet de Perelada a l'Alt Empordà.

L'evolució de la població per al període 1991-2008 mostra un canvi molt rellevant: ara només perden població 19 municipis i 8 d'ells són del Ripollès –encara que 8 d'ells perden menys d'un 5% i se'ls pot considerar com a municipis estancats, com el cas de Ripoll. El creixement demogràfic s'ha difós pel territori: molts municipis de la Selva, Alt i Baix Empordà i la Garrotxa que abans perdien població, ara en guanyen, encara que sigui de manera feble. Aquests canvis es poden relacionar amb un creixement gran i generalitzat de la població, però també amb les noves pautes residencials i laborals que s'observen a tot el país, on noves formes d'urbanització impliquen a municipis molt distants del que objectivament es defineix com a ciutat¹

Les **àrees que perden població o s'han estancat**, queden reduïdes sobretot al Ripollès, on 6 municipis perden població -inclosos Ribes de Freser i Sant Joan de les Abadesses- i 6 més han variat molt poc els seus habitants, entre ells, la capital. Els altres 5 municipis que decreixen estan repartits pel territori. Altres municipis amb poca variació -un total de 17- se situen a la segona línia de mar dels dos Empordans i tot un seguit de petits pobles de ponent de la Selva i la Garrotxa, en general, amb decreixements petits; a destacar el cas de Portbou, a l'Alt Empordà que té una variació de -31,73% en el període. Per contra, les **Àrees de fort creixement**, s'estenen per quasi tot el territori –a excepció del Ripollès- i són més intenses a la façana costanera com Castelló d'Empúries, Santa Cristina d'Aro i Lloret de Mar, a tot el sud de la Selva –destaca el creixement de dos municipis petits com Riells i Viabrea i Fogars de la Selva-, a tot el Gironès, i als entorns de Figueres, d'Olot i Banyoles.

3.6.2.2.- La immigració ha estat la causa del fort dinamisme demogràfic

L'anàlisi dels mapes 3.6.2 i 3.6.3 de l'evolució de la població per als períodes 1960-1991 i 1991-2008, mostra les característiques de l'evolució de la població a l'àmbit, que es resumeix en un creixement als municipis del litoral, al sud de la Selva, tot el corredor d'activitat, des del sud de la Selva, passant per l'àrea urbana de Girona i l'àrea urbana de Figueres amb la seva extensió cap a Roses, a més d'Olot i en menor mesura, Ripoll

Vistos els dos components del creixement demogràfic (el natural i el migratori) segons la taula 3.6.4, s'observa com el dinamisme demogràfic de les comarques gironines s'explica, i amb diferència, pel saldo migratori; a la vista de les dades, es pot considerar, doncs, que la **immigració ha estat quasi el motor únic**. En quant a l'origen, si ens remuntem als anys 60, la immigració provenia de la resta d'Espanya, mentre que a finals dels 90, la predominant és d'origen estranger, segons s'especifica en la taula 3.6.6.

¹ *Estudis previs del Pla Territorial Parcial de les Comarques Gironines. Grup de Recerca Anàlisi i Planificació Territorial i Ambiental. Càtedra de geografia i pensament Territorial. Universitat de Girona. Desembre 2006*

Taula 3.6.4: Taxes de creixement de la població de les Comarques Gironines 1986-2007

	Taxa bruta* Creix total	Taxa bruta** Creix natural	Taxa bruta*** Creix migratori
2007	33,82	4	29,82
2001	24,55	1,34	23,22
1996	3,47	0,61	2,85
1991	4,94	1,44	3,5
1986	7,77	1,95	5,82

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'IDESCAT

*Taxa bruta de creixement total: Quocient entre la variació en els efectius d'una població, expressada com a diferència entre la xifra d'habitants inicial i final d'un període, i la població a meitat del període. S'expressa en tant per mil.

**Taxa bruta de creixement natural: Quocient entre el saldo natural, expressat com a diferència entre el nombre de naixements i el nombre de defuncions registrats, en un any determinat i la població a meitat del període. S'expressa en tant per mil.

***Taxa bruta de creixement migratori: Quocient entre el saldo migratori en un any determinat i la població a meitat del període. Per al període 1986-2001 el saldo migratori s'estima a partir de l'equació compensadora (creixement total = creixement natural + creixement migratori). Per a l'any 2002 i posteriors el saldo migratori es calcula sumant els saldos migratoris intern i extern. S'expressa en tant per mil.

Vistos els dos components del creixement demogràfic (el natural i el migratori) segons la taula 3.6.4, s'observa com el dinamisme demogràfic de les comarques gironines s'explica, i amb diferència, pel saldo migratori; a la vista de les dades, es pot considerar, doncs, que la **immigració ha estat quasi el motor únic**. En quant a l'origen, si ens remuntem als anys 60, la immigració provenia de la resta d'Espanya, mentre que a finals dels 90, la predominant és d'origen estranger, segons s'especifica en la taula 3.6.6.

3.6.5: Evolució del pes dels estrangers respecte el total de la població de les Comarques Gironines 1991-2008

1991	2000	2008
12.439 estrangers	34.656 estrangers	146.112 estrangers
2,5% de la població total	6,26 població total	20,38% de població total

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'estudi previ UdG per al 1991 i de l'IDESCAT per al 2000 i 2008

En aquest sentit, cal tenir en compte que les dades anteriors a la regularització dels immigrants estrangers del 2005, poden ser xifres per sota de l'oficialitat actual i que en tots els casos, poden ser xifres per sota de la realitat existent

Taula 3.6.6: Evolució del pes dels habitants estrangers de les Comarques Gironines, segons els seu lloc de procedència 2000-2008

	2000	2008
Europa	36,15	36,53
Àfrica	52,35	34,78
Amèrica	8,33	23,23
Àsia	3,12	5,41
Unió Europea (25)	31,19	30,70
Europa central i oriental	3,03	5,18
Àfrica nord i Magrib	37,23	25,52
Àfrica subsahariana	14,88	9,13
Amèrica del sud	5,14	17,29
Amèrica central	2,53	5,69

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'IDESCAT

Segons dades del 2004¹ la població estrangera es concentra en els municipis costaners i a les ciutats, ja que sobretot és immigració laboral; però també força per la resta de municipis empordanesos molt relacionat amb l'activitat econòmica (turisme, construcció i agricultura), però també pel fet que una part de jubilats europeus hi han fixat la seva residència. En aquest sentit, cal tenir en compte, també, que l'origen Unió Europea, es considera l'actual de 25 països, fet que pot desdibuixar en part, els que són immigrants laborals i els que són jubilats. En concordança amb les altres variables analitzades, el Ripollès concentra molt poca població estrangera.

Respecte l'origen geogràfic dels estrangers residents a les Comarques Gironines el 2008 destaca el 30% de la Unió Europea –que es manté estable respecte el 2000- i el 25,5% de l'Àfrica del nord i Magrib, però, aquests amb pèrdua de pes respecte el 2000, en benefici dels americans, sobretot dels sud-americans i, també una mica, dels asiàtics.

Un **altre fenomen migratori** a destacar, és el de la **població procedent de Barcelona i del seu entorn metropolità**. Ha agafat importància durant la darrera dècada i no només pels seus efectes quantitatius sinó també qualitius, especialment a la Selva, tant a l'interior com al litoral, i menys, a la resta de les comarques costaneres. Tal com s'afirma a l'estudi previ de la Universitat de Girona² "D'una banda, a determinats municipis es detecta una progressiva transformació de segones residències en primeres, sobretot per un canvi de residència dels propietaris una vegada es jubilen. D'altra, també comença a haver-hi constància de l'empadronament de població relativament jove i parelles procedents de Barcelona i els seus entorns que indiquen una metropolització d'algunes àrees del sud de la Selva. El cas més eloqüent pot ser el de Blanes, on segons el padró de 2005 un 10,2% dels seus habitants són nascuts a Barcelona i gairebé la meitat d'ells han arribat els darrers 5 anys i tenen una mitjana d'edat que ronden els 40 anys." Aquestes dinàmiques de mobilitat "interna", es poden veure més accentuades i abastant més territori amb la posada en funcionament d'infraestructures que ja estan iniciades o projectades, com el tren d'alta velocitat o l'autovia fins a Lloret.

3.6.2.3.- La població flotant completa la realitat del territori

Per completar la realitat de les Comarques Gironines, cal tenir en compte el conjunt de la població que les utilitza, és a dir, a més de la població que hi resideix, cal considerar la població flotant, que

¹ *Estudis previs del Pla Territorial Parcial de les Comarques Gironines. Grup de Recerca Anàlisi i Planificació Territorial i Ambiental. Càtedra de geografia i pensament Territorial. Universitat de Girona. Desembre 2006*

² *Idem nota 1*

inclou tant la població que hi té la segona residència, com els turistes que s'allotgen en places hoteleres, de càmpings i de turisme rural. És així com s'obté una visió real del funcionament i de les necessitats d'aquest territori, especialment important per a la planificació de les infraestructures i dels serveis.

La segona residència com a factor demogràfic i territorial

Segons les dades censals de 2001¹, a les Comarques Gironines hi ha 182.110 habitatges no principals². Si es considera que l'ocupació d'aquests habitatges és de 4 persones com a mitjana, s'obté que hi ha 728.440 persones que gaudeixen d'una segona residència al territori, quan la població resident d'aquest àmbit, censada el 2001, és de 553.661 habitants; és a dir, la població a les CG podria augmentar fins a un 131,6% la seva població resident com a fruit del fenomen de la segona residència.

És veritat, però, que aquesta xifra difícilment correspondrà amb la realitat, ja que aquests tipus d'habitatge no estan sempre ocupats al 100% -en tot cas només ho estarien molt puntualment. En els càlculs d'aquest Pla, s'ha considerat una ocupació del 80%, que correspondria a 582.752 usuaris de més d'aquest territori, el que significa poc més del doble de la població resident.

El tema de la segona residència es reprèn en l'apartat 3.6.3 d'aquest capítol, en parlar de la urbanització del territori (veure mapes 3.6.9 a 3.6.13 del pes de l'habitatge principal respecte el total del parc d'habitatges) i on es constata, a grans trets, que en els municipis on és més important són a tots els costaners –i inclús en alguns de segona línia litoral a l'Empordà- i als de muntanya més turístics, especialment significatiu, al Ripollès. Per contra, com és previsible, on la segona residència té menor incidència és en les àrees urbanes de l'interior i més consolidades.

Els allotjaments turístics i el seu impacte territorial

Per completar la població flotant, cal tenir en compte la població potencial dels allotjaments turístics existents al territori. L'any 2007, a les Comarques Gironines hi ha 75.883 places hoteleres, 112.778 en càmpings i 4.137 de turisme rural, que sumen un total de 192.798 places en allotjaments turístics. Si es considera, també, una ocupació del 80%, s'obté que la població flotant allotjada en el territori és de 154.238 persones, que representa un 22,3% de la població resident aquest mateix any, que segons el padró continu és de 691.882 habitants.

Vistos els percentatges que representen, és evident que el major impacte demogràfic l'ocasiona la segona residència, que també és el més escampat pel territori, ja que les places hoteleres i les de càmping es concentren bàsicament al litoral. El turisme rural sí que es reparteix més pel territori, però la seva incidència demogràfica és petita.

El creixement estacional segons la població flotant.

Les places turístiques i el fenomen de les segones residències comporten que la població habitual i resident d'un municipi – població estable – s'incrementi especialment els caps de setmana i els períodes estiuencs; la suma d'ambdues poblacions –estable i flotant- constitueixen l'anomenada població estacional . En aquest Pla s'ha fet una aproximació al càlcul de la població flotant i el seu impacte en el territori, per tal d'avaluar les seves repercussions, com és la major necessitat de serveis i equipaments i, sobretot, la major demanda de mobilitat i les seves pautes de desplaçament, per donar-li resposta des de l'àmbit de les infraestructures.

¹ Aquesta variable no disposa d'informació més actualitzada

² No tot aquest habitatge és de segona residència, ja que també inclou els vacants, però sí que ho és en la seva gran majoria.

Per tipologia, la taula 3.6.7 confirma el pes de la població flotant provinent de la segona residència per al conjunt de l'àmbit i per a cada una de les comarques. Només a la Selva –que representa quasi un terç del total- i al Baix Empordà, en menor mesura –representa quasi un quart del total- els allotjaments turístics tenen un cert pes.

Taula 3.6.7: Pes de la població flotant segons tipologia: usuaris d'allotjaments turístics o de segona residència

	Places hotels	Places càmpings	Places Turisme Rural	Total allotjaments turístics	Total en habitatges no principals
Alt Empordà	30 %	68 %	2 %	17 %	83 %
Baix Empordà	21 %	78 %	1 %	23 %	77 %
Garrotxa	21 %	62 %	17 %	17 %	83 %
Gironès	54 %	36 %	10 %	4 %	96 %
Pla de l'Estany	14 %	63 %	23 %	18 %	82 %
Ripollès	32 %	57 %	11 %	19 %	81 %
Selva	68 %	31 %	1 %	31 %	69 %
TOTAL Comarques Gironines	39 %	59 %	2 %	21 %	79 %

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Innovació, Universitats i Empresa a 31 de desembre de 2007 i del Cens d'habitatges 2001.

Territorialment, s'observa en la taula 3.6.8, on s'analitza l'impacte de la població flotant per comarques i per al conjunt de les comarques gironines. Les comarques que tenen un major impacte de la població estacional són l'Alt i Baix Empordà, suportant entre les dues, el 61,8% de la població flotant de tot l'àmbit, arribant quasi a triplicar la seva població resident amb el total de la població estacional. La Selva i el Ripollès, la doble, encara que tenen característiques diferents i cal fer algunes puntualitzacions: per una banda, la Selva és una comarca molt heterogènia i encara que en el seu conjunt no tingui uns indicadors tan elevats com l'Alt i el Baix Empordà, sí que algunes zones selvatanes pateixen un impacte igual o superior, com és el cas dels municipis costaners i en menor mesura alguns de les zones muntanyoses, però a la resta de comarca, aquest impacte és molt menor (veure mapa 3.6.4); per altra banda, el Ripollès, que també doble la seva població estable amb l'estacional i on la segona residència és molt important, tal com es veu a la taula 3.6.8, però que al tenir poc pes demogràfic, la seva població estacional només representa un 3,7% de la total de l'àmbit. Però per

Aquest fenomen, però, és molt intens en determinades zones del territori i molt menor en molts municipis de la resta. Per això cal estudiar-lo a nivell municipal (veure mapa 3.6.4) i fins i tot a nivell d'entitats de població com s'ha fet, també, en aquest Pla.

Taula 3.6.8: Impacte de la població flotant segons tipologia i per comarques

	Places allotjaments turístics	Usuaris segona residència	Població Flotant	Població empadronada 2007	Població estacional	Multiplicador
Alt Empordà	24,7 %	32,3 %	30,7 %	18,7 %	24,9 %	2,8
Baix Empordà	34,2 %	30,3 %	31,1 %	18,3 %	24,9 %	2,8
Garrotxa	2,5 %	3,2 %	3,0 %	7,7 %	5,3 %	1,4
Gironès	1,5 %	9,9 %	8,1 %	24,5 %	16,1 %	1,4
Pla de l'Estany	1,4 %	1,7 %	1,6 %	4,2 %	2,9 %	1,4
Ripollès	3,1 %	3,6 %	3,5 %	3,8 %	3,7 %	2,0
Selva	32,7 %	19,0 %	21,9 %	22,8 %	22,3 %	2,0
TOTAL Comarques Gironines	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	2,1

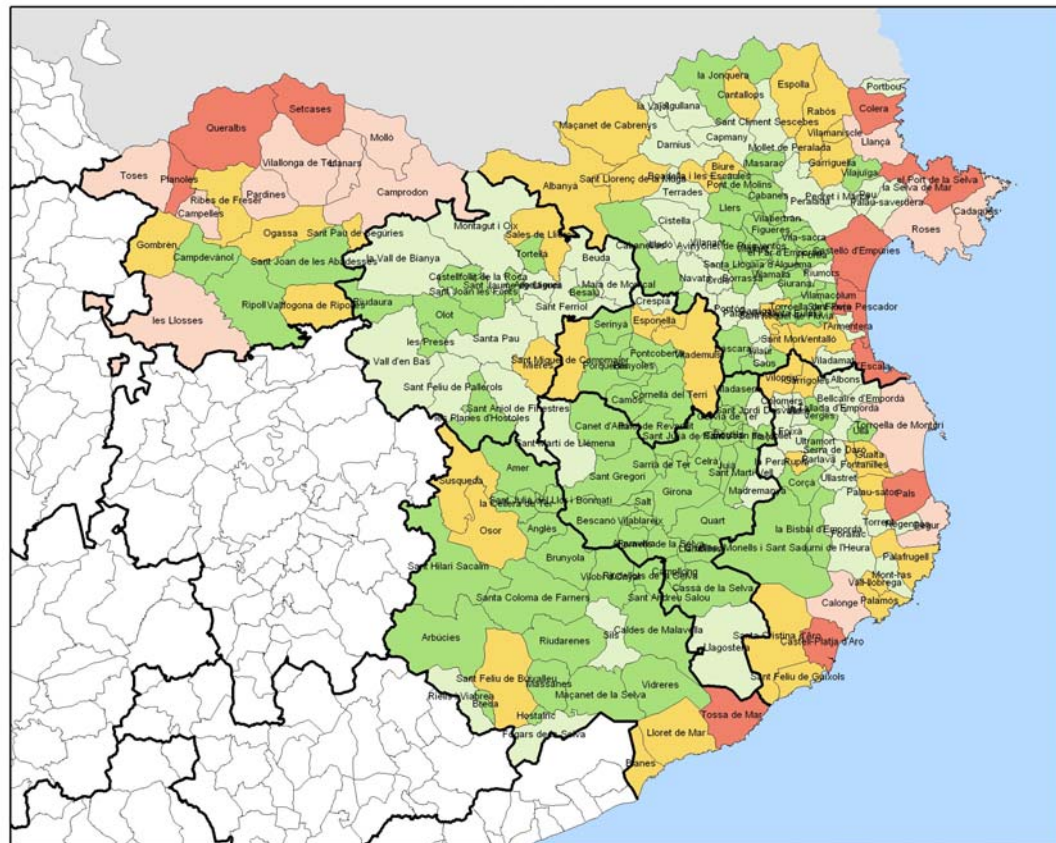
Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Innovació, Universitat i Empresa a 31 de desembre de 2007 i Cens d'habitatges 2001 i padró continu 2007 de l'IDESCAT.

Els municipis que major pes tenen de la població estacional respecte la població resident –la doblen o més- són tots els costaners, excepte Portbou i Mont-ras, pràcticament tots els del Ripollès –estan per sota Ripoll, Campdevàrol i Sant Joan de les Abadesses- i alguns d’altres repartits pel territori, tal com s’observa en el mapa 3.6.4. Hi ha 11 municipis -7 de l’Empordà, 3 del Ripollès i Tossa de Mar a la Selva- que multipliquen per cinc o més la població estacional respecte la resident, sent Setcases el que té el multiplicador més alt (7,4), seguit de Port de la Selva, Sant Pere Pescador, Pals, Planoles i Queralbs, en part perquè les seves poblacions estables no són gaire elevades. D’entre els municipis de més de 10.000 habitants, destaquen Castelló d’Empúries, Roses i Torroella de Montgrí, que quadrupliquen o més la seva població resident. Un altre cas que suporta una població estacional molt elevada, 90926 persones, és Lloret de Mar, malgrat que el seu multiplicador és només del 2,6 atès el gran creixement demogràfic que ha tingut

Si aquestes estimacions es fan per nuclis de població, com s’ha fet en els mapes i plànols d’ordenació d’escala més detallada, s’observa que alguns d’aquests nuclis poden suportar uns increments de població superiors al 700%, com és el cas dels nuclis costaners de Palafrugell -Tamaríu, Calella i Llafranc-, Empuriabrava a Castelló d’Empúries, l’Estàrit a Torroella de Montgrí i Sant Antoni de Calonge.

Per contra, a les capitals comarcals i a les seves àrees urbanes, és on la població estacional té menor incidència, no superant, en cap cas el 50% dels habitants empadronats. En general, és al voltant dels dos eixos principals del territori –el corredor mediterrani i l’eix subpirinenc Figueres-Olot-Ripoll- on la població estacional té menys pes.

Mapa 3.6.4: La població estacional respecte la població resident 2007 de les Comarques Gironines

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Innovació, Universitat i Empresa a 31 de desembre de 2007 i Cens d'habitatges 2001 i padró continu 2007 de l'IDESCAT.

3.6.2.4.- L'estructura de la població: tendència al rejuveniment¹

Com a conseqüència de totes aquestes característiques demogràfiques, s'observa com l'estructura per edats de les CG és lleugerament més jove que la mitjana de Catalunya (menors de 14 anys=0,7 més), i que hi incideixen sobretot, les comarques de la Selva i el Gironès que són les més dinàmiques demogràficament, que són també les que tenen major població adulta, el que implica una piràmide d'edats més jove i un potencial creixement natural superior. L'estructura per edats de les CG és, però, molt contrastada entre municipis i comarques.

Altres variables a tenir en compte són l'índex d'envelliment i el de dependència, que indiquen situacions socials presents i futures que poden ser molt diverses. L'índex d'envelliment va del 224,9 al Ripollès al 93,6 al Gironès o al 100,3 a la Selva, que són les úniques comarques per sota de la mitjana de l'àmbit. La mitjana de l'àmbit és 114, 5 (quasi dos punts per sota la mitjana de Catalunya. Respecte l'índex de dependència, el Baix Empordà se suma al Gironès i a la Selva en estar per sota la mitjana de l'àmbit i l'Alt Empordà quasi ho està, per molt poc. Això demostra el pes i les característiques de la immigració en aquestes 4 comarques, que és de joves i adults i per tant, fa pensar que pugui produir un augment de la natalitat que estigui rejuvenint la piràmide d'edats.

Com a resum, i en base a altres informacions anteriors, es confirmen "dues àrees de població força jove i amb fort creixement que són el sud de la Selva, tant marítima com interior i l'àrea urbana de Girona. Dos àmbits que cal ressaltar-ho, queden units pel corredor de l'Onyar". A aquestes zones, se li poden afegir, amb una dinàmica semblant una part del Baix Empordà, quasi tota la façana marítima i les àrees urbanes de Figueres-Castelló-Roses i la de Banyoles. Mentre que es detecta un fort envelliment a la resta d'aquestes tres comarques (planes i terraprims de l'Empordà i del Pla de l'estany, del Cap de Creus, l'Albera (excepte la Jonquera) i les Salines, a pràcticament tota la Garrotxa, inclòs Olot, el tram mig del Ter a la Selva i tot el Ripollès.

Si a més, es té en compte l'índex de dependència per municipis, s'observa que acota l'envelliment a les zones més rurals i de muntanya com són, sobretot l'Albera, l'Alta Garrotxa i el Ripollès, més la part de la serralada transversal i Guillerics a ponent; també els municipis agrícoles del nord i interior del Baix Empordà. A la resta de l'àmbit hi ha un augment de la població adulta, el que suposa un rejuveniment present i futur per l'arribada de la immigració adulta en edat de crear famílies i que per tant poden augmentar la natalitat de les comarques gironines. (el 2004, la població 0-4 anys ja és superior a la de 5-9, que eixample la base de les piràmides d'edat del conjunt de l'àmbit i de bona part de les comarques.

3.6.3.- La urbanització ha estat important i s'ha estès pel territori

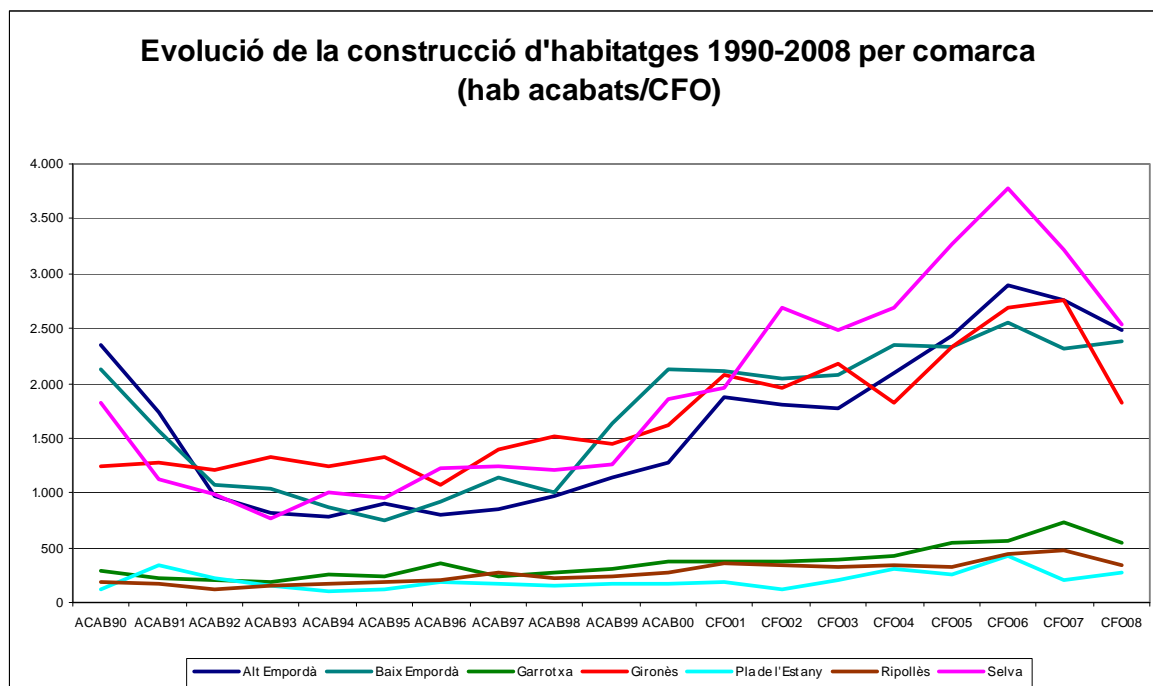
La construcció d'habitatges a les Comarques Gironines ha tingut un fort dinamisme respecte d'altres zones de Catalunya, durant els 15 anys anteriors a la crisi actual, és a dir, a partir de superar la crisi anterior, de 1992-93, i fins el 2007-2008 en què es deixen notar els efectes de l'actual. **L'evolució dels habitatges acabats** a partir dels CFO², tal com s'observa al gràfic 3.6.4, segueix els "alt i baixos" de l'evolució econòmica: es nota la crisi de 1993, després s'inicia un procés d'augment de construcció d'habitatges –especialment fort a partir de 1998- que dura 15 anys, ja que les darreres dades disponibles ja deixen notar els efectes de la crisi iniciada la tardor de 2007.

En aquest cas, es torna a notar per una banda el creixement sostingut del Gironès fins el 2007 que denota el canvi de model territorial esmentat, per l'augment del pes de la capitalitat; i per altra banda, els dos grups de comarques existents a l'àmbit: les tres més dinàmiques, que són les tres costaneres i ubicades al corredor d'activitat i les tres més "sostingudes", més interiors i apartades d'aquest corredor.

¹ Text basat en l'estudi previ del Pla Territorial Parcial de les Comarques Gironines. Grup de Recerca Anàlisi i Planificació Territorial i Ambiental. Càtedra de geografia i pensament Territorial. Universitat de Girona. Desembre 2006

² Certificats finals d'obra del Col·legi d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics. Web Departament Medi Ambient i Habitatge

Gràfic 3.6.4: Evolució de la construcció d'habitatges 1990-2008 per comarca

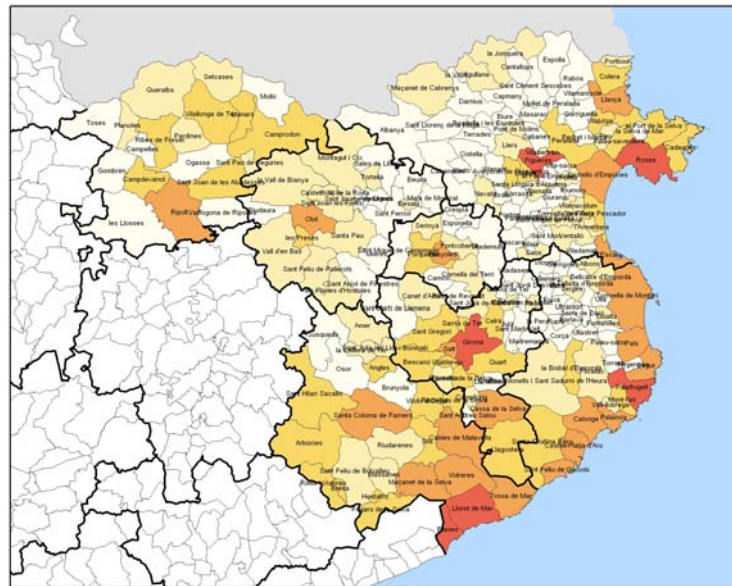

Font: elaboració pròpia a partir dels Certificats Final d'Obra (CFO) del Col·legi d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics. Web del Departament de Medi Ambient i Habitatge

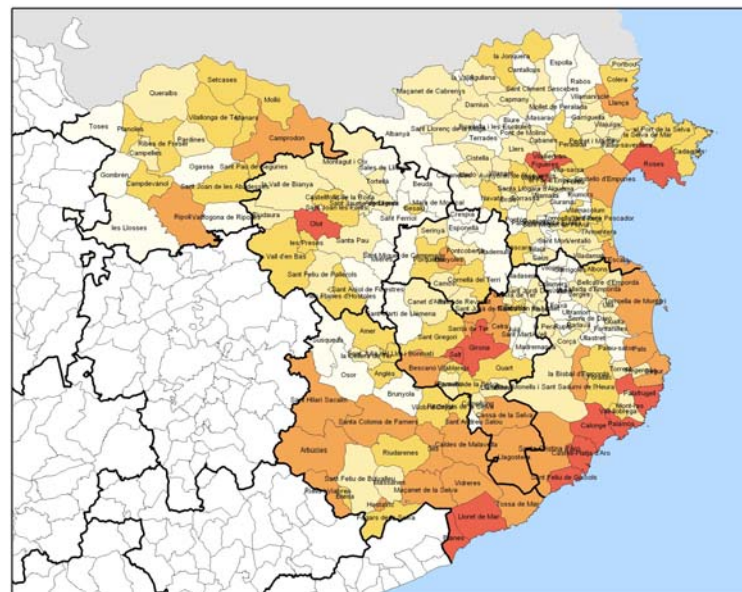
Si s'analitza aquesta variable per comarques, en el període 1990-2008 s'observa que les que tenen un major dinamisme són 4 comarques. Tres tenen una evolució semblant en tot el període són: l'Alt Empordà, el Baix Empordà i la Selva. Aquestes tres comarques que també són les més dinàmiques demogràficament, són les tres costaneres, però també inclouen 9 ciutats de més de 15.000 habitants o capitals comarcals i on té més pes la segona residència. La quarta comarca és el Gironès que ha tingut un augment sostingut en els 18 anys, sense notar els efectes de la crisi de mitjans dels 90, però partia d'un volum molt baix a l'inici del període. Aquest és un indicador de la importància predominant que va prenent l'àrea urbana de Girona (no només Girona) en el conjunt del territori.

Els mapes 3.6.6 i 3.6.7 de construcció d'habitatges mostra com en la dècada dels 90 on més se'n construïen era bàsicament, als municipis costaners, al sud de la Selva i a les capitals comarcals; mentre que en el període 2000-2008 la construcció d'habitatge es manté important en aquestes zones, però es reforça a les ciutats i àrees urbanes i s'escampa per altres municipis de l'interior, mostrant així la imatge d'un fort dinamisme constructiu força escampat per tot el territori

Mapa 3.6.6: Construcció habitatges (CFO) 1990-1999

Mapa 3.6.7: Construcció habitatges (CFO) 2000-2008

Font: elaboració pròpia a partir dels Certificats Final d'Obra (CFO) del Col·legi d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics. Web del Departament de Medi Ambient i Habitatge

En general, l'evolució de la construcció d'habitatges està estretament relacionada amb l'activitat econòmica, com un dels sectors que ha estat determinants en la nostra economia i, evidentment, amb l'evolució laboral i demogràfica del territori, com a necessitat vital de la població que s'hi instal·la. Però en aquest període i en concret a les Comarques Gironines, tal com indica l'estudi de la Universitat de Girona¹, es donen, a més, alguns elements que també han col·laborat en aquest dinamisme, que han fet que aquest no es correspongués amb la dinàmica demogràfica i que són: la importància de la segona residència, que ha alterat la relació oferta/demanda i la seva repercussió en els preus; la consideració de l'habitatge com a forma d'inversió i d'especulació davant la inestabilitat de la borsa i dels baixos tipus d'interès; i factors demogràfics com l'accés a l'habitatge generacions nombroses (la del baby boom compleix 30 anys) i el procés de disminució de la dimensió de la unitat familiar (a les Comarques Gironines les llars unifamiliars han passat de representar un 14,9% a un 25,6% entre 1991 i 2001).

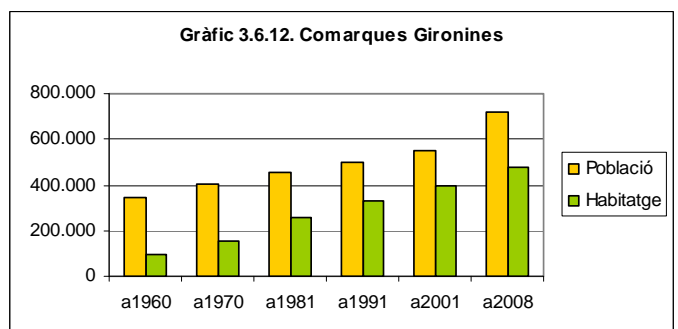
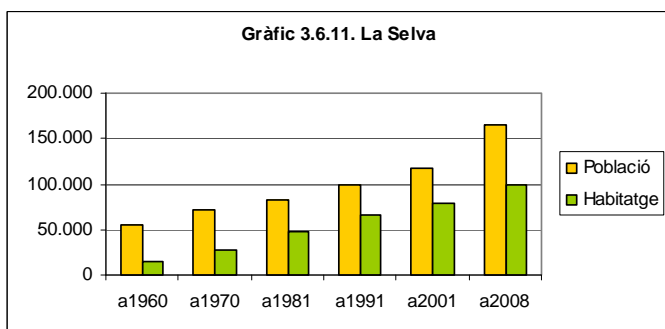
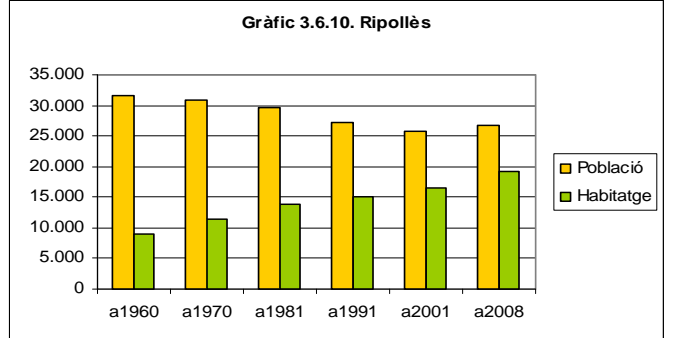
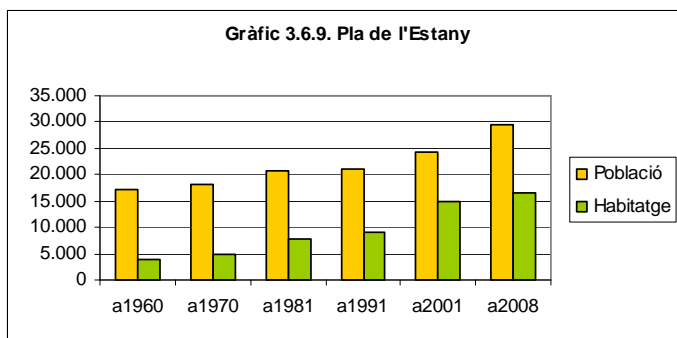
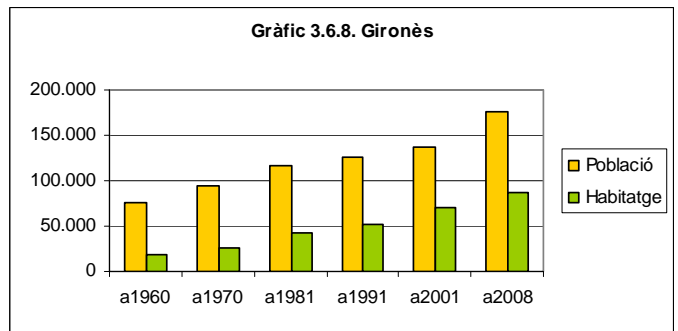
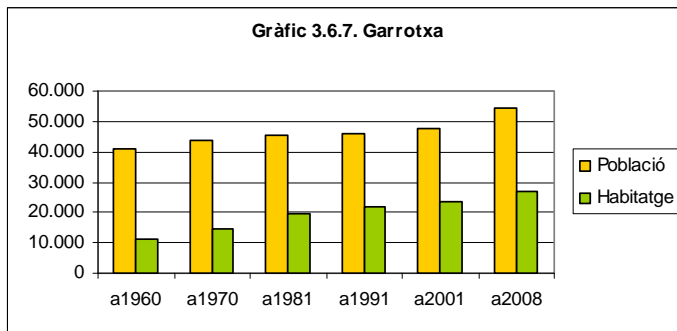
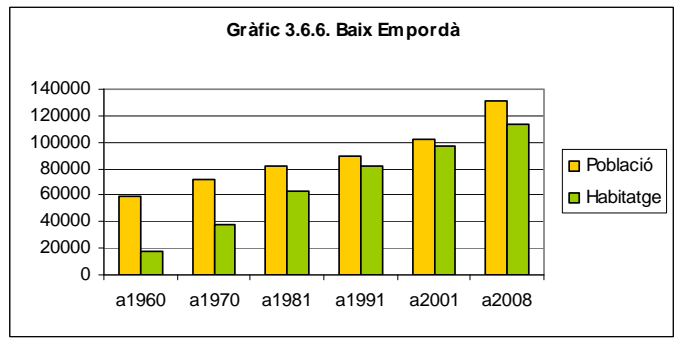
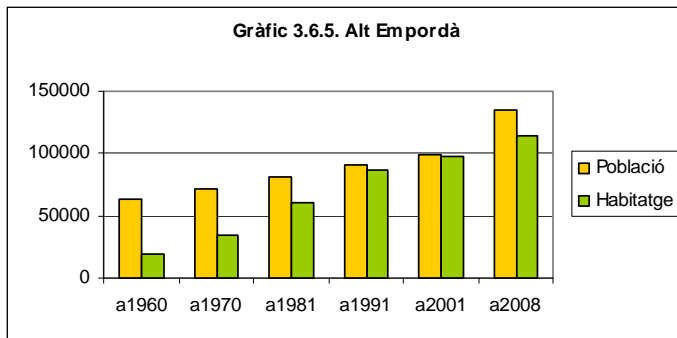
Aquest fet queda reflectit en els gràfics 3.6.5 fins el 3.6.12, on es veu com les dades dels censos de 1981, 1991 i de 2001, al conjunt de l'àmbit, hi ha un creixement del parc d'habitatges superior al creixement de la població, tendència que segons les dades de 2008², es trenca i reequilibra els creixements dels habitatges i de la població empadronada. Si s'analitza per comarques, tornem a veure com la relació entre la construcció d'habitatges i la població varia segons es tracti. Destaca l'evolució de l'Alt i del Baix Empordà –i en menor mesura el de la Selva- on es veu una construcció d'habitatges molt superior a les necessitats de la població resident, de la qual cosa, es desprèn el pes de la segona residència en aquestes comarques, a partir sobretot de 1981. Tendència que s'observa també al Ripollès, però que s'inicia més tardanament. La resta de comarques mantenen una relació més equilibrada de l'evolució de les dues variables. Aquesta anàlisi s'aprofundeix en el capítol 6 de la Memòria, en fer-ho pels diferents sistemes de planificació establerts pel Pla.

En el mateix sentit, el mapa 3.6.8 relaciona la construcció d'habitatge 1990-2008 amb la població 2008, i s'observa que a 7 municipis es construeixen més de 500 habitatges/1000 habitants, 4 d'ells al Ripollès, amb un màxim a Setcases on se n'acaben 1212 per 1000 habitants, però també a Vilallonga de Ter (776 habitatges acabats/1000hab) i a Llanars (711 habitatges acabats/1000hab), destacant aquesta vall per la important construcció de segona residència. En la mateixa línia estan els municipis costaners, excepte Portbou i Mont-ras, on es construeixen entre 200 i 500 habitatges per 1000 habitants i que en el cas de Llançà i Pals, supera els 500 habitatges; i alguns municipis del sud de la Selva. Cal aclarir que en el període 1990-2008 les dues variables –població i construcció d'habitatges- han tingut uns creixements molt importants, però que entre 2001 i 2008 el dinamisme demogràfic ha estat major, tal com es després dels gràfics de barres, fet que s'ha de tenir en compte a l'analitzar el mapa 3.6.8.

¹ *Estudis previs del Pla Territorial Parcial de les Comarques Gironines. Grup de Recerca Anàlisi i Planificació Territorial i Ambiental. Càtedra de geografia i pensament Territorial. Universitat de Girona. Desembre 2006*

² *Malgrat que les dades de 2008 no són comparables a la resta, ja que provenen de fonts diferents, però sí indiquen la tendència que prenen aquestes variables*

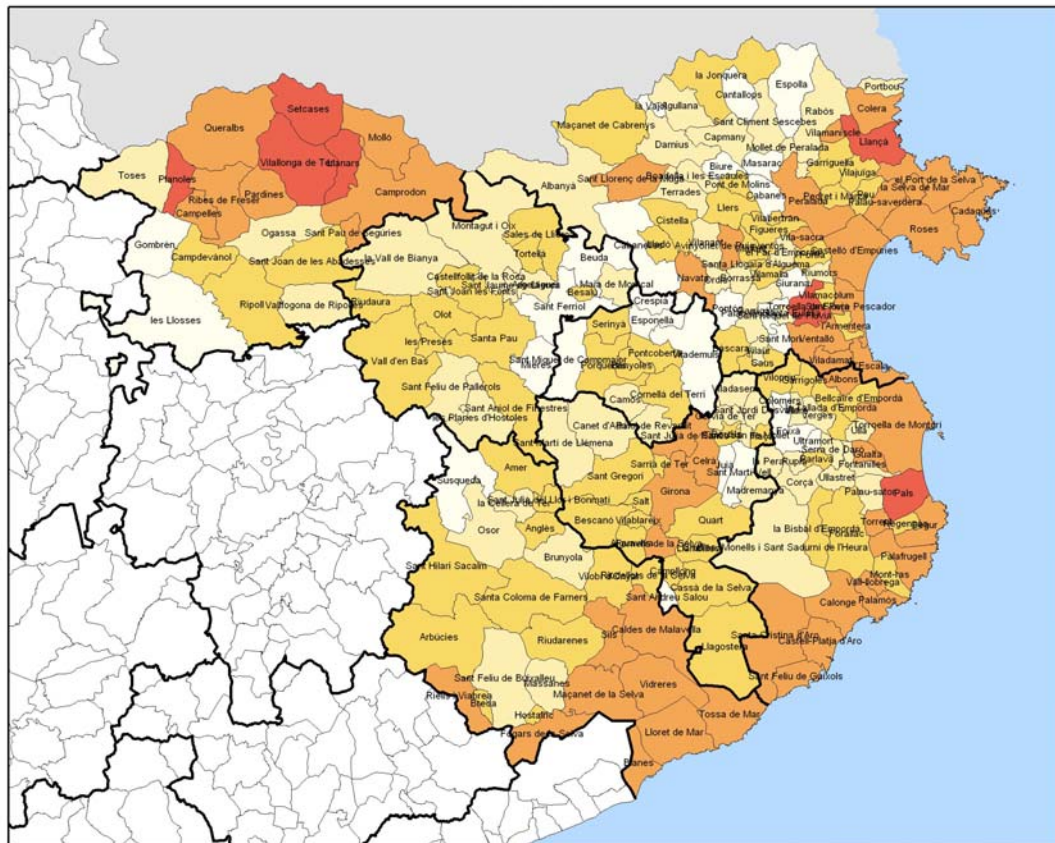
Gràfics 3.6.5 a 3.6.12: Evolució de la població i de la construcció d'habitatges 1960-2008¹

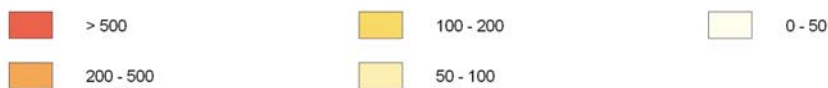
Font: elaboració pròpia a partir de les dades censals i del padró continu de l'IDESCAT i dels Certificats Finals d'Obra (CFO) del Col·legi d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics. Web del Departament de Medi Ambient i Habitatge

¹ Les dades corresponents a 2008, per manca de dades censals recents, provenen de fonts diferents a la resta d'anys, però s'ha considerat oportú tenir en compte la tendència que prenen aquestes variables en aquesta data. En el cas del parc d'habitatges, són una estimació a partir del parc existent el 2001 més els CFO 2002-2008; i en el cas de la població, provenen del padró continu

Mapa 3.6.8. Construcció habitatges (CFO) 1990-2008 en relació a la població de 2008 (Habitatges acabats per 1000 habitants)

Habitatges acabats (CFO) per mil habitants.

0 20 km

Font: Elaboració pròpia a partir dels Certificats finals d'obra (CFO) del Col·legi d'Aparelladors. Web Departament de Medi Ambient i Habitatge i dades de població de l'IDESCAT

Font: elaboració pròpia a partir dels Certificats Finals d'Obra (CFO) del Col·legi d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics. Web del Departament de Medi Ambient i Habitatge i del padró continu de població. Web de l'IDESCAT

3.6.3.1.- Un parc d'habitatges en continua evolució i divers

Si s'agrupen els municipis segons quatre zones –litoral, capitals comarcals, àrea urbana de Girona i esta de territori-, com es fa a la taula 3.6.10, s'observa com entre 1960 i 1981 el litoral augmenta el seu parc d'habitatges molt per sobre de la mitjana de l'àmbit, especialment el primer decenni, que ho fa més del doble de la mitjana de l'àmbit; moderant posteriorment el seu augment fins al decenni 1991-2001 en què creix per sota de la mitjana de l'àmbit i la meitat que ho fa l'àrea urbana de Girona; aquesta és l'altra zona amb uns creixements importants, sobretot durant els anys 70 i és la que més creix durant els 90. Les capitals comarcals, inclosa l'àrea urbana de Figueres, tot i tenir uns creixements menors que l'àrea gironina, segueix una evolució similar, sent les dues zones urbanes les que tenen majors creixements durant els anys 90, per sobre de la mitjana de l'àmbit.

Taula 3.6.10: Evolució del parc d' habitatges de les Comarques Gironines 1960-2001, segons zones

Zona*	Parc d'habitatges					Variació en %			
	1960	1970	1981	1991	2001	60-70	70-81	81-91	91-01
Litoral	23.214	63.217	120.028	167.207	197.274	172,3	89,9	39,3	18,0
Cap Comarcals	20.425	28.243	41.793	49.166	61.467	38,3	48,0	17,6	25,0
AU Girona	15.891	22.560	37.499	45.164	61.162	42,0	66,2	20,4	35,4
Resta Territori	36.026	43.419	57.834	69.071	79.997	20,5	33,2	19,4	15,8
Total CG	95.556	157.439	257.154	330.608	399.900	64,8	63,3	28,6	21,0

* Litoral: els 23 municipis costaners de l'àmbit, abastats pel PDUSC (a 500m de la costa)

Capitals Comarcals: excepte Girona i inclou els 16 municipis de l'àrea urbana de Figueres, inclosos en el PDU de Figueres

AU Girona: Municipis inclosos en el PDU de l'AU Girona

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'IDESCAT

Taula 3.6.11: Pes dels habitatges de les diferents zones de les Comarques Gironines, respecte el total de l'àmbit

Zona*	1960	Pes%	1970	Pes%	1981	Pes%	1991	Pes%	2001	Pes%
Litoral	23.214	24,3	63.217	40,2	120.028	46,7	167.207	50,6	197.274	49,3
Cap Comarcals	20.425	21,4	28.243	17,9	41.793	16,3	49.166	14,9	61.467	15,4
AU Girona	15.891	16,6	22.560	14,3	37.499	14,6	45.164	13,7	61.162	15,3
Resta Territori	36.026	37,7	43.419	27,6	57.834	22,5	69.071	20,9	79.997	20,0
Total CG	95.556	100,0	157.439	100,0	257.154	100,0	330.608	100,0	399.900	100,0

* Litoral: els 23 municipis costaners de l'àmbit, abastats pel PDUSC (a 500m de la costa)

Capitals Comarcals: excepte Girona i inclou els 16 municipis de l'àrea urbana de Figueres, inclosos en el PDU de Figueres

AU Girona: Municipis inclosos en el PDU de l'AU Girona

Font: elaboració pròpia a partir dades de l'IDESCAT

Si analitzem el pes dels parcs d'habitatges de les diferents zones (veure taula 3.6.11), s'observa com entre el 1960 i el 2001 el litoral guanya molt pes, sobretot durant els 60, pes que va augmentant fins els anys 90, en què disminueix; l'àrea urbana de Girona i les capitals comarcals perden pes o es mantenen quasi igual respecte 1960, però ambdues zones el recuperen el 2001, amb pràcticament el

mateix percentatge; això significa que l'àrea urbana de Girona ha guanyat pes respecte la resta de capitals comarcals des de l'inici del període.

A partir dels dos quadres es pot concloure que s'ha construït molt al litoral, sobretot entre 1960 i 1981, que s'hi continua construint, però que amb el temps, són les àrees urbanes, tant la de Girona com la de Figueres i la resta de capitals comarcals les que van prenent el relleu en el dinamisme constructor. Tendència que es confirma si s'analitza la taula 3.6.12 d'habitatges acabats entre 1990 i 2008. Tot i que en aquesta taula s'observa com a partir del 2000 el conjunt de capitals comarcals, amb l'emergent àrea urbana de Figueres guanya pes, mentre que l'àrea urbana de Girona en perd; i una altra zona que també guanya pes és la resta del territori, que en quant al parc d'habitatges 1960-2001, havia anat perdent pes decenni rere decenni. Tot i que no es tracta de les mateixes dades i per tant les fonts també són diferents, sí que aquestes dades mostren les tendències urbanitzadores del territori gironí, que es pot resumir en un augment de l'habitatge cada cop menys costaner i per contra, més urbà, tot i que el pes dels habitatges construïts als municipis costaners continua sent més que el doble que el de les tres zones restants, que tenen un pes força semblant (taula 3.6.12). Veure també els mapes 3.6.6 i 3.6.7, que confirmen aquesta tendència.

Taula 3.6.12: Pes del nombre d'habitatges construïts (CFO) 1990-2008, segons la zona

Zona*	1990_1999	Pes%	2000_2008	Pes%	1990_2008	Pes%
Litoral	24.224	44,6	41.097	44,1	65.321	44,3
Capitals Comarcals	8.511	15,7	15.139	16,3	23.650	16,0
AU Girona	12.217	22,5	17.075	18,3	29.292	19,9
Resta territori	9.324	17,2	19.840	21,3	29.164	19,8
Total CG	54.276	100,0	93.151	100,0	147.427	100,0

* Litoral: els 23 municipis costaners de l'àmbit, abastats pel PDUSC (a 500m de la costa)

Capitals Comarcals: excepte Girona i inclou els 16 municipis de l'àrea urbana de Figueres, inclosos en el PDU de Figueres

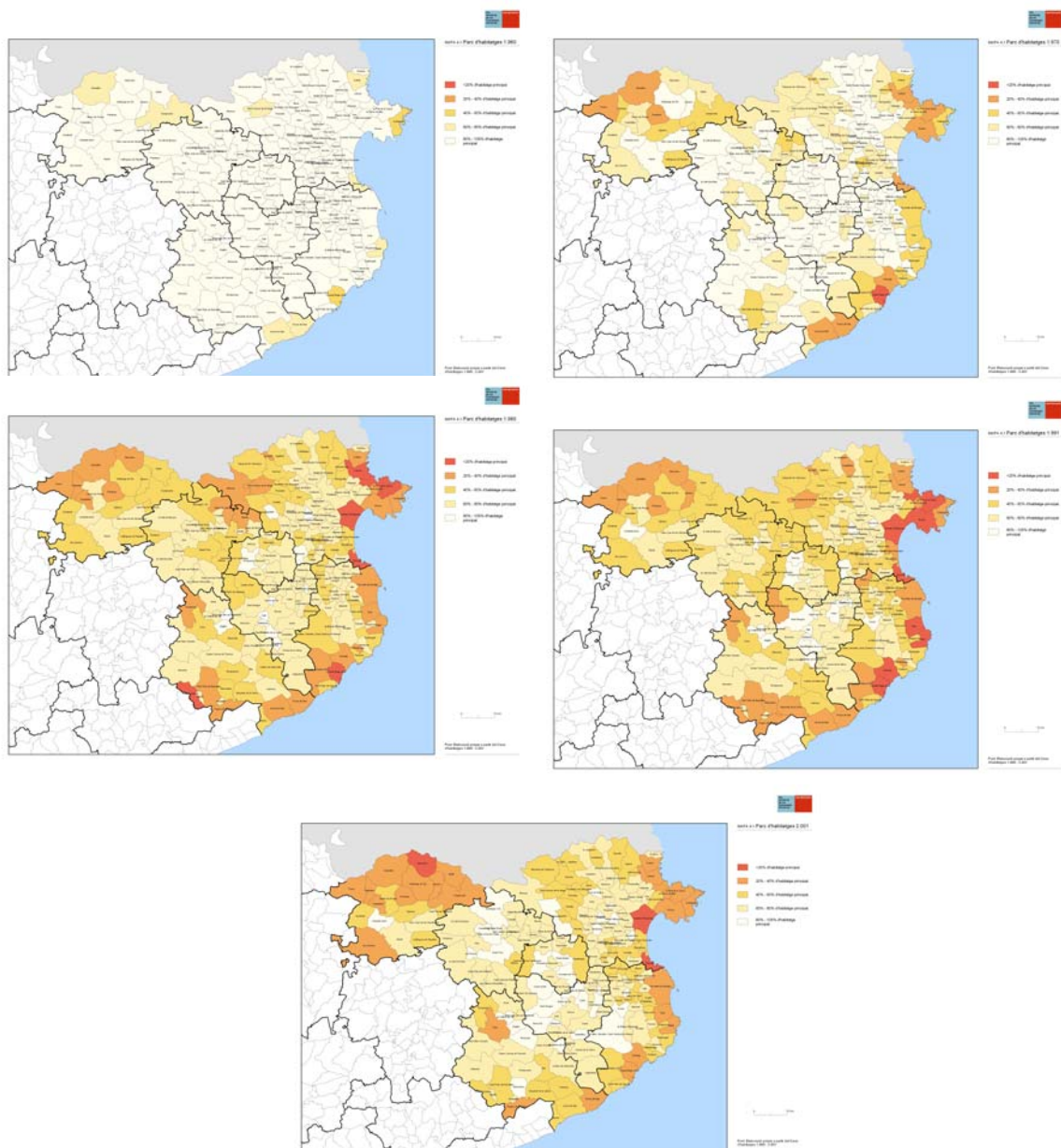
AU Girona: Municipis inclosos en el PDU de l'AU Girona

Font: elaboració pròpia a partir dels Certificats Final d'Obra del Col·legi d'Aparelladors. Web del Departament de Medi Ambient i habitatge.

Els mapes 3.6.9, 3.6.10, 3.6.11, 3.6.12 i 3.6.13, del pes de l'habitatge principal respecte el parc total d'habitatges i considerant que l'evolució de la resta d'habitatges, tot i incloure també els vacants, ve dominada per la segona residència, mostren com en l'any 1960 quasi tots els municipis de l'àmbit tenien més d'un 80% d'habitatge principal (només 8 tenen entre 60 i 80% i 2 –Cadaqués i Castell-Platja d'Aro entre el 40 i el 60%), el que vol dir que la segona residència era molt minoritària i eduïda en algun municipi, sobretot de la burgesia catalana, però que aquest percentatge va augmentant i es generalitza pel territori, amb els diferents decennis, fins el cens de 1991, on pràcticament només les capitals comarcals i les seves àrees urbanes tenen un percentatge d'habitatge principal per sobre del 60%. Entre el 1991 i el 2001 s'observa, però, un canvi de tendència, augmentant doncs el nombre de municipis que tenen més d'un 60% d'habitatge principal i reduint-se només a tres (Setcases, Castelló d'Empúries i l'Escala) els municipis que tenen menys d'un 20% habitatge principal. El 2001, segons el mapa 3.6.13, el pes de la segona residència s'ha reduït per al conjunt del territori i es manté al litoral i a força municipis del Ripollès.

Aquest canvi ve donat pel fort dinamisme de l'àmbit, tant demogràfic com a constructor i per tant, es construeix més habitatge com a primera residència i també, per l'inici d'un procés invers de sedentarització, és a dir de conversió de la segona residència en primera.

Mapes 3.6.9, 3.6.10, 3.6.11, 3.6.12 i 3.6.13 % habitatge principal respecte el total del parc d'habitatges 1960 - 2001

*Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'IDESCAT

3.6.3.2.- Es construeix per fer ciutat

S'ha dit que a les comarques gironines es construeix, relativament, menys al litoral i més a les zones urbanes, amb un augment del pes de l'habitatge principal en el conjunt del parc d'habitatges; es pot concloure doncs, que es construeix per a fer ciutat, fet que queda confirmat amb les dades de la taula 3.6.13 del pes dels habitatges construïts 1990-2008, on es veu com més de les tres quartes parts dels habitatges acabats ho han estat en municipis de més de 5.000 habitants, però el que és més destacable, és que més del 50% ho han estat en ciutats de més de 15.000 habitants.

Taula 3.6.13: Pes dels habitatges construïts segons la grandària dels municipis de les Comarques Gironines. 1990-2008

Zona Gràndària	Codi Zona	1990_1999	Pes_%	2000_2008	Pes_%	1990_2008	Pes_%
> 15.000 hab	1	29.442	54,2	46.768	50,2	76.210	51,7
5.000-15.000 ha	2	13.877	25,6	24.388	26,2	38.265	26,0
1.000-5.000 hab	3	8.929	16,5	17.050	18,3	25.979	17,6
250-1.000 hab	4	1.707	3,1	4.334	4,7	6.041	4,1
<250 hab	5	321	0,6	611	0,7	932	0,6
Total Àmbit CG		54.276	100,0	93.151	100,0	147.427	100,0

Font: elaboració pròpia a partir dels Certificats Final d'Obra del Col·legi d'Aparelladors. Web del Departament de Medi Ambient i habitatge i de les dades de població de l'IDESCAT.

La idea de la construcció d'habitatge a les ciutats queda també refermada amb els mapes 3.6.6 i 3.6.7 on es veu com es construeix més a les capitals comarcals i la seva àrea urbana i a d'altres àrees urbanes del litoral com Banes-Lloret, Sant Feliu de Guíxols, Palamós, Palafrugell, Roses, etc, a més del sud de la Selva i algun municipi del Ripollès.

Destaca l'elevat creixement urbanístic residencial i industrial dels municipis urbans, especialment els de l'entorn de Girona (Vilablareix, Sant Gregori, Bescanó, Quart,...), on s'ha construït més i a distància de la resta, però també, els municipis de la plana selvatana (Maçanet, Caldes, Sils, Riudarenes, Vidreres, ..).

Es fa ciutat a les àrees urbanes tradicionals, que augmenten el seu pes en el territori, però també en d'altres, més petites i emergents (com les de la plana selvatana, l'Escala, Empuriabrava, etc), tot creant una xarxa de ciutats petites i mitjanes repartides pel territori, a partir d'un procés de polarització.

La realitat funcional del territori, més que per les ciutats, ve marcada per les àrees urbanes o conurbacions i molt especialment per l'evolució espectacular de l'àrea urbana de Girona i la de Blanes-Lloret, però també per l'àrea urbana de Figueres, les de la Costa Brava central (St Feliu-Sta Cristina, Palamós, Palafrugell) i també per la d'Olot; i per continus urbans com Banyoles-Porqueres, Ripoll-Campdevàdol i la Bisbal-Corçà). Es tracta d'un procés d'urbanització creixent de caràcter supramunicipal, on la ciutat central va perdent pes en relació als municipis de la seva corona, que tenen major dinamisme constructiu, excepte el cas de Figueres i Palafrugell, que en els darrers anys sembla que recuperen protagonisme. En aquest sentit, cal tenir en compte que Figueres es consolida com a segona capital de l'àmbit i ho fa amb força per estar en el corredor d'activitat; i el cas de Palafrugell, per consolidar-se com la capital econòmica del Baix Empordà, però també per la importància de les zones de costa i turístiques que inclou i perquè els municipis del voltant, com Mont-ras, són petits. A les àrees costeres, el pes de la ciutat central és menor (no arriba al 50% dels habitatges nous construïts a tota l'àrea) que a les àrees de l'interior (supera el 60%, atesa la importància de la segona residència que fa que la construcció sigui menys urbana al litoral¹. Però

¹ Estudis previs del Pla Territorial Parcial de les Comarques Gironines. Grup de Recerca Anàlisi i Planificació Territorial i Ambiental. Càtedra de geografia i pensament Territorial. Universitat de Girona. Desembre 2006

també s'observa que el conjunt de l'àrea urbana perd pes relatiu respecte el total comarcal i el total de l'àmbit, atès el sorgiment de noves ciutats emergents, degut al procés urbanitzador, generalitzat pel territori. Per exemple, l'àrea urbana de Girona, tot i créixer un 37,7% en el període, el 1991 representava el 22,18% del total de la població de l'àmbit, mentre que el 2007 només és del 21,85%

Un altre exemple és el conjunt de l'àrea urbana de Figueres, que perd pes respecte el total comarcal (passa de representar un 49,95% el 1991 al 44,7% el 2007) perquè emergeix la nova àrea urbana de Roses-Castelló d'Empúries i respecte el total de l'àmbit (passa del 9,13 al 8,34) tot i tenir un creixement demogràfic important entre 1991 i 2007 (del 27,8%). Per contra, Castelló d'Empúries passa de representar el 4,04% de la població comarcal el 1991 al 8,27% el 2007 i Roses passa del 11,44 al 14,11%; i el conjunt del sistema Badia de Roses Nord passa del 18,30 al 25,50% comarcal i del 3,34 al 4,76% del total de l'àmbit.

Un altre fenomen que s'analitza en l'estudi previ al Pla¹ "és el que es pot mesurar a partir de les tipologies del nou habitatge, i les dades reflecteixen que progressivament, en conjunt, els habitatges plurifamiliars tendeixen a perdre pes, si bé potser menys del que una hipòtesi inicial faria pensar – vistos els discursos sobre la difusió urbana. D'altra banda, es constata que als petits municipis integrats en àrees urbanes una part majoritària del nou habitatge que s'ha construït, molt en termes relatius, és de baixa densitat, ja sigui per tipologies d'unifamiliars o en filera".

"De tot en conjunt en surt una cada cop més **visible transformació del territori gironí**. L'aspecte més contundent de la transformació rau en un "esclat" de la urbanització –en bona part degut a l'habitatge- que dilueix un sistema de ciutats i pobles molt ben definit i clar en la diferència urbà/no urbà. Pràcticament totes les ciutats es transformen en àrees urbanes i algunes d'aquestes en continus urbans. D'altra banda, i com ja s'ha dit, en termes relatius és una transformació profunda del dinamisme constructiu dels municipis turístics de muntanya i d'alguns dels de segona línia de costa. Aquests 18 anys són també els del *sprawl* de la segona residència més enllà de la costa"²

També cal destacar la transformació d'altres espais com són la segona línia costanera a l'Alt Empordà, influïda tant per la segona residència com, en algun cas, per l'estructuració d'una urbanització difusa; o la zona al voltant de Girona i de la plana selvatana fins el mar, que constitueixen un paisatge urbà quasi continu basat tant en els nuclis urbans com en les grans infraestructures viàries que hi passen.

---

¹ *Idem nota 1*

² *Idem nota 1*

3.6.4.- Mercat de treball molt dinàmic i estructura econòmica flexible¹

3.6.4.1.- Evolució del mercat de treball: es crea ocupació

El mercat de treball de les comarques gironines, ha estat molt dinàmic en els darrers anys, almenys en quant a capacitat per a generar ocupació, segons les dades d'afiliació de la Seguretat Social², encara que les últimes dades, de desembre de 2008, ja reflecteixen els efectes de la crisi actual, tal com s'observa a la taula 3.6.14. De fet és en l'ocupació on primer i més intensament, es deixen notar aquests efectes. Així les dades del 2008 tornen a ser com les de fa dos anys (2006), després d'un pic important el 2007, amb descensos importants a les comarques que han estat més dinàmiques.

L'anàlisi de les dades dels afiliats a la Seguretat Social es fa amb tota la prudència necessària, atesa la distorsió que puguin ocasionar, però són les dades més actualitzades i almenys, sí que donen una idea de la tendència de la variable, encara que potser no siguin el reflex de la realitat exacta. I poden ser encara més fiables si l'anàlisi es fa per al conjunt de cada comarca i sobretot per al conjunt de l'àmbit de les Comarques Gironines.

En el període 2000-2008³, l'ocupació ha augmentat un 27,3% al conjunt de les comarques gironines, passant de 224.746 afiliats a la Seguretat Social a 286.169 (amb una punta el 2007 amb 303.588 afiliats). Aquest increment no s'explica només per l'augment de la població, (ja que l'augment de l'afiliació és més important que l'augment de la població) sinó que també per un augment de la taxa d'activitat tant masculina com femenina que és molt similar a la de la Unió Europea. La crisi actual ha fet que l'evolució dels afiliats entre 2007 i 2008 sigui negativa a totes les comarques gironines, excepte a la Garrotxa.

Taula 3.6.14: Evolució de l'ocupació 2000-2008. Afiliats a la Seguretat Social (RGSS i RETA)

	Creix 2000-2008	2007-2008	Creix % 2000-2008	Creix % 2007-2008
Alt Empordà	10494	-3392	29,7	-6,9
Baix Empordà	7401	-3876	21,4	-8,4
Garrotxa	4447	355	23,7	1,6
Gironès	25352	-6176	34,2	-5,8
Pla de l'Estany	2569	-101	26,6	-0,8
Ripollès	571	-288	6,0	-2,8
Selva	10589	-3941	24,9	-6,9
Comarques Gironines	61423	-17419	27,3	-5,7
Catalunya	457864	-138383	16,9	-4,2

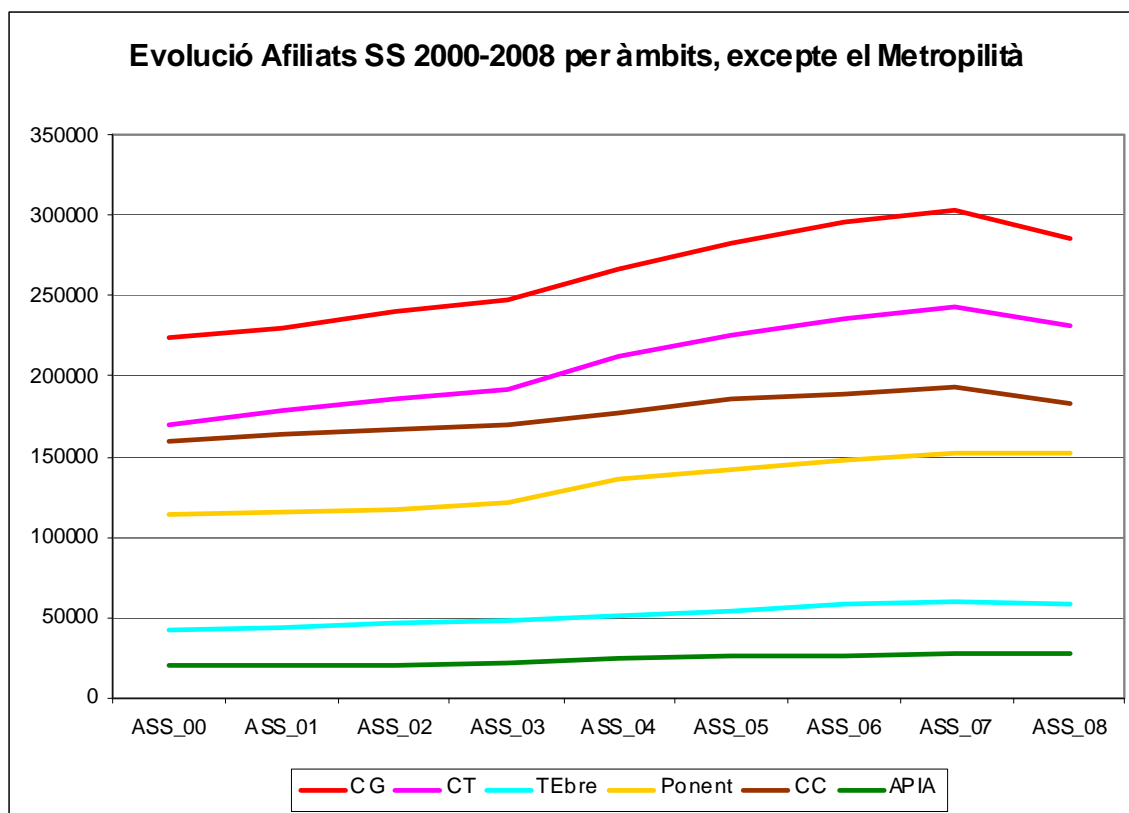
Font: elaboració pròpia a partir de les dades d'afiliats al Règim General i al Règim Especial de Treballadors Autònoms de la Seguretat Social. Web Departament de Treball. Generalitat de Catalunya

¹ En l'estudi econòmic i financer d'aquest Pla, s'ampliarà aquest tema

² Es té en compte tant el Règim General com el Règim Especial de Treballadors Autònoms. L'anàlisi del mercat de treball dels darrers anys es fa a partir d'aquestes dades, ja que les darreres dades censals corresponen a 2001 i s'ha considerat interessant analitzar els darrers 7 anys, que han estat molt dinàmics i transformadors.

³ Els afiliats es considera tant els afiliats al Règim, inclou també els autònoms agraris que no estaven inclosos els altres anys; fet que fa que les dades no siguin exactament comparables, però sí donen una idea de la tendència amb una certa perspectiva temporal

Gràfic 3.6.13: Evolució de l'ocupació 2000-2008, per àmbits de referència, excepte el Metropolità

Font: elaboració pròpia a partir de les dades d'Afiliats al Règim General i al Règim Especial de Treballadors Autònoms de la Seguretat Social. Web Departament de Treball. Generalitat de Catalunya

Si exceptuem el Metropolità, l'àmbit gironí és el que té més afiliats a la Seguretat Social des del 2000 fins al 2008, amb un fort increment entre 2003-2007, per sobre de la mitjana dels altres àmbits, però també és la que té una caiguda més forta entre 2007 i 2008. Camp Tarragona té una evolució molt semblant, encara que amb menor nombre d'afiliats. (veure gràfic 3.6.13)

Analitzat per comarques, també s'observa que les que acusen més l'efecte de la crisi són aquelles que darrerament han estat més dinàmiques: Gironès, Alt i Baix Empordà i la Selva, que a part de la capital, són les comarques costaneres i amb major pes del sector de la construcció i del turisme (veure taula 3.6.14 i gràfic 3.6.14). Per contra, la Garrotxa on la construcció té poc pes relatiu en la seva economia i en canvi, té un fort pes de la indústria, no només ha mantingut la seva ocupació sinó que l'ha augmentada a un ritme similar a la dels anys anteriors.

Això s'explica, bàsicament, perquè ens trobem amb una crisi per fallida del sector immobiliari que provoca una major afectació allà on el sector de la construcció ha tingut més pes i ha estat el motor econòmic en els darrers anys i per tant són els llocs on hi ha hagut forts creixements en els darrers anys.

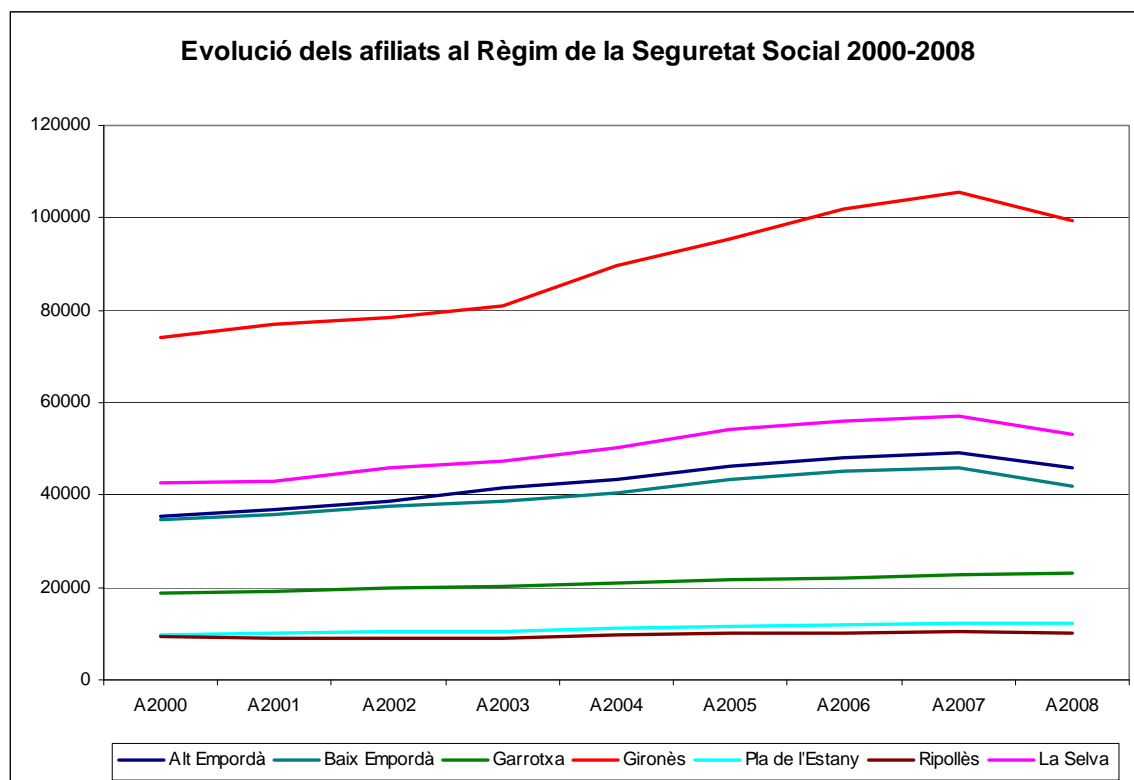
Igual que la crisi ha afectat de manera desigual les diferents comarques, també s'observa que el **mercado de treball ha estat desigualment dinàmic territorialment**. Tot i que l'increment de l'ocupació ha estat positiu a totes les comarques entre 2000 i 2008, el màxim s'ha donat al Gironès (34%) i el mínim al Ripollès (6%). A partir del gràfic 3.6.14, s'observa que, igual com passava amb el creixement de la població i amb la construcció d'habitatges, es distingeixen dos grups de comarques: les de major dinamisme i les de creixements més moderats.

Taula 3.6.14: Evolució de l'ocupació 2000-2008, per comarques

COMARCA	A2000	A2001	A2002	A2003	A2004	A2005	A2006	A2007	A2008
Alt Empordà	35.318	36.923	38.708	41.461	43.330	46.347	47.954	49.204	45.812
Baix Empordà	34.625	35.866	37.470	38.667	40.463	43.476	45.089	45.902	42.026
Garrotxa	18.802	19.108	19.785	20.418	21.114	21.814	22.060	22.894	23.249
Gironès	74.187	76.866	78.328	81.047	89.809	95.561	101.898	105.715	99.539
Pla de l'Estany	9.671	10.050	10.397	10.610	11.071	11.744	11.931	12.341	12.240
Ripollès	9.545	8.964	9.054	9.067	9.905	10.015	10.213	10.404	10.116
La Selva	42.598	43.128	45.759	47.230	50.308	54.063	55.960	57.128	53.187

Font: elaboració pròpia a partir de les dades d'Afiliats al Règim General i al Règim Especial de Treballadors Autònoms de la Seguretat Social. Web Departament de Treball. Generalitat de Catalunya

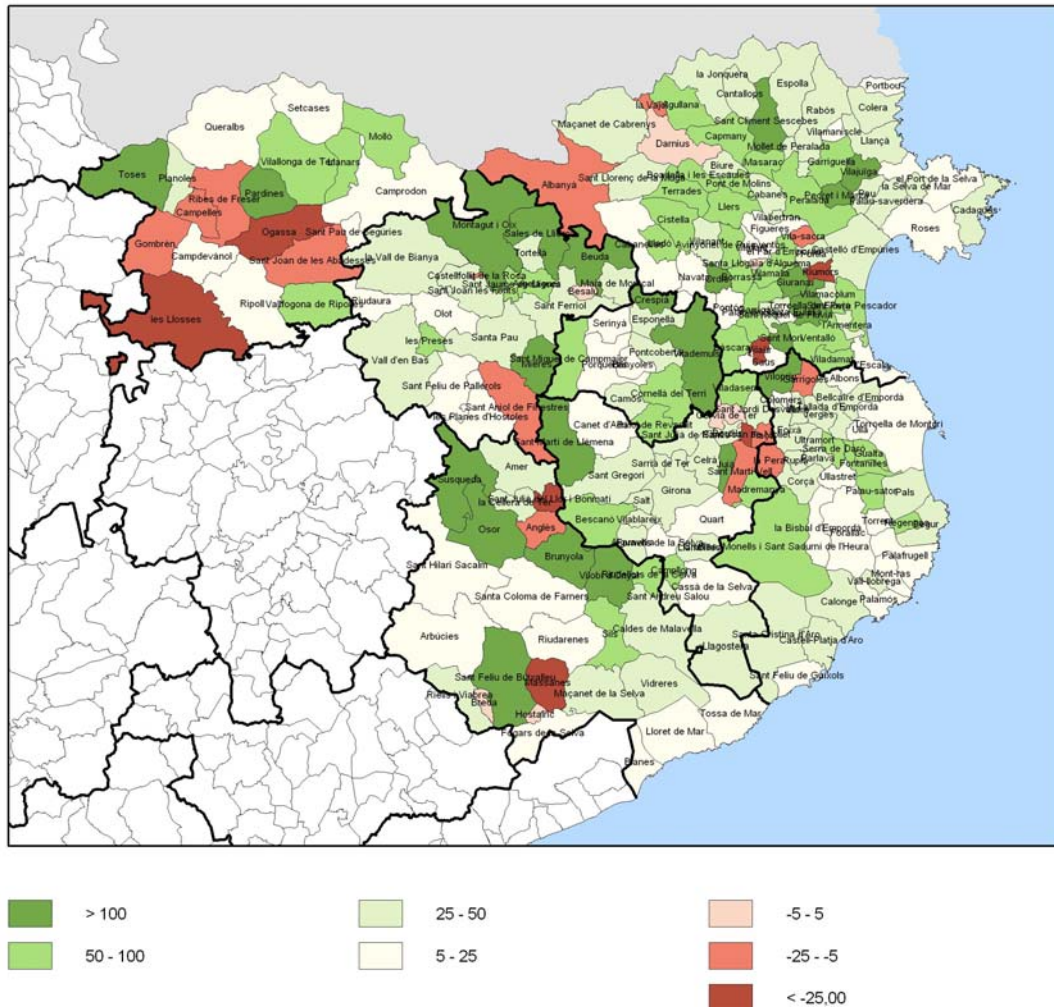
Gràfic 3.6.14: Evolució de l'ocupació 2000-2008, per comarques

Font: elaboració pròpia a partir de les dades d'Afiliats al Règim General i al Règim Especial de Treballadors Autònoms de la Seguretat Social. Web Departament de Treball. Generalitat de Catalunya

Si s'analitzen les mateixes dades per municipi (veure mapa 3.6.14) s'observa que quasi tot l'àmbit ha crescut, només 28 municipis perden treballadors, que són municipis força dispersos en el territori, excepte el cas del Ripollès, que de nou destaca pel seu poc dinamisme.

Mapa 3.6.14. Evolució de l'ocupació 2000-2008*

Font: elaboració pròpia a partir de les dades d'Afiliats al Règim General i al Règim Especial de Treballadors Autònoms de la Seguretat Social. Web Departament de Treball. Generalitat de Catalunya

* Malgrat no ser comparables al 100% el 2000 i el 2008, perquè en el RETA 2008 s'inclou el règim autònoms del sector agrícola per primera vegada ; s'agafa aquestes dues dates per coherència amb la resta de l'anàlisi i perquè sí almenys, marquen la tendència de la variable.

L'evolució del **mercat de treball 1991-2001 a partir de dades censals** (llocs de treball localitzats LTL i població ocupada resident POR) està analitzat en l'estudi previ de la UdG i es constata que en aquest període, que ja integra el període de la crisi 1992-1996, els llocs de treball localitzats **augmenten** en el conjunt de l'àmbit i segons el mapa 3.6.15, es veu a què augmenten a: pràcticament tot el litoral (només en perden Portbou i Mont-ras); grans ciutats i alguns municipis del seu voltant (a vegades més aquests municipis que la pròpia ciutat central) com Girona, Figueres, Banyoles, Olot, constatant així l'estructuració de les àrees urbanes respectives; la plana selvatana i en general, tot el sud de la Selva; i segona línia de la Costa Brava central.

Mentre que els municipis on **disminueixen** els Llocs de Treball Localitzats són a: l'interior i amb dispersió, excepte les capitals: des de la plana de l'Empordà, fins la totalitat del Ripollès, passant per importants zones de la Garrotxa i del Pla de l'Estany i alguns municipis del Gironès; i les àrees de muntanya, excepte l'Albera i les Salines, que tenen un lleu creixement de llocs de treball.

La localització de l'oferta i de la demanda de treball es reparteix de forma desigual pel territori.

L' anàlisi de l'índex de compensació (LTL/POR) 2001, fet en els estudis previs al Pla¹, (veure mapa 3.6.16) conclou que hi ha superàvit de llocs de treball localitzats a: les zones industrials importants, sovint als voltants de les grans ciutats o corredors principals, sobretot a l'àrea urbana de Girona, la de Figueres i a la plana de la Selva; alguns centres turístics litorals com Lloret, Castelló d'Empúries; i a petites localitats amb gran indústria o activitats singulars (Beuda, la Jonquera, Bonmatí o Campllong, etc.)

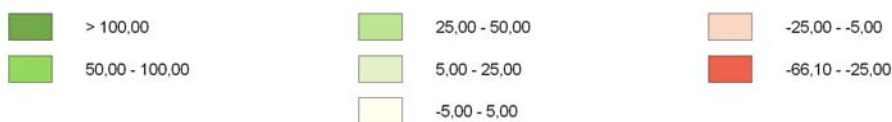
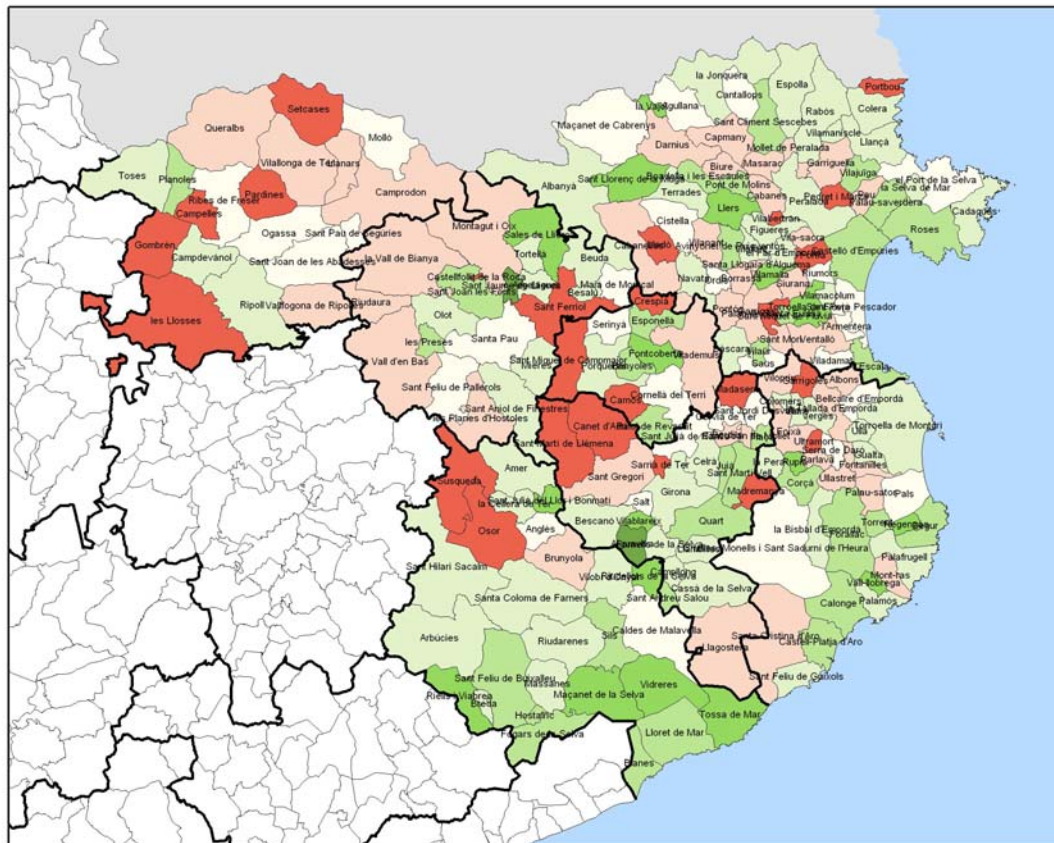
Reflex d'aquesta situació és la mobilitat laboral que genera, que suposa que el 2001² un 42,6% dels treballadors tenien la seva feina en un municipi diferent al de la seva residència, 16 punts més que el 1986. Es tracta d'un increment molt important que reflecteix una de les característiques més contundents dels mercats laborals contemporanis: l'obsolescència dels àmbits municipals”

---

¹ *Estudis previs del Pla Territorial Parcial de les Comarques Gironines. Grup de Recerca Anàlisi i Planificació Territorial i Ambiental. Càtedra de geografia i pensament Territorial. Universitat de Girona. Desembre 2006*

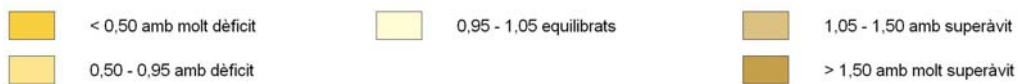
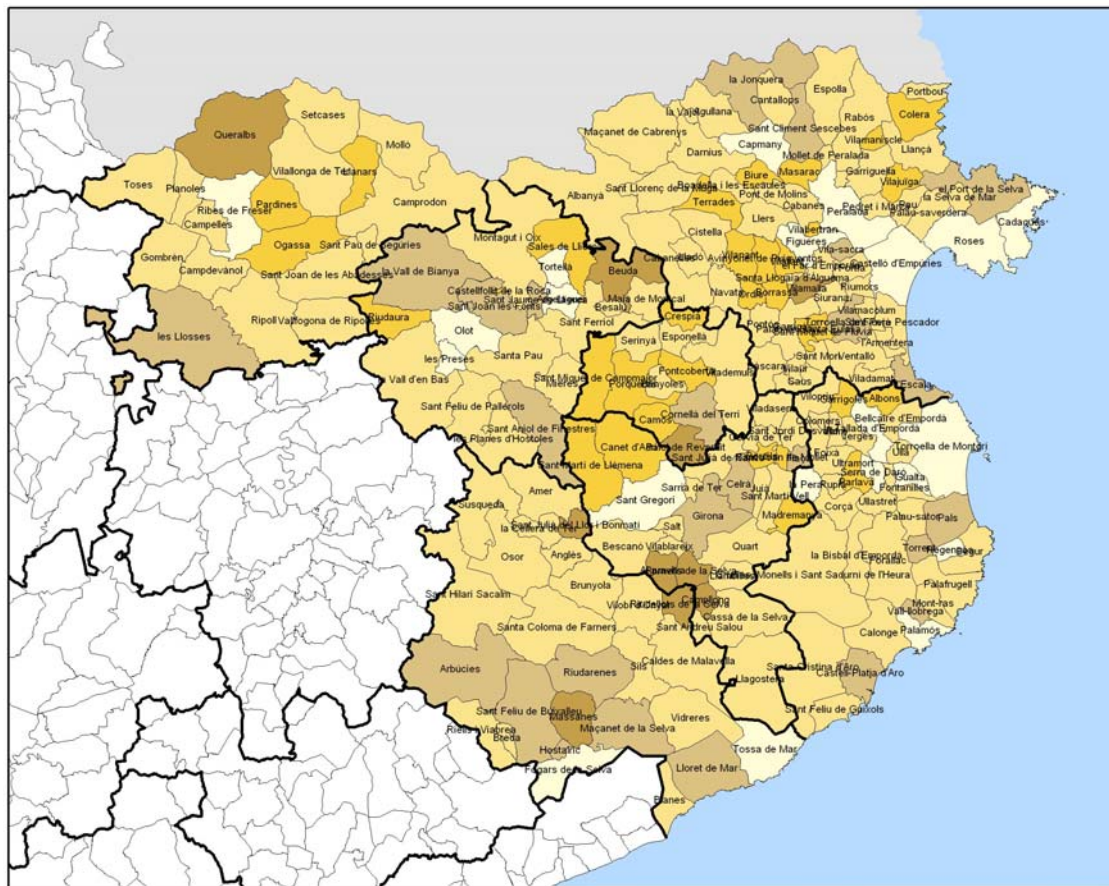
² *Idem nota 1*

Mapa 3.6.15. Variació dels llocs de treball localitzats, 1991- 2001.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'IDESCAT

Mapa 3.6.16 Índex de compensació. (LTL/POR). 2001

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'IDESCAT.

3.6.4.2.- Una ocupació amb un pes important dels treballadors autònoms i una taxa d'atur per sota de la mitjana catalana

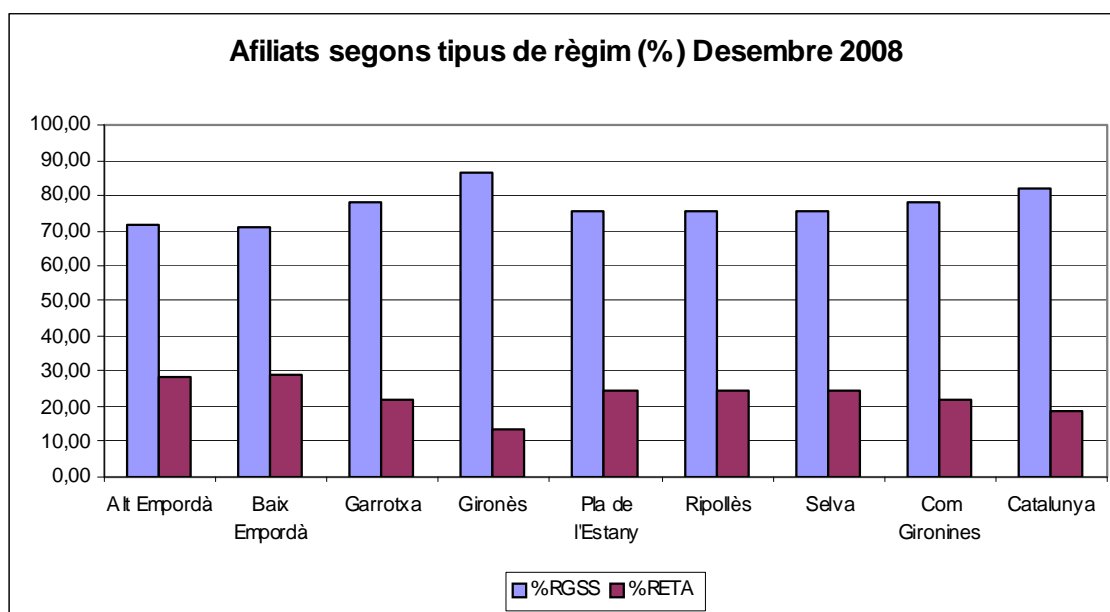
L'anàlisi de les dades dels afiliats a la Seguretat Social de desembre de 2008¹ (veure taula 3.6.15), mostra com per al conjunt de les Comarques Gironines, hi ha un **major pes dels treballadors autònoms (21,82%) que per al conjunt de Catalunya (18,21%)**. També aquí hi ha diferències entre les comarques: destaca l'alt percentatge d'autònoms a l'Alt i el Baix Empordà (28,74% i 29,01%, respectivament) segurament relacionat amb el pes també important dels sectors serveis i construcció; mentre que per altra banda, destaca el gran pes que tenen els treballadors assalariats al Gironès (86,52%), l'única comarca per sobre de la mitjana catalana, relacionat amb la seva capitalitat i el pes dels treballadors de l'Administració (veure taula 3.6.16) pes dels sectors, on per aquest motiu també es veu el gran pes que té el sector serveis)

Taula 3.6.15: Afiliats a la Seguretat Social, segons tipus de règim. Desembre 2008

	% RGSS	% RETA
Alt Empordà	71,26	28,74
Baix Empordà	70,99	29,01
Garrotxa	78,21	21,79
Gironès	86,52	13,48
Pla de l'Estany	75,29	24,71
Ripollès	75,75	24,25
Selva	75,34	24,66
Comarques Gironines	78,18	21,82
Catalunya	81,79	18,21

Font:elaboració pròpia a partir de les dades de la Web Departament de Treball. Generalitat de Catalunya

Gràfic 3.6.15: Afiliats a la Seguretat Social, segons tipus de règim. Desembre 2008 (%)

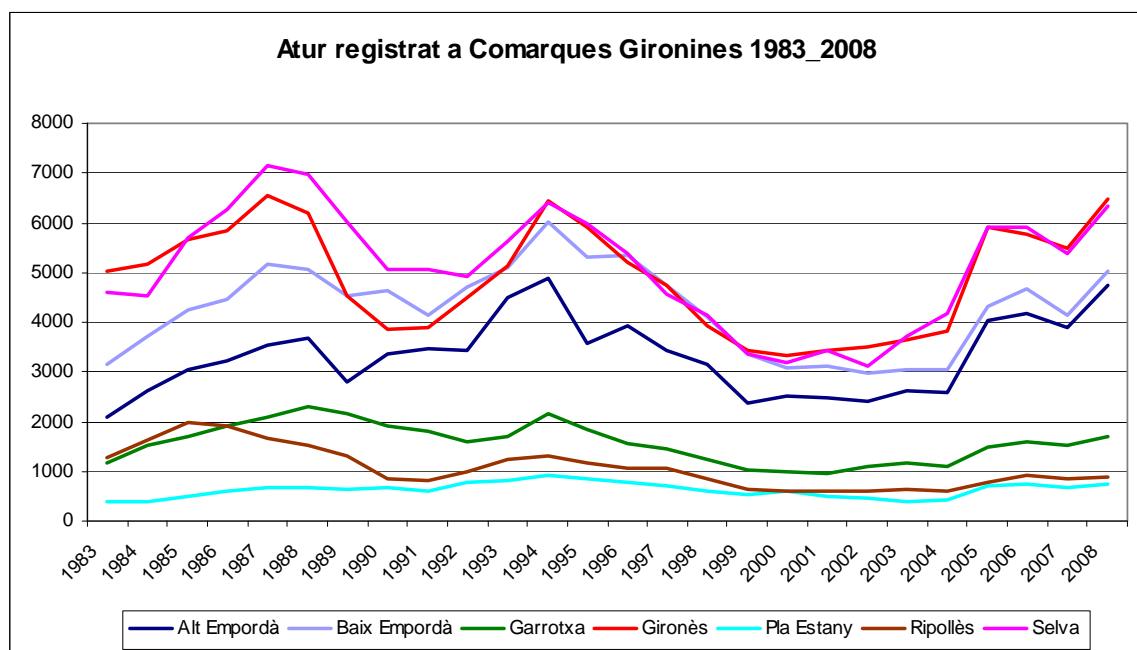
Font: elaboració pròpia a partir de les dades d'Afiliats al Règim General i al Règim Especial de Treballadors Autònoms de la Seguretat Social. Web Departament de Treball. Generalitat de Catalunya

¹ Feta amb la prudència necessària ja que poden mostrar una realitat una mica esbiaixada, però són les dades més actualitzades sobre mercat de treball que es tenen en l'actualitat

Un cop vistes les dades d'ocupació de les Comarques Gironines, és fàcil deduir **que l'atur és baix en aquest territori**, per sota de la mitjana catalana en els darrers anys, movent-se segons els mesos de l'any entre el 4% i el 6% de la població activa¹ i es refereix al període 2001-2004), atès que l'estacionalitat és una de les característiques de les comarques més turístiques de l'àmbit, que corresponen amb les tres costaneres. "La Selva és on la taxa d'atur és més alta en aquests darrers anys i el Pla de l'Estany i la Garrotxa on és més baixa. En el primer cas, la comarca viu situacions molt diverses que es mouen entre la puixança dels municipis costaners i de la plana que es contrasta amb la crisi dels que són més de muntanya o amb situacions particulars de sectors econòmics en recessió, molt marcadament el tèxtil. Malgrat això, els percentatges més alts d'atur a la Selva coincideixen amb els mesos de menor activitat turística; també per això són l'Alt i el Baix Empordà les altres dues comarques amb major atur, tant en la seva mitjana com en mesos "punta"²

Gràfic 3.6.16: Atur registrat per comarques

Font: elaboració pròpia a partir de es dades de l'IDESCAT

Si s'observa l'evolució de les persones desocupades entre 1983 i 2008³ (veure gràfic 3.6.16), es veu com segueix l'evolució econòmica: augmenten durant les crisis de finals dels 80 i la d'inicis dels 90, disminueix de manera important a partir de 1994, inversament proporcional a l'evolució dels ocupats en aquest període i relacionat amb el fort dinamisme d'aquestes comarques en aquest període (veure taula 3.6.14 evolució afiliats SS) i a partir de 2007 torna a créixer com a símptoma de la darrera crisi del període estudiat. Cal fer notar, però, l'augment que es produeix el 2005, que no correspon amb una crecuda real de l'atur, sinó en un canvi metodològic en la manera de computar-lo i de gestionar-lo, però no conceptual⁴. Independentment d'això, encara que els aturats augmentessin en realitat, també ho fa i força la població activa, per tant el seu pes relatiu continuaria sent baix.

¹ *Estudis previs del Pla Territorial Parcial de les Comarques Gironines. Grup de Recerca Anàlisi i Planificació Territorial i Ambiental. Càtedra de geografia i pensament Territorial. Universitat de Girona. Desembre 2006*

² *Idem nota 1 i es refereix al període 2001-2004*

³ *Es refereix a les persones de 16 anys i més que busquen ocupació, hagin treballat o no, registrades en les Oficines de treball de la generalitat o de l'INEM; en concret s'inclouen les persones que tenen demandes d'ocupació pendents de satisfer la 31 de març de cada any.*

⁴ *S'agafa la sèrie de 1983 a 2008 tot i que el 2005 es produeix un trencament de la sèrie estadística per un canvi metodològic que millora l'actualització i la gestió de la informació per la introducció del SISPE*

3.6.4.3.- Estructura econòmica: diversificació sectorial i predomini de la petita i mitjana empresa

L'anàlisi de l'estructura econòmica de les comarques gironines es fa de forma més extensa i detallada en l'estudi econòmic i financer d'aquest Pla, on a més de fer la diagnosi s'estableixen els diferents escenaris de futur. No obstant, aquí s'apunten algunes dades per dibuixar les característiques econòmiques del territori, per tal de continuar la coherència del discurs d'aquest capítol

Les dades d'afiliació a la Seguretat Social de desembre de 2008, les més actuals que es disposen, estudiades per als quatre grans sectors d'activitat econòmica mostren, a grans trets, un menor pes del sector serveis que al conjunt de Catalunya (5 punts menys) i per contra, un major pes dels altres sectors, especialment el primari¹ i sobretot, la construcció (3,6 punts per sobre)².

Estudiat per comarques (vegeu taula 3.6.16 i gràfic 3.6.17), s'observa que no són homogènies ja que n'hi ha unes amb major pes del sector serveis i de la construcció i del primari, però amb molt poc pes de la indústria (l'Alt i el Baix Empordà), mentre que n'hi ha d'altres amb un important pes industrial com són especialment la Garrotxa, però també el Pla de l'Estany, la Selva i el Ripollès. Respecte el sector primari, es veu com totes les comarques, excepte el Gironès, té un pes superior a la mitjana catalana i d'aquestes, excepte la Selva, totes estan per sobre de la mitjana del conjunt de l'àmbit gironí. Una cosa semblant passa amb la construcció, ja que totes les comarques excepte el Gironès tenen un pes superior a la mitjana catalana i en alguns casos com al Baix Empordà, amb un diferencial d'11 punts.

Es podria dir que l'eix de comunicacions divideix l'àmbit en dues zones separades en sentit est-oest. A l'est, el litoral, hi ha predomini de serveis i construcció, mentre que a l'oest, hi ha un cert pes de les activitats productives. Un cas a part és el Gironès, que seria l'única comarca amb una estructura econòmica més similar al conjunt de Catalunya en quant al primari i a la construcció, però amb un major pes dels serveis i menor de la indústria. I la Selva que és una comarca molt diversa i heterogènia amb un territori costaner i un altre d'interior. Evidentment, elements com la capitalitat, la presència del turisme i de la segona residència o la diferent tradició industrial marquen aquestes dades.

Taula 3.6.16. Ocupació per grans sectors d'activitat. 2008

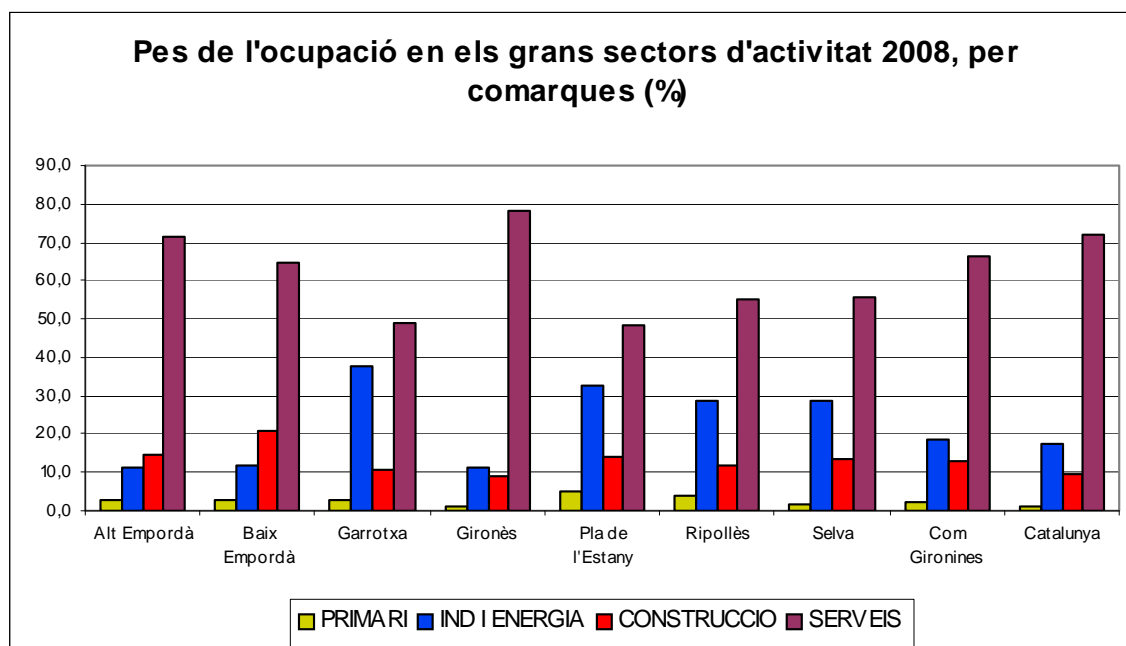
%	Primari	Secundari	Construcció	Terciari	Total
Alt Empordà	2,8	11,3	14,4	71,4	45.812
Baix Empordà	3,0	11,5	20,6	64,9	42.026
Garrotxa	2,6	37,7	10,6	49,0	23.249
Gironès	1,1	11,4	9,1	78,4	99.539
Pla de l'Estany	5,1	32,4	14,1	48,4	12.240
Ripollès	4,0	28,8	12,0	55,2	10.116
Selva	1,7	28,9	13,6	55,9	53187
C. Gironines	2,1	18,3	12,9	66,6	286.169
Catalunya	1,4	17,5	9,4	71,7	3165.509

Font: elaboració pròpia a partir de les dades d'Afiliats al Règim General i al Règim Especial de Treballadors Autònoms de la Seguretat Social. Web Departament de Treball. Generalitat de Catalunya

¹ Respecte el sector primari, aclarir que a partir de l'1 de gener de 2008, el règim especial agrari per compte propi s'integra en el règim especial de treballadors autònoms.

² Les dades de desembre de 2008 ja mostren la davallada de l'afiliació motivada per la crisi econòmica.

Gràfic 3.6.17. Ocupació per grans sectors d'activitat. 2008

Font: elaboració pròpia a partir de les dades d'Afiliats al Règim General i al Règim Especial de Treballadors Autònoms de la Seguretat Social. Web Departament de Treball. Generalitat de Catalunya

A part de l'ocupació de cada un dels sectors, és interessant també veure el pes que cada un dels sectors té en el producte interior brut (PIB) i veure la relació ocupació/aportació al PIB, que es fa de forma exhaustiva a l'estudi econòmic i financer d'aquest Pla. Aquí només constatar que quant més a favor del PIB sigui aquesta relació, vol dir que hi ha hagut inversió i que el sector és més competitiu, com és el cas del sector primari, a l'Alt Empordà i sobretot el Pla Estany, on ha tingut fortes inversions, és competitiva en alguns productes i integrada en el gran sector agroalimentari.

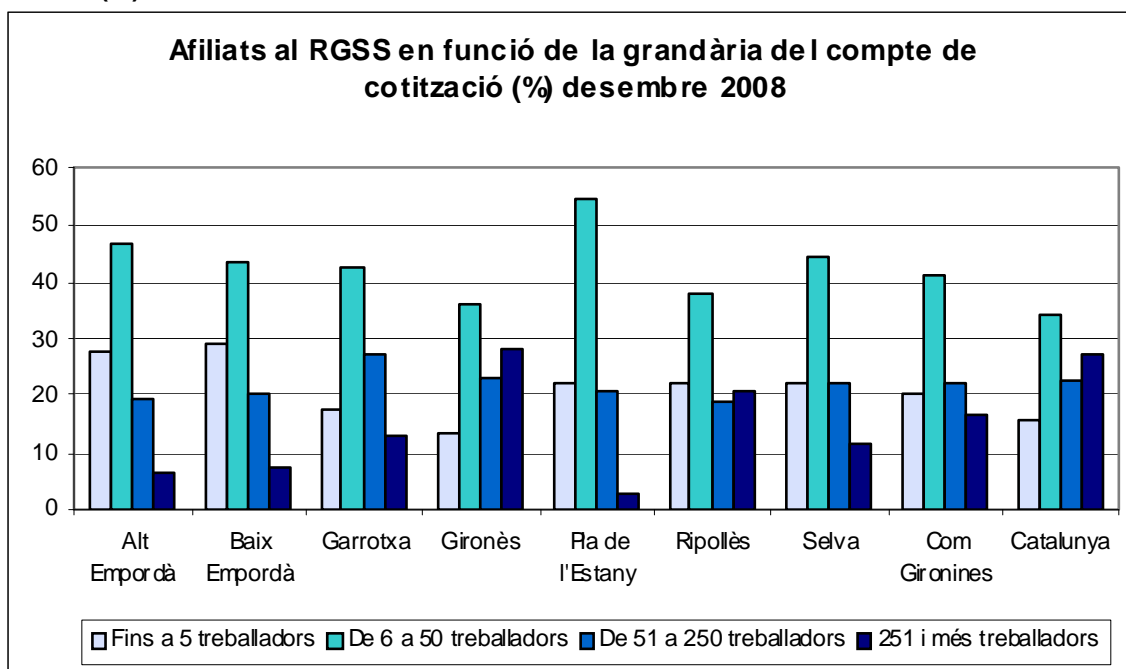
La conclusió és una economia força diversificada i equilibrada per sectors per al conjunt de l'àmbit: predomini de sectors relacionats amb el turisme a algunes comarques, però també pes de sectors productius com la indústria en el conjunt i també amb una agricultura competitiva en algunes zones. Això junt amb el predomini de les petites i mitjanes empreses (veure taula 3.6.17) i del pes relatiu dels treballadors autònoms (veure taula 3.6.15) que està per sobre mitjana catalana i en algunes comarques, molt per sobre, defineix un mercat de treball força flexible i, per tant, més capaç d'adaptar-se a l'evolució de l'economia, és a dir, poder resistir millor les situacions adverses com aprofitar millor les oportunitats.

Taula 3.6.17: Afiliats al RGSS (desembre 2008) en funció de la grandària del compte de cotització (%)

Codi comarca	Comarca	Fins a 5 treballadors	De 6 a 50 treballadors	De 51 a 250 treballadors	251 i més treballadors	Total Treb
02	Alt Empordà	28	47	20	6	100
10	Baix Empordà	29	44	20	7	100
19	Garrotxa	18	42	27	13	100
20	Gironès	13	36	23	28	100
28	Pla de l'Estany	22	54	21	3	100
31	Ripollès	22	38	19	21	100
34	Selva	22	44	22	11	100
Total	Com Gironines	20	41	22	17	100
Total	Catalunya	16	34	23	27	100

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de Treballadors afiliats al Règim General de la Seguretat Social. Web del Departament de Treball

Gràfic 3.6.18: Afiliats al RGSS (desembre 2008) en funció de la grandària del compte de cotització (%)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de Treballadors afiliats al Règim General de la Seguretat Social. Web del Departament de Treball

3.6.4.4.- Integració entre sectors i sistemes locals¹

Dos elements que es consideren fonamentals per a la competitivitat d'estructures econòmiques com la gironina –és a dir: força diversificada, amb petites especialitzacions i sense grans empreses- són,

¹ Aquest apartat està extret literalment de l'estudi previ, ateses les seves característiques. *Estudis previs del Pla Territorial Parcial de les Comarques Gironines. Grup de Recerca Anàlisi i Planificació Territorial i Ambiental. Càtedra de geografia i pensament Territorial. Universitat de Girona. Desembre 2006*

d'una banda, la integració entre sectors que donin lloc a models similars als denominats *clusters* i, d'altra banda, l'existència d'empreses fortament arrelades al territori, en el que alguns autors anomenen "Sistemes locals territorials".

Les fonts, tant quantitatives com qualitatives, coincideixen des de fa anys en que hi ha uns pocs sectors que s'articulen entre ells fins a formar *clusters*. El que apareix més clarament definit així és el que gira a l'entorn de la indústria alimentària i, més concretament, de la indústria càrnia. És tracta d'un sistema d'empreses força ampli i que abraça una bona part del territori. Integra, òbviament, des d'activitats agràries –tant agrícoles com ramaderes-, de transformació, de maquinària per a la producció, de distribució i de recerca. Inclou empreses que partint de mercats locals han aconseguit penetracions importants en mercats de l'estat i internacionals, entre les quals es destaquen, entre moltes, una dotzena d'empreses sobretot de construcció de maquinària i càrnies. Quant als aspectes de recerca, és dels pocs sistemes productius que ha aconseguit tant una estructura de recerca pública –a Monells i a la Universitat de Girona- com privada a les pròpies empreses.

Un altre sistema de sectors integrats de pes determinant en l'economia però molt més complex, tant en el seu funcionament com en els seus efectes, és el que gira a l'entorn de les activitats turístiques, el comerç i de la construcció. En aquest cas, les activitats interrelacionades també abracen un ventall força ampli i la seva presència en el territori abasta de manera creixent la majoria de comarques. A més de les activitats estrictament turístiques –amb tota la diversitat de tipologies que impliquen, des del de viatgers al residencial- i de la construcció (no queda clar en moltes àrees quin dels dos és l'eix vertebrador) implica d'una manera importantíssima una part del comerç i de tot tipus de serveis incloent-hi els immobiliaris –i afecta de manera determinant moltes altres activitats, entre les que es vol destacar les de vivers, en les que les comarques de Girona són un referent europeu). Igual que el sistema anterior, disposa d'estructures de recerca i, també, de formació específiques tant públiques com privades.

És qüestionable que es tracti d'un *cluster*, doncs més que una integració entre els diferents subjectes es tracta d'un seguit de dependències que en molts de casos no resulten de voluntats explícites de cooperació ni de complementarietats. És a dir, si en els *clusters* la integració genera sinèrgies i externalitats positives, en aquest cas no resulta tan clar.

L'altra perspectiva necessària per entendre l'estructura sectorial i territorial de l'economia gironina és la de l'"arrelament" de determinades activitats i empreses en zones molt concretes. Un arrelament que pot provenir de l'origen geogràfic o patrimonial d'aquestes activitats i de la implicació amb el context social i econòmic i que explica en molts casos no només la presència d'aquestes empreses sinó també el seu manteniment en el lloc malgrat conjuntures complexes o condicions adverses. És clar que això no significa una garantia de cara al futur, i des de fa uns anys es pot observar com empreses de molt forta tradició localitzada o bé han tancat –per exemple en el sector tèxtil o del paper, en algun cas després de passar per una internacionalització del seu capital- o bé s'han traslladat a zones més ben situades.

Són bastants els sectors i les empreses, moltes d'elles amb alguns dels noms més significats de l'economia gironina, que participen d'aquesta lògica. Les empreses taperes, les de carrosseries o algunes indústries alimentàries, mecàniques, d'arts gràfiques, elèctriques o, fins i tot, químiques s'expliquen a àrees molt concretes per aquests motius. Probablement és sobretot a les comarques que no formen part de l'eix econòmic gironí –és a dir el que ressegueix les grans vies de comunicacions Nord-Sud- on aquestes circumstàncies són més presents, però això no treu que arreu se'n puguin trobar casos.

Totes aquestes estructures i empreses interrelacionades defineixen en gran mesura les característiques econòmiques de la regió, que han portat a bastants agents a parlar d'un "model gironí", caracteritzat per les empreses petites i mitjanes sovint de caràcter familiar i amb relleu generacional ja realitzat, competitives i amb una gestió basada en la proximitat tant amb els treballadors com amb els clients. No queda clar, però, si es tracta realment d'un model, en el sentit d'explícit -dissenyat i recolzat- o si més aviat es tracta d'una inèrcia d'una estructura provinent d'altres moments –malgrat que es mantinguin elements altament competitiu-.

3.6.4.5.- Una economia més internacionalitzada del que semblaria per la dimensió de les empreses¹.

De les dades sobre la dimensió de les empreses i de la informació de que es disposa sobre la poca presència de capital exterior es podria deduir que l'economia gironina està poc oberta als mercats internacionals, però això no és així. Les dades de comerç exterior (internacional) indiquen que també en aquest aspecte l'economia té un dinamisme important amb un creixement els darrers cinc anys del 232,5% del saldo (i a Catalunya un 69,4%), sobretot des de la perspectiva de les exportacions. En efecte, si el conjunt de la balança comercial va moure més de 5,1 milers de milions d'euros l'any 2005, el 61% provenia de les exportacions. A més, aquesta relació ha tendit a desnivellar-se al seu favor: si s'observen les dades de la Taula 3.6.18, entre 2000 i 2005 mentre les importacions han crescut un 35% les exportacions ho han fet un 72,5%. És una evolució que contrasta amb la del conjunt del país, que ha anat a la inversa amb un major increment de les importacions i no pas de les exportacions. Aquesta evolució queda reflectida en les dades del pes gironí en les importacions que s'ha mantingut força estable entre el 3% i el 4% i en les exportacions que ha passat del 5,5% a més del 7,6%.

Taula 3.6.18. Evolució de les importacions i les exportacions i relació amb Catalunya (milers d'euros)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	% Variació 00-05
Importacions							
Girona	1.493.800	1.635.354	1.694.411	2.119.684	1.950.662	2.018.688	35,1
Catalunya	48.669.423	50.318.663	51.548.051	54.033.178	60.555.786	67.383.637	38,5
Exportacions							
Girona	1.842.382	2.073.550	2.242.492	2.554.545	3.091.300	3.177.623	72,5
Catalunya	33.537.660	36.397.225	36.871.945	37.276.560	39.121.069	41.749.540	24,5
Saldo							
Girona	348.582	438.196	548.081	434.861	1.140.638	1.158.935	232,5
Catalunya	-15.131.763	-13.921.438	-14.676.106	-16.756.618	-21.434.717	-25.634.097	69,4
% Girona / Cat.							
Importacions	3,1	3,2	3,3	3,9	3,2	3,0	
Exportacions	5,5	5,7	6,1	6,9	7,9	7,6	

Font: Instituto de Comercio Exterior (ICEX)

Aquest dinamisme és degut a un bon nombre de subsectors, com es correspon a l'estructura diversificada. En concret hi ha cinquanta-vuit sectors que importen per un valor superior als sis milions d'euros i cinquanta-un que exporten per damunt de la mateixa quantitat. Ara bé, si s'augmenta aquest llistat per damunt dels seixanta milions d'euros evidentment es redueix el nombre d'activitats implicades destacant-se en molt les indústries de construccions mecàniques, les de components d'automòbils, les de manufactures plàstiques, farmacèutiques, càrniques, papereres, suro-taperes i unes poques més.

¹ Aquest apartat està extret literalment de l'estudi previ, ateses les seves característiques. *Estudis previs del Pla Territorial Parcial de les Comarques Gironines. Grup de Recerca Anàlisi i Planificació Territorial i Ambiental. Càtedra de geografia i pensament Territorial. Universitat de Girona. Desembre 2006*

3.6.4.6.- La renda i el producte interior brut per sobre de la mitjana catalana

Les comarques gironines compten entre els territoris del país i de l'estat amb un major nivell de renda per càpita i de creixement econòmic (PIB); es a dir, en el seu conjunt, es tenen per unes comarques riques i, a més, amb una sòlida capacitat de generació de riquesa, tal com s'ha vist fins ara. S'observa, però, diferències en la distribució per comarques (veure taula 3.6.19 i taula 3.6.21).

Taula 3.6.19. Renda familiar disponible bruta (RFDB) per habitant, Base 2000. Per al període 2000-2004. Milers d'euros. I percentatge de creixement en el període

	2000	2001	2002	2003	2004	% creix 2000-04
Alt Empordà	12	12,4	13,3	13,7	14,6	21.7%
Baix Empordà	12	12,7	13,3	13,8	14,5	20.8%
Garrotxa	13,4	14	14,8	15,6	15,7	17.2%
Gironès	13,4	14	14,6	14,8	15,2	13.4%
Pla de l'Estany	12,6	13,5	14,2	14,8	15,1	19.8%
Ripollès	13,3	13,7	14,6	15,4	15,8	18.8%
Selva	11,9	12,4	12,8	13,2	13,8	16.0%
Comarques Gironines	12,5	13,1	13,7	14,2	14,7	17.6%
Catalunya	11,8	12,2	13	13,3	14,1	19.5%

Font: Web Idescat

En quant a **la renda per càpita** i com es pot observar a la Taula 3.6.19, pràcticament totes les comarques gironines presenten un nivell de renda disponible per habitant superior a la mitjana del país –excepte la Selva, que és inferior en els tres darrers anys. En general, al partir d'uns nivells elevats de renda per habitant, fa que només tres comarques (Alt i Baix Empordà i Pla de l'Estany), les que partien de valors més baixos, hagin tingut uns creixements superiors a la mitjana catalana, també amb l'excepció de la Selva. Mentre que les comarques que partien de rendes per habitant més elevades el 2000 han tingut un creixement inferior a la mitjana catalana.

Es pot concloure que, a excepció del Gironès, les comarques més dinàmiques en funció de les variables que s'han vist fins ara, són les que tenen una renda més baixa, mentre que les comarques amb un creixement més moderat tenen una renda per habitant més elevada en tots els casos. Això reflecteix el fort augment de població de les primeres, que, com s'ha vist, és bàsicament laboral i força recent, pel que encara no ha consolidat la seva posició –fer notar, però, que mentre l'Alt i el Baix Empordà augmenten força el creixement d'aquesta variable en 4 anys, la Selva ho fa de manera més moderada. Per contra, la Garrotxa i el Ripollès que tenen menys població i més estabilitzada des de fa temps són les que tenen una major renda per càpita. En aquest sentit, trobem els dos extrems, la Selva, una de les comarques més dinàmiques, que té la renda per càpita més baixa de l'àmbit i el Ripollès que és la més “estancada”, però en canvi té la renda per càpita més alta del conjunt. El Gironès parteix i manté la renda per càpita elevada durant tot el període, malgrat el seu creixement és el més baix de l'àmbit.

Per la seva banda **l'evolució del PIB** 2001-2007 (veure taula 3.6.20) constata aquest creixement de les Comarques Gironines, en general, superior a la mitjana catalana, encara que amb certes diferències entre les set comarques (veure taula 3.6.21), que refermen anàlisis fetes amb altres tipus de dades. A tenir en compte que els resultats de l'any 2007 són els de la fi d'un llarg període expansiu iniciat el 1994 i inici d'un altre de contracció, que és ja molt evident la tardor de 2008, malgrat encara no estiguin les dades disponibles; El 2007 és, doncs, l'any frontissa i el final d'una llarga expansió caracteritzada pel fort dinamisme de la construcció residencial que entra en desacceleració i posterior crisi profunda, en part una mica compensada per l'obra civil.

Taula 3.6.20. Creixement del PIB comarcal, 2001-2007. Taxes reals de variació interanual en %

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Mitjana 2001-2007
C Gironines*	2.8	3.0	2.6	3.7	4.3	3.7	3.7	3.4
Catalunya	3,2	2,3	2,6	2,9	3,1	3,7	3,5	3.0

Font: Anuari econòmic comarcal, 2008 Caixa de Catalunya.

* Correspon al que es denomina eix gironí a l'anuari 2008 (inclou les mateixes comarques)

Taula 3.6.21 Creixement del PIB comarcal 2004-2007. Taxes reals de variació interanual en %

	2004	2005	2006	2007	Acumulat 2000-2007
Alt Empordà	3,19	3,92	3,98	3,66	27.1
Baix Empordà	3,59	4,83	2,96	3,35	26.2
Garrotxa	3,00	3,51	3,28	3,67	26.2
Gironès	4,45	4,32	3,96	4,73	23.8
Pla de l'Estany	2,71	3,40	3,65	3,20	26.2
Ripollès	2,44	2,68	3,34	4,57	21.7
Selva	3,82	5,01	4,13	2,91	25.4
C Gironines*	3.7	4.3	3.7	3.7	
Catalunya	2,9	3,1	3,7	3,5	23.4

Font: Anuari econòmic comarcal, 2008 Caixa de Catalunya.

* Correspon al que es denomina eix gironí a l'anuari 2008 (inclou les mateixes comarques)

Si es complementa amb la taula 3.6.21, s'observa, en especial, com el Ripollès té un creixement acumulat 2000-2007 molt per sota de la resta de comarques, sent l'única comarca que està per sota de la mitjana de Catalunya, però que té una acceleració el 2007, superant aquesta mitjana, com a reflex de la bona dinàmica de la construcció, dels serveis i del primari, que és a l'única comarca on creix. Per contra, l'Alt Empordà la comarca que acumula un major creixement del PIB, molt per sobre de la mitjana catalana, malgrat que va perdent diferència, es manté el 2007 pel dinamisme del sector serveis i industrial. El Gironès tot i tenir un creixement només 4 dècimes superior a la mitjana catalana, té uns creixements molt superiors a aquesta en els darrers 4 anys que confirmen la seva potència econòmica, que el 2007 expressa l'acceleració en el ritme d'avanç dels serveis i de la construcció; la indústria també va accelerar la seva progressió respecte 2006. A comentar també, el cas de la Selva que desaccelera el seu creixement, reduint diferències amb la mitjana catalana, fins que el 2007 hi està per sota, que s'explica per un alentiment generalitzat en gairebé tots els sectors d'activitat, encapçalats per la construcció i els serveis, mentre que el primari accentua el ritme de davallada i la indústria accelera lleugerament el ritme d'avanç. Les altres comarques tenen uns creixements acumulats també força elevats.

Aquestes variables matisen les dades anteriors, diferenciant d'entre les comarques més dinàmiques, aquelles que tenen una posició més consolidada i les de dinamisme més recent i menys consolidat, per tant, més vulnerable davant d'una situació de crisi.

L'àmbit gironí és el que lidera el creixement del país (3,7%) el 2007, seguit de l'eix metropolità (3,6%), que són els dos àmbits que estan per sobre de la mitjana catalana (3,5%). El creixement dels serveis amb una taxa anual del 4,2 (4,3 a Catalunya), -l'hoteleria va augmentar de forma particularment intensa- i també el de la construcció situen la demarcació de Girona al capdavant de l'expansió. La

indústria també contribuï a l'expansió, amb un avanç del 2,9% (superior al 2,0% català), mentre que la construcció (un 11,9% del VAB) ho va fer d'un 4,0% (3,6% de Catalunya). Finalment, el primari va caure del 2,7% per sota la davallada catalana (-3,5%)

Taula 3.6.22 Creixement del PIB comarcal 2007 per sectors. Taxes reals de variació interanual en %

Comarca	Primari	Indústria	Construcció	Serveis	Total
Alt Empordà	-2.93	2.40	1.71	4.57	3.66
Baix Empordà	-2.56	-0.48	6.18	3.91	3.35
Garrotxa	-2.18	3.83	6.91	3.14	3.67
Gironès	-3.34	3.14	2.84	5.50	4.73
Pla de l'Estany	-2.39	6.87	7.89	1.52	3.20
Ripollès	2.17	3.02	8.12	4.17	4.57
Selva	-3.26	2.98	4.24	2.71	2.91
C Gironines*	-2.66	2.90	4.03	4.19	3.75
Catalunya	-3.51	2.00	3.60	4.30	3.54

Font: Anuari econòmic comarcal, 2008 Caixa de Catalunya.

* Correspon al que es denomina eix gironí a l'anuari 2008 (inclou les mateixes comarques)

“És inqüestionable que la regió de Girona gaudeix d'una posició geogràfica que ofereix grans oportunitats des del punt de vista econòmic. A més dels recursos propis de que disposa –sigui un mercat ampli i amb capacitat de despesa, recursos naturals mercadificables com les platges, o tradicions productives diverses,...-, la localització d'una bona part del territori dins del principal corredor Nord-Sud de la Península Ibèrica i la proximitat a la regió metropolitana dona teòricament una renda de posició excel·lent de cara a la ubicació d'activitats que tinguin com a objectiu l'assortiment del mercat local o regional i la gestió de mercaderies que tenen un abast geogràfic més ampli”¹

¹ *Estudis previs del Pla Territorial Parcial de les Comarques Gironines. Grup de Recerca Anàlisi i Planificació Territorial i Ambiental. Càtedra de geografia i pensament Territorial. Universitat de Girona. Desembre 2006*

3.6.5.- Unes comarques amb bona dotació de serveis i equipaments

Finalment, en aquest apartat es presenta l'anàlisi dels diferents tipus de serveis i d'equipaments, identificats com a prestadors de serveis socials o col·lectius i que es poden considerar de benestar social i de qualitat de vida. Segons el Pla Territorial General de Catalunya de 1995 són: els educatius, de salut, els culturals, els esportius i els anomenats administratius (seguretat i justícia). Per tal de superar les deficiències d'èpoques anteriors, aquests equipaments han evolucionat molt en les darreres dècades, tant en dotació com en qualitat, per adaptar-se a les transformacions de la societat catalana, tant per les necessitats derivades de la pressió demogràfica, com per les exigències d'una major qualitat de vida i de benestar social. La seva ubicació s'ha repartit de manera més equilibrada pel territori, amb l'objectiu d'acostar-los al màxim als seus usuaris o bé, facilitar-los l'accés més còmode possible.

Per aquest motiu, els Departaments de la Generalitat competents en cada matèria, fan previsions i planificacions per tal d'assegurar a la població uns mínims assistencials amb la cobertura de tot el territori. Si, en general, la dotació i la qualitat d'aquest tipus d'equipaments no té una influència directa en l'economia, sí que la seva dotació i qualitat pot convertir una zona en atractora de població i d'activitat econòmica, en detriment d'altres, més deficients.

Els serveis educatius i de salut, s'han planificat i reestructurat per tal de superar les mancances acumulades en el passat, a partir de l'aprofitament i la millora integral dels recursos existents, optimitzant la seva utilització mitjançant l'establiment de fórmules de concertació entre el sector públic i el privat, amb la constitució de xarxes de serveis anomenades d'ús públic, que inclouen els centres de titularitat pública i els de titularitat privada amb finançament públic. Així es pretén compatibilitzar el servei com a dret del ciutadà amb una gestió eficaç del servei.

Destaca la importància de la Universitat de Girona en l'àmbit, tant quantitativament com qualitativa. Ofereix l'ensenyament universitari bàsicament als alumnes de les Comarques Gironines, reforça la capitalitat de Girona internament i externa i crea totes les externalitats pròpies d'una universitat. Des de fa uns anys, la universitat ha iniciat un procés de descentralització pel territori gironí, impulsada o recolzada per iniciatives locals amb projectes puntuals relacionats amb el lloc: la Càtedra d'estudis marítims a Palamós i la Càtedra d'Esport i Educació física a Banyoles; malgrat la desaparició dels estudis de Turisme de Sant Feliu de Guíxols atès que professors i estudiants van al·legar manca de serveis i aïllament respecte el campus central. A Olot s'ha creat una Fundació d'Estudis Superiors amb l'objectiu d'atraure cap a la ciutat activitat universitària relacionada amb les Belles Arts¹.

Els equipaments culturals presenten una gran varietat de tipologies: arxius, biblioteques, museus, cinemes, que es caracteritzen per concentrar-se en les ciutats i nuclis de més població. En els darrers anys s'ha fomentat la revitalització les manifestacions culturals mitjançant la creació del Mapa de Biblioteques, del Pla de Teatre (xarxa de teatres públics), Museus, Arxius, així com la recuperació de manifestacions de cultura popular i artesana i d'activitats relacionades amb el patrimoni arquitectònic i arqueològic locals. La regió de Girona i particularment la capital, compta amb una vida cultural rica que ha tendit al creixement d'ençà la recuperació democràtica, existint a les ciutats més importants els equipaments culturals de referència (museus, arxius, teatres, etc) i a la majoria dels pobles de la demarcació, els bàsics (biblioteques, sales polivalents, etc).

L'administració pública i sobretot la municipal ha estat un dels agents culturals més importants, però també existeix certa indústria cultural privada (marxants d'art, galeristes, editorials, discogràfiques) i actualment estan sorgint petits nuclis empresarials de gestió cultural. A més de les iniciatives privades que sempre han existit, col·leccionistes, creadors, etc

Les comarques gironines, es pot dir que gaudeixen d'una vida cultural rica i amb una bona cobertura dels equipaments bàsics. No hi ha estudis concrets de les Comarques Gironines, però "d'estudis més generalistes com el de Comportament i Pràctiques Culturals dels Catalans, es pot destriar que els ciutadans de l'àmbit gironí són, després dels de l'àrea metropolitana, els que tenen un consum

¹ *Estudis previs del Pla Territorial Parcial de les Comarques Gironines. Grup de Recerca Anàlisi i Planificació Territorial i Ambiental. Càtedra de geografia i pensament Territorial. Universitat de Girona. Desembre 2006*

cultural més alt: lectura, ús de biblioteques i arxius, assistència a espectacles, concerts, pràctica d'activitats artístiques, ús de noves tecnologies ...”¹

Mostra d'aquesta riquesa són, també, els nombrosos festivals que s'hi realitzen, sobretot a l'estiu - jazz, dansa, clàssica, etc- amb diferent especialització segons la localitat i relacionat amb el turisme, ja que formen part de l'oferta per atraure visitants: Vilabertran (Schubertiada), Calella de Palafrugell (Cap Roig), Castell de Perelada, Cultura mediterrània a l'Escala (Portal Blau), etc.; així com també les Fires i festes -sis d'elles declarades d'interès nacional- que s'hi celebren

Un altre element important de les comarques gironines és el seu patrimoni històrico-arquitectònic (tal com es veu en el mapa informatiu corresponent, d'aquest Pla), restes gregues, romanes, romàniques, viles i castells medievals, calls, elements modernistes, etc.

Els espais esportius també tenen una tipologia molt variada i nombrosa, encara que amb diferents nivells de qualitat de les instal·lacions, que fa que estiguin molt repartits pel territori. I més si tenim en compte, a més dels equipaments de la xarxa bàsica, aquells de la xarxa complementària en relació bé a la iniciativa local, bé a la segona residència i al turisme o bé al medi natural i que tenen una incidència en el territori com poden ser les pistes de tennis, les piscines a l'aire lliure, les pistes d'esquí, els camps de golf, els refugis, els camps de tir, els esports d'aventura, etc. Aquest tipus d'equipament se'ls ha considerat tots conjuntament en l'epígraf “altres” per tal de no distorsionar la jerarquia dels municipis en l'estudi de les polaritats del territori.

Finalment, fer esment dels **equipaments denominats administratius**, que tenen relació amb la protecció i la seguretat de la població i amb l'administració de justícia i que comprèn els serveis de bombers, de policia i de justícia.

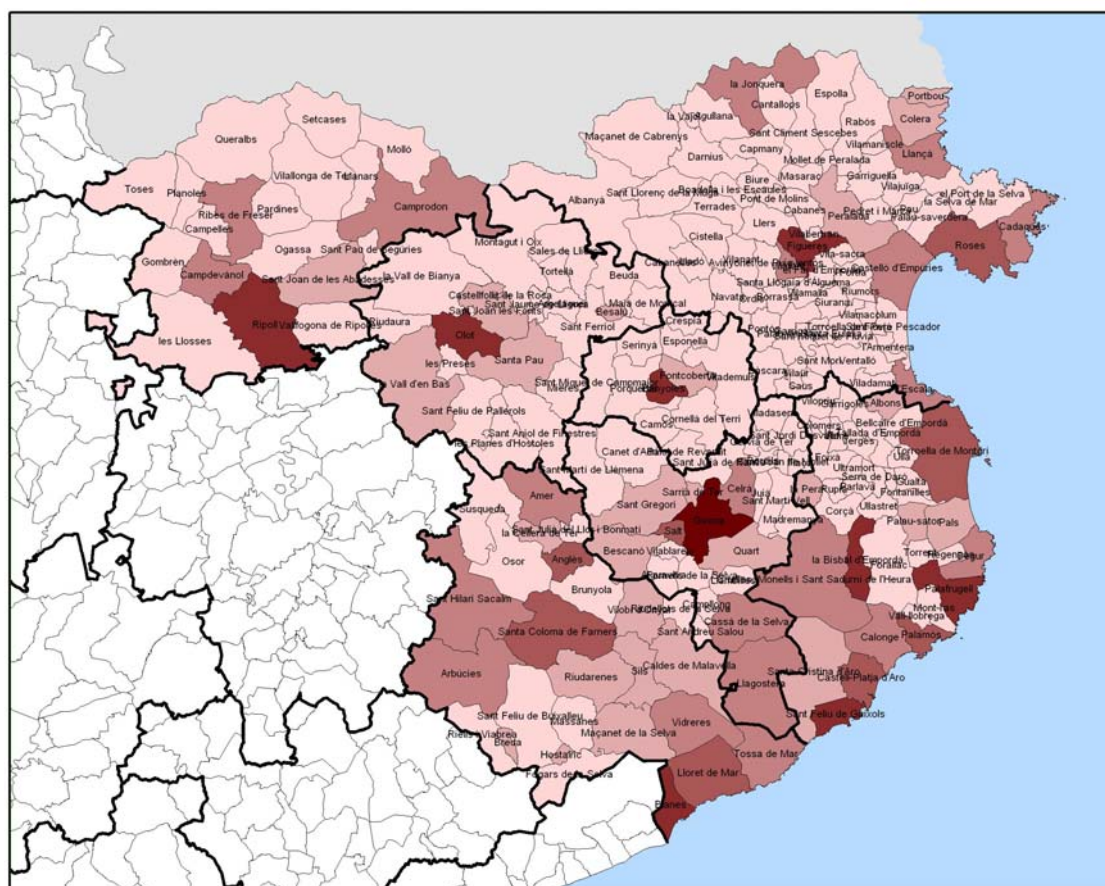
Els serveis i equipaments en l'àmbit territorial

El mapa 3.6.17 mostra la distribució territorial dels serveis i equipaments en l'àmbit i consolida una sèrie de municipis principals com a centres, en general les capitals de comarca i altres nuclis urbans importants com Blanes, Sant Feliu de Guíxols i Palafrugell; i també, d'altres nuclis amb certa centralitat, com a subcentres de concentració de serveis i d'equipaments, que ens permet obtenir una idea de l'estructura territorial de l'àmbit objecte de planificació. Aquest mapa està fet a partir del coeficient de Davies (CD)² i dibuixa les polaritats del territori, és un mapa de jerarquia de municipis ja que aquells que tenen una major varietat de serveis i estan millor dotats (CD més alt) són, en principi, els que tenen més població, però també els que tenen major centralitat per l'atracció que exerceixen respecte la població dels municipis del voltant.

¹ *Estudis previs del Pla Territorial Parcial de les Comarques Gironines. Grup de Recerca Anàlisi i Planificació Territorial i Ambiental. Càtedra de geografia i pensament Territorial. Universitat de Girona. Desembre 2006*

² (*DAVIES- *La informació de base és la dotació dels equipaments amb finançament públic que hi ha als municipis amb els serveis que ofereixen, que s'ha obtingut dels Departaments competents en cada un. En un primer pas, s'ha elaborat l'inventari de serveis i, posteriorment, s'ha estudiat la distribució territorial dels equipaments mitjançant un índex de concentració, el coeficient de Davies, que s'ha calculat primer, per a cada un dels tipus d'equipaments i finalment s'ha obtingut un índex que sintetitza la dotació general d'equipaments del municipi. Per a això, s'ha tingut en compte la presència o absència de cada un dels serveis, però no la seva quantitat, i se l'ha ponderat en funció del nombre de municipis de l'àmbit que disposen d'aquest atribut, mitjançant el coeficient de Davies ($CD = 100 / n^{\circ}$ municipi amb atribut. El resultat indica que quant més escàs sigui l'equipament en el seu repartiment territorial, més elevat serà el coeficient (si només està en un municipi, $CD=100$), mentre que quant més repartit estigui l'equipament en el territori, més baix serà el coeficient. I si partim de la base que els equipaments menys freqüents, que tenen un CD més elevat, es concentraran en els nuclis de població principals, ens permetrà obtenir un mapa amb la jerarquia urbana dibuixada per la dotació dels equipaments, on destacaran uns nuclis que exerciran de centre i uns altres de menor que faran de subcentre.)

MAPA 3.6.17. Dotació de serveis i equipaments (Coeficient de Davies)

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades proporcionades pels Departaments de la Generalitat competents en cada tipus de serveis i equipaments.

Dit tot això, els intervals representen el coeficient de Davies que li correspon a cada municipi, entenent que quant major sigui aquest, més varietat de serveis i d' equipaments i sobretot, de major centralitat concentrarà. Així destaca la centralitat de Girona per sobre de la resta, que exerceix la capitalitat de l'àmbit. En un segon interval s'inclouen la resta de capitals comarcal (excepte Santa Coloma de Farners) i altres nuclis urbans com Blanes, Sant Feliu de Guíxols i Palafrugell, que mostra el policentrisme de la Selva i del Baix Empordà.

El tercer interval correspon a municipis amb certa concentració d'equipaments que són o bé subcentres de serveis amb una certa àrea d'influència (Roses, Torroella de Montgrí, Anglès) o bé municipis bastant poblats conurbats a un nucli important (Salt, Lloret de Mar). Una excepció és que

també inclou Santa Coloma de Farners, ja que malgrat ser la capital comarcal de la Selva, no juga un paper aglutinador de la comarca, que es presenta molt fragmentada.

Els tres intervals restants corresponen a la resta de municipis que concentren més o menys equipaments bàsics, sobretot en funció del nombre d'habitants que tenen i per a servei bàsicament de la població local. A diferència d'altres àmbits estudiats (Alt Pirineu i Aran i Comarques Centrals), a les comarques gironines, quasi no hi ha cap municipi sense cap equipament, malgrat que alguns són força petits.

En general, es tracta de municipis ben equipats en quant a serveis i equipaments i força ben repartits pel territori. Fet que es correspon amb el bon nivell de renda i de vida que, en general, gaudeixen les comarques gironines, així com amb l'esperit emprenedor i creador dels seus habitants, tal com s'acaba de veure en els apartats anteriors. També hi ha contribuït la seva bona posició geoestratègica, que ha fet que el poblament des de molt antic, hagi deixat un bon pòsit cultural i que tingui un patrimoni històric-arquitectònic important.

No obstant això cal tenir en compte que el fort dinamisme viscut en es darrers anys, especialment per l'Alt i el Baix Empordà i la Selva hagi creat noves necessitats de serveis, -especialment en aquelles urbanitzacions que han reconvertit la segona residència en habitatge principal- i més si es té en compte que una part important de la població nouvinguda és estrangera, per la qual cosa cal aconseguir la cohesió social i evitar els ghetsos. I per altra banda tenir en compte l'estancament del Ripollès, que cal activar.

3.7.- Punts forts i punts febles del territori de les Comarques Gironines

Els condicionants geogràfics, la riquesa paisatgística, el patrimoni urbanístic i arquitectònic acumulat, el dinamisme econòmic i cultural de la societat són factors que s'interrelacionen dialècticament en els processos de transformació a què es veuen sotmesos els territoris de les Comarques Gironines. Les consideracions que tot seguit s'exposen pretenen sistematitzar-los i ajudar a la formulació dels objectius específics del Pla territorial de les Comarques Gironines, en el marc dels Criteris de planejament del Programa de planejament territorial i del Pla territorial general de Catalunya

Punts forts

- Els espais del PEIN i de la Xarxa Natura 2000, juntament amb els delimitats pel PDUSC, han creat una estructura potent d'espais protegits, garantia de preservació del medi natural.
- El territori es caracteritza per la gran varietat i vàlua dels paisatges naturals i culturals, alhora patrimoni col·lectiu i actiu econòmic.
- S'hi manté un gran dinamisme econòmic.
- L'àrea urbana de Girona té prou pes històric, econòmic, demogràfic i cultural per ser un referent a escala internacional.
- S'està estructurant una nova àrea urbana, amb unes característiques pròpies, constituïda pel sistema urbà de Figueres, en procés d'articulació amb Castelló d'Empúries i Roses.
- A la base d'aquestes àrees urbanes existeix una xarxa densa dels assentaments que han estructurat definitivament el país al llarg de la història: ciutats o fins i tot petites conurbacions, dinàmiques, amb teixit cultural propi que són el suport d'una activitat econòmica viva i diversificada i tenen una gran capacitat d'integració social. A la resta del territori s'hi mantenen pobles i nuclis de petita magnitud, que el conserven viu amb els seus valors patrimonials i històrics.
- Els creixements demogràfics dels darrers anys han aportat nova població jove.
- A les Comarques gironines s'hi concentren moltes de les vies d'entrada a la Península: dues de ferroviàries directes, Portbou i el Pertús, aquest a punt d'entrar en funcionament, i una d'indirecta pel Ripollès des de la Cerdanya; cinc de viàries directes, Portbou, la Jonquera, la Vajol, Maçanet de Cabrenys i Coll d'Ares, i una d'indirecta, també pel Ripollès des de la Cerdanya.
- Globalment, el territori està articulat per infraestructures de mobilitat d'altres prestacions, ja en funcionament o en construcció i projecte.
- L'aeroport de Girona i el port de Palamós complementen l'accessibilitat global de una gran part de les comarques de l'àmbit.
- Hi ha una creixent consciència social davant la necessitat d'impulsar processos urbanístics que es fonamentin sobre criteris de sostenibilitat.

Oportunitats

- El territori té capacitat per acollir una xarxa coherent d'espais oberts de protecció especial que complementi i relligui els espais del PEIN, de la Xarxa Natura 2000 i del PDUSC

- Hi ha capacitat per activar el potencial econòmic latent en la bona gestió del paisatge i del patrimoni cultural, mitjançant la implantació d'activitats econòmiques.
- Es reforçaran algunes polaritats urbanes com a àrees de centralitat i de diversificació econòmica.
- Augmentarà l'accessibilitat a totes les comarques

Punts febles

- El futur de l'agricultura no està garantit en algunes comarques.
- L'activitat econòmica està poc equilibrada, sobretot allà on el pes de la construcció ha estat més alt.
- Els efectes negatius del model de creixement basat en la construcció —malbaratament de sòl, dispersió de la població, encariment de les infraestructures, banalització o destrucció dels valors del paisatge i del patrimoni arquitectònic— continuen presents.
- El sòl apte per permetre nous assentaments s'està exhaurint en alguns territoris.
- Hi ha clares dificultats per a la pervivència d'alguns nuclis en parts de l'Alt Empordà o el Ripollès.
- Hi ha parts del territori creuades per unes infraestructures de mobilitat de grans prestacions que no han rebut cap millora real de l'accessibilitat i que, per contra, estan patint problemes greus fragmentació.
- Hi ha mancances en les disponibilitat d'aigua i energia.
- Les formes de cooperació supramunicipals per gestionar els desenvolupaments urbanístics del territori són escasses.

Amenaces

- Agreujament dels problemes mediambientals (fragmentació els espais oberts, contaminació d'aqüífers...)
- El paisatge pot perdre atractiu, especialment en les àrees més dinàmiques del territori.
- La gran accessibilitat i les òptimes condicions topogràfiques de bona part del territori de les Comarques Gironines pot facilitar la implantació d'activitats que comporten gran consum de sòl i nul·la articulació de l'espai.
- El manteniment de la competència entre municipis podria incrementar la proliferació de polígons industrials plantejats sense una visió general de les capacitats del territori.
- La dispersió del creixement, bé sigui pel desenvolupament de sòls urbanitzables jnadequats, però pendents d'esser desenvolupats, bé sigui per l'assentament de nova població en urbanitzacions inicialment concebudes per a la segona residència, de baixa densitat i allunyades dels nuclis històrics dels municipis.
- Algunes grans infraestructures de mobilitat, però també d'altres com les vinculades a la producció i transport de l'energia, es poden plantejar sense la voluntat de contribuir de forma definitiva a l'articulació i la potenciació dels valors identitaris i culturals del territori i, en conseqüència, afectar-los negativament.
- La inexistència de plans estratègics de desenvolupament socio-econòmic específics per alguns territoris que es troben relativament al marge de les àrees més dinàmiques, podria endarrerir la seva recuperació.